

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Varhaiskasvatuksen digitalisaation tilannekuva 2025

Sara Sintonen, Alexandra Nordström, Suvi Aflecht ja Johanna Sommers-Piironen

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:19

Varhaiskasvatuksen digitalisaation tilannekuva 2025

Sara Sintonen, Alexandra Nordström, Suvi Aflecht ja
Johanna Sommers-Piironen

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2025

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-415-410-9
ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Varhaiskasvatuksen digitalisaation tilannekuva 2025

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:19
Julkaisija Opetus- ja kulttuuriministeriö

Teema

Koulutus

Tekijä/t Sara Sintonen, Alexandra Nordström, Suvi Aflecht, Johanna Sommers-Piironen
Kieli suomi

Sivumäärä

91

Tiivistelmä

Selvitys kuvaa ensimmäistä kertaa digitalisaation tilaa varhaiskasvatuksessa Suomessa. Raportissa tarkastellaan varhaiskasvatuksen digitaalista toimintaympäristöä, arjen digitaalisia käytäntöjä ja tuen järjestämistä, henkilöstön osaamisen kehittämistä ja täydennyskoulutusta, digitalisaation strategista johtamista ja lakisääteisten velvoitteiden toimeenpanoa sekä digitalisaation tulevaisuuden näkymiä.

Selvityksen tulosten mukaan kunnat ovat vielä hyvin eri vaiheissa digitalisaation toteuttamisessa. Digitalisaation kehittämistä varhaiskasvatuksessa edistää kuntien strategiset valinnat, sitoutuminen pitkäjänteiseen kehittämiseen, henkilöstön osaamisen kehittäminen ja jakaminen, tukirakenteet ja verkostoituminen sekä kohdennettu ja pysyvä resursointi. Kunnissa tarvitaan vielä paljon tietoa, tukea ja koulutusta digitalisaatiosta.

Parhaimmillaan digitalisaatio on jalkautettu osaksi kuntien varhaiskasvatustoimintaa niin, että se huomioi varhaiskasvatuksen ominaislaadun, toimintakulttuurin sekä lapsille ominaisen tavan oppia. Heikoimmillaan kunnista puuttuvat vielä strategiset linjaukset sekä digitaalisen osaamisen tavoitteellinen kehittäminen ja resursointi.

Kuntien digitalisaatioon liittyvään koulutukseen satsaaminen edistää ymmärrystä digitalisaatiosta sekä kykyä puhua asioista asiantuntevasti ja lasten elämismaailmasta käsin. Yhteinen strategia ja jaettu ymmärrys auttavat kuntia keskittymään digitalisaatiossa oleelliseen.

Asiasanat koulutus, varhaiskasvatus, digitalisaatio, selvitys, tilannekuva

ISBN PDF 978-952-415-410-9

ISSN PDF

1799-0351

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-410-9>

Lägesbild av digitaliseringen inom småbarnspedagogiken 2025

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2025:19	Tema	Utbildning
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Författare	Sara Sintonen, Alexandra Nordström, Suvi Aflecht, Johanna Sommers-Piironen	
Språk	finska	Sidantal 91

Referat

Utredningen beskriver för första gången nuläget för digitaliseringen inom småbarnspedagogiken i Finland. I rapporten granskas den digitala verksamhetsmiljön för småbarnspedagogiken, den digitala praxisen i vardagen, ordnandet av stöd, utvecklingen av personalens kompetens, fortbildningen av personal, den strategiska ledningen av digitaliseringen, fullgörandet av lagstadgade skyldigheter samt framtidsutsikterna för digitaliseringen.

Utredningen visar att kommunerna fortfarande befinner sig i mycket olika skeden i genomförandet av digitaliseringen. Utvecklingen av digitaliseringen inom småbarnspedagogiken främjas av kommunernas strategiska val, engagemang i långsiktigt utvecklingsarbete, utveckling och spridning av personalens kompetens, stödstrukturer och nätverkande samt riktade resurser och en permanent resursfördelning. Kommunerna behöver ännu mycket information om och stöd och utbildning i digitalisering.

I bästa fall har digitaliseringen förankrats i kommunernas småbarnspedagogiska verksamhet så att den beaktar småbarnspedagogikens särdrag och verksamhetskultur och det naturliga sättet för barn att lära sig nya saker. Som sämst saknar kommunerna fortfarande strategiska riktlinjer och målinriktad utveckling och resursfördelning av digital kompetens.

Att satsa på utbildning i digitalisering i kommunerna främjar förståelsen av digitalisering och förmågan att tala om frågor på ett sakkunnigt sätt och utifrån barnens livsvärld. En gemensam strategi och delad förståelse hjälper kommunerna att fokusera på det väsentliga i digitaliseringen.

Nyckelord	utbildning, småbarnspedagogik, digitalisering, utredning, lägesbild		
ISBN PDF	978-952-415-410-9	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-410-9		

State of digitalisation in early childhood education and care in Finland in 2025

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2025:19 **Subject** Education
Publisher Ministry of Education and Culture

Author(s) Sara Sintonen, Alexandra Nordström, Suvi Aflecht, Johanna Sommers-Piironen
Language Finnish **Pages** 91

Abstract

The report provides for the first time ever a description of the state of digitalisation in early childhood education and care in Finland. It examines the digital operating environment of early childhood education and care, everyday digital practices and the organisation of support, the development of staff competence and their continuing professional education, the strategic management of digitalisation and the implementation of statutory obligations, and the future outlook for digitalisation.

The results of the survey suggest that progress in the implementation of digitalisation varies widely between different municipalities. The development of digitalisation in early childhood education and care is driven by the strategic choices of municipalities, their commitment to long-term development work, the development of staff competence and sharing it, support structures and networking, and targeted and permanent resourcing. Municipalities are still in need of a substantial amount of information, support and training in the field of digital transformation.

In the best cases, digitalisation has been put to practice as part of the early childhood education and care activities of municipalities, taking into account the special characteristics of early childhood education and care, the operating culture and the way in which children tend to learn. In the worst cases, municipalities still lack strategic guidelines and a target-oriented development and resourcing of digital competence.

Investing in education and training related to digital transformation in municipalities will improve the understanding of digitalisation and the ability to discuss matters in an informed way and from the perspective of children's lifeworld. A common strategy and a shared understanding will help municipalities to focus on what is essential in digitalisation.

Keywords education, early childhood education and care, digitalisation, report, situation report

ISBN PDF 978-952-415-410-9 **ISSN PDF** 1799-0351

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-410-9>

Sisältö

Esipuhe	8
1 Johdanto	9
2 Selvityksen tavoitteet ja lähtökohdat	13
3 Selvityksen aineistot	15
3.1 Verkkokysely kunnille.....	15
3.2 Asiantuntijahaastattelut ja -keskustelut.....	19
3.3 Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat.....	20
4 Digitaalinen toimintaympäristö	22
4.1 Pedagogisessa käytössä olevat laitteet ja välineet.....	23
4.1.1 Yhteiskäyttöiset ja lainattavat välineet.....	25
4.1.2 Laitteiden riittävyys	26
4.2 Henkilöstön ja hallinnon käytössä olevat laitteet ja järjestelmät	29
4.3 Verkkoyhteydet.....	31
4.4 Digitaalisten palveluiden ja laitteiden hankinta	34
5 Digitalisaatio pedagogisessa toiminnassa	39
5.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat suunnitelmat.....	40
5.2 Pedagoginen toiminta lapsiryhmissä	44
5.3 Pedagoginen dokumentointi ja viestintä.....	48
5.4 Tekoäly ja sen käyttö varhaiskasvatuksessa.....	49
6 Osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus	53
6.1 Digitaalisen osaamisen kehittäminen ja arviointi	54
6.2 Täydennyskoulutus ja kehittämistoiminta	56
6.3 Tuki ja verkostot digitalisaation hyödyntämisessä.....	59
7 Digitalisaation johtaminen ja kehittämistarpeet	63
7.1 Kuntien digipedagogiset strategiat.....	64
7.2 Tiedolla johtaminen	67
7.3 Lait ja velvoitteet.....	68
7.4 Digitalisaation toteutuminen.....	70
7.5 Kehittämistarpeet ja jatkosuunnitelmat	72

8	Varhaiskasvatuksen digitalisaation nykytila	74
9	Toimenpidesuositukset	78
	Lähteet	79
	Liite 1. Verkkokysely varhaiskasvatuksen järjestäjille	80

ESIPUHE

Varhaiskasvatustoimijoilta, kuten kaikilta muilta kasvatusta- ja koulutustahoilta, edellytetään digitaalista osaamista ja digitalisaation strategista ja käytännön edistämistä. Käyttäjät huomioiva toiminnan järjestäminen perustuu monipuoliselle ja ajantasaiselle tietojen, osaamisen, säädösten ja järjestelmien hallinnalle. Digitalisaatiolla tuetaan varhaiskasvatustilain mukaisia tavoitteita, kuten lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja oppimisen edellytysten sekä lasten tasa-arvon toteutumista. Digitalisaatio on siten perustavanlaatuinen ilmiö, joka koskettaa varhaiskasvatusta mitä oleellisimmissa määrin.

Tartuimme selvitystyöhön, sillä on tärkeää saada selville, missä eri puolilla Suomea kunnissa mennään varhaiskasvatuksen digitalisaation suhteen ja miltä tilanne kunnissa näyttää. Selvitys auttaa toivottavasti eri vaiheissa olevia kuntia pohtimaan omia varhaiskasvatuksen digitalisaation toteuttamiseen liittyviä ratkaisujaan ja myös katsomaan tulevaisuuteen. Yhteiskunnallisella tasolla toivomme lisää kriittistä tarkastelua ja keskustelua digitalisaation monista eri puolista varhaiskasvatuksen näkökulmasta, kuten tietoturvallisuudesta, tekoälystä, vuorovaikutuksesta, sekä ylipäättään enemmän keskustelua lasten kasvamisesta, kehittämisestä ja oppimisesta digitaalisella ajalla.

Kiitämme kaikkia selvitystyössä auttaneita ja mukana olleita tahoja. Erityiskiitos kaikille kyselyyn vastanneille kuntien edustajille, haastatteluihin suostuneille, ohjausryhmän jäsenille sekä muille asiantuntijoille.

Kiitoksin,
Sara Sintonen, Alexandra Nordström, Suvi Aflecht ja Johanna Sommers-Piiroinen

1 Johdanto

Digitalisaatio on ilmiö ja asia, joka koskettaa kaikkia elämänalueita ja siten myös kasvatusta ja koulutusta sen kaikilla asteilla varhaiskasvatuksesta alkaen. Tälläkin hetkellä lakisääteistä varhaiskasvatusta tarjoavat toimijat eri puolilla Suomea hyödyntävät digitalisaatiota palveluissaan monella eri tavalla ja varhaiskasvatuksen parissa työskentelevillä on myös paljon kokemuksia varhaiskasvatuksen digitalisaatiosta. Sitä, mistä itse asiassa puhumme, kun puhumme varhaiskasvatuksen digitalisaatiosta, tai mitä varhaiskasvatuksen digitalisaatio käytännössä tarkoittaa, ei ole aiemmin kansallisesti kartoitettu. Tämän selvitystyön tavoitteena onkin saada mahdollisimman kattava kuva varhaiskasvatuksen digitalisaation nykytilasta ja myös tulevaisuuden näkymistä Suomessa.

Varhaiskasvatuksen digitalisaatiokehitys alkoi Suomessa jo viime vuosituhannen lopulla lähinnä yksittäisten kuntien kokeiluina ja projekteina. Kuitenkin vasta viimeisimpien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden päivitysten myötä Suomessa on panostettu laajemmin myös varhaiskasvatuksen ja sen yhteydessä toteutettavan esiopetuksen digitalisaation kehittämiseen. Viimeisen kymmenen vuoden aikana lukuisat kunnat ovat esimerkiksi saaneet valtionavustusta digitaalisten toiminta- ja oppimisympäristöjen sekä digitaalisuutta hyödyntävän pedagogiikan ja toimintakulttuurin kehittämiseen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on varhaiskasvatuslain (540/2018, 3 §) mukaan tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, parantaa oppimisen edellytyksiä sekä edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen nykyisissä toimintaympäristöissä tämä edellyttää myös digitaalisten ympäristöjen ja niihin liittyvien toimintatapojen huomioimista. Varhaiskasvatuksen toteutusta ohjaavat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2022) edellyttävät, että digitalisaatio ymmärretään ja otetaan luontevaksi osaksi varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä ja toimintakulttuuria. Lasten digitaalisen osaamisen edistäminen on myös nostettu perustetekstissä muiden koulutusasteiden tavoin yhdeksi kaikkea kasvatusta ja opetusta läpileikkaavaksi laaja-alaisen osaamisen osa-alueeksi. Vuonna 2022 julkaistut digitaalisen osaamisen kuvaukset laadittiin laaja-alaisen

osaamisen alueen paikallisen toteuttamisen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjien omien digistrategioiden ja -suunnitelmien laatimisen ja päivittämisen tueksi (Opetushallitus 2024).

Digitalisaatio näyttäytyy kuntien varhaiskasvatuksessa ja sen eri toimintamuodoissa moninaisena ympäri Suomea. Digitalisaation käytännöissä saattaa olla suurta vaihtelua paitsi kuntien välillä myös kuntien sisällä tai jopa samaan yksikköön kuuluvien toimipaikkojen välillä. Osalle digitalisaatio on jo luonteva ja monipuolinen osa käytäntöjä ja toiminnan kehittämistä, kun taas toisaalla ollaan vielä riippuvaisia ulkopuolisesta tuesta tai mahdollisen hankerahoituksen tuomista resursseista. Varhaiskasvatuksen järjestäminen, johtaminen ja toteutus edellyttävät kuitenkin yhtä lailla ymmärrystä ja osaamista digitalisaatiosta, tietotaitoa ja resursseja digitaalisten toimintaympäristöjen ylläpitoon ja kehittämiseen kuin myös kykyä hallita lainsäädäntöön ja digitaalisten palveluiden käyttöön liittyviä vastuita, tehtäviä ja turvallisuuskysymyksiä.

Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation kehitykselle pyritään kansallisesti muodostamaan yhteistä suuntaa opetus- ja kulttuuriministeriön luotsaamassa varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehys -hankkeessa (OKM 2022). Osana viitekehystyötä opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi vuonna 2023 Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027 (OKM 2023a) sekä Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen digitalisaation tavoitetilän (OKM 2023b) eri koulutusasteiden digitalisaation kehittämisen tueksi. Tavoitetilän kuvaus luo pohjaa kehitystyölle sekä suuntaa ja tukee myös varhaiskasvatuksen toimijoiden digitalisaation kehittämistä.

Viitekehystyön tavoitteena on pitkäjänteinen, ennakoiva ja strategisesti ohjattu prosessi, jota raamittaa seitsemän tavoitetilassa kuvattua osa-aluetta. Varhaiskasvatuksen toimijoiden kehittämistyössä näistä keskeisinä mainittakoon kehittämisen edellytykset, kuten kokonaiskuvan luominen ja kehittämistarpeiden tunnistaminen, digitaalisen osaamisen yhdenvertainen kehittäminen, digitaalisten palveluiden ja ympäristöjen kehittäminen turvallisiksi ja yhteensopivaksi kokonaisuudeksi sekä tietosuojan ja -turvaan liittyvien tehtävien ja toimintamallien kehittäminen. Tiedon hyödyntämisen ja hallinnan prosessien kehittämisellä sekä lainsäädäntöön ja -tulkintaan liittyvien tehtävien yhdenmukaisuudella ja johtamisella on niin ikään varhaiskasvatuksen digitalisaatiossa suuri merkitys.

Tavoitetilän kuvauksen lisäksi varhaiskasvatuksen ja muiden koulutusasteiden digitalisaation kehittämisen tukena on opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen keväällä 2025 julkaisema Tekoäly varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa – lainsäädäntö ja suositukset -kokonaisuus. Suositukset tekoälyn käyttöön tulivat

tämän selvitystyön ollessa vielä kesken, joten selvityksen tiedonkeruu myös tekoälyyn liittyen on tehty ennen suositusten julkaisua. Tekoälysuositukset korostavat varhaiskasvatuksen järjestäjän vastuuta ohjata henkilöstöään tekoälyn käytössä ja huolehtia tekoälyä hyödyntävien järjestelmien lainmukaisuudesta. Suosituksissa veloitetaan myös määrittelemään, mihin ja milloin tekoälyä voi käyttää. Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee siten ohjeistaa toimipaikkojaan ja henkilöstöään tekoälyn käyttöön.

Suomen ruotsinkielisten alueiden varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen digitaalisesta osaamisesta julkaistiin vuonna 2024 selvitys Digital kompetens inom småbarns- pedagogiken och förskoleundervisningen i Svenskfinland (Nordström & Mannila, 2024), jonka tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuvaa ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen digitaalisen osaamisen nykytilasta ja kehittämistarpeista. Selvitys perustui kyselyihin, haastatteluihin ja havainnointiin ja sen keskeiset löydökset ja teemat voi kiteyttää seuraavasti: digitaalisten työkalujen ja infrastruktuurin saatavuus vaihtelee merkittävästi eri alueiden ja yksiköiden välillä; henkilöstön osaamistaso vaihtelee ja tarve täydennyskoulutukselle on laajasti tunnistettu; haasteina korostuvat erityisesti ajan ja resurssien puute digitaalisten työkalujen integroimisessa toimintaan.

Ruotsinkielisiltä alueilta useat vastaajat nostivat esiin digitaalisen osaamisen osana lasten kokonaisvaltaista oikeutta koulutukseen ja osallisuuteen nyky-yhteiskunnassa. Tämän näkökulman huomioiminen on keskeistä digitalisaation kehittämisessä varhaiskasvatuksessa. Ruotsinkielisiä alueita koskeva selvitys suosittelee muun muassa henkilöstön täydennyskoulutuksen lisäämistä, digitaalisten välineiden parempaa saatavuutta sekä selkeämpää vastuunjakoja digiosaamisen kehittämisessä. Selvitys korostaa jatkuvan kehittämisen ja keskustelun merkitystä sekä tarvetta mukauttaa koulutusta digitalisoituvaan yhteiskuntaan. Tulokset ovat samansuuntaisia tässä raportissa esitellyn selvityksen kanssa niin suomenkielisten kuin ruotsinkielisten alueiden osalta.

Käsillä oleva selvitys pyrkii nyt osaltaan tukemaan sekä kansallista viitekehystyötä että varhaiskasvatuksen järjestäjien toteuttamaa digitalisaation kehittämistyötä edellä mainitun kansallisen tavoitetilan kuvaamalla osa-alueilla tarjoamalla tietoa kunnissa toteutuvan varhaiskasvatuksen ja sen yhteydessä järjestettävän esiopetuksen digitalisaation nykytilasta. Lähtökohta selvitystyölle oli kiinnostava, sillä digitalisaation nykytilaa suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ei ole aiemmin näin kattavasti selvitetty.

Selvitys on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta osana varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehys -hanketta. Selvityksen tuloksia ja raporttia hyödynnetään laajasti

opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaus-, suunnittelu- ja kehittämistyössä osana kansallista digitalisaation viitekehystä sekä mahdollisissa kansainvälisissä varhaiskasvatuksen digitalisaatiota tarkastelevissa selvityshankkeissa.

2 Selvityksen tavoitteet ja lähtökohdat

Tämän selvityksen tavoitteena on kartoittaa ja luoda tilannekuvaa varhaiskasvatuksen ja sen yhteydessä toteutettavan esiopetuksen digitalisaatiosta. Tarkastelukohteina selvityksessä ovat varhaiskasvatuksen toimintaympäristö ja digipedagogiset käytännöt, henkilöstön osaamisen kehittäminen ja tuen järjestäminen, digitalisaation johtaminen ja digitalisaatioon liittyvien lakisääteisten velvoitteiden toteutuminen sekä varhaiskasvatuksen digitalisaation kehittämistarpeet ja tulevaisuuden näkymät. Toimeksiannon mukaisesti selvityksessä on pyritty tavoittamaan maantieteellisesti ja kielellisesti (suomi, ruotsi) mahdollisimman hyvin koko maa.

Kattavan selvityksen tekeminen varhaiskasvatuksen ja sen yhteydessä toteutettavan esiopetuksen digitalisaation nykytilasta ei kuitenkaan ole aivan yksinkertaista eikä nopeaa, sillä varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja oppimisympäristöt ovat hyvin moninaiset. Varhaiskasvatusta järjestetään sekä kuntien että laajasti yksityistenkin palveluntuottajien toimesta. Sitä toteutetaan myös monessa eri muodossa: päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona ja avoimena varhaiskasvatustoimintana. Varhaiskasvatuksen järjestämää esiopetusta voidaan toteuttaa päiväkotien lisäksi muun muassa koulujen yhteydessä olevissa toimipaikoissa.

Varhaiskasvatuksen pedagogista työtä lasten kanssa tehdään yhteisöllisesti moniammatillisissa tiimeissä. Esimerkiksi päiväkodeissa lapsiryhmän kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta vastaa koulutustaustaltaan ja osaamiseltaan moninainen tiimi, joka voi koostua eri ammattiryhmistä, kuten opettaja, sosionomi, lastenhoitaja, erityisopettaja sekä mahdolliset avustavat henkilöt. Varhaiskasvatuksessa tehdään myös tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa.

Digitalisaatiolla on varhaiskasvatuksessa myös pedagogisia näkökulmia huomattavasti laajempi vaikutus ja merkitys. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee toiminnassaan huomioida monet erityisesti varhaiskasvatuksen lainsäädäntöön, asiakkuuksiin ja asiakasmaksuihin, tiedonhallintaan ja raportointiin liittyvät velvoitteet, huolehtia tietosuojasta ja tietoturvasta sekä ohjeistaa henkilöstöä tekoälyn käytössä. Näiden velvoitteiden ja tehtävien toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa hyödynnettävillä erilaisilla digitaalisilla järjestelmillä sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön digitaalisella osaamisella on keskeinen rooli. Myös tekoäly on tullut osaksi varhaiskasvatusta tuoden oman vivahteensa digitalisaatiokehitykseen.

Selvityksessä tarkasteltavat kohteet

Varhaiskasvatuksen digitaalinen toimintaympäristö

Selvitetään kuntien verkkoyhteydet, digitaaliset välineet, sovellukset ja ympäristöt, hallinnon järjestelmät ja henkilöstön työvälineet sekä laitteiden ja palveluiden riittävyys ja yhteentoimivuus.

Digitaalisten palveluiden pedagoginen hyödyntäminen

Selvitetään, miten digitaalisen osaamisen kuvaukset on huomioitu paikallisissa suunnitelmissa sekä digitaalisten välineiden, sovellusten ja ympäristöjen pedagoginen käyttö. Kartoitetaan tekoälyn käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Henkilöstön digitaalisen osaamisen kehittäminen ja tuki

Kartoitetaan henkilöstön digitaalisen osaamisen kehittämistarpeita sekä laitteiden pedagogisen käytön tuen ja koulutuksen toteutusmuotoja.

Digitalisaation johtaminen ja toteutuminen

Kartoitetaan kuntien strategioita digitalisaation pedagogisesta hyödyntämisestä ja strategioiden käyttöönoton tilannetta. Selvitetään varhaiskasvatuksen järjestäjien arviot digitalisaation kannalta keskeisten lakien ja velvoitteiden toteutumisesta sekä tiedolla johtamisesta ja varautumisesta.

Digitalisaation kehittämistarpeet ja tulevaisuus

Selvitetään varhaiskasvatuksen järjestäjien arviot digitalisaation toteutumisesta ja kehittämistarpeista tuleville vuosille.

3 Selvityksen aineistot

Selvitysryhmän saaman toimeksiannon mukaisesti tiedonkeruu selvityksessä kohdennettiin kaikkiin Manner-Suomen kuntiin sekä otokseen yksityisiä palveluntuottajia. Näin pyrittiin saamaan maantieteellisesti ja kielellisesti mahdollisimman kattava kuva suomalaisen varhaiskasvatuksen digitalisaation tilasta sekä huomioimaan selvityksessä myös yksityinen varhaiskasvatus. Tiedonkeruussa saatiin vastauksia riittävästi vain kuntien järjestämästä varhaiskasvatuksesta. Yksityisille toimijoille lähetettyyn kyselyyn vastasi vain yksi palveluntuottaja. Näin ollen tämän selvityksen aineistot ja niistä johdetut tulokset käsittelevät vain kunnallisen varhaiskasvatuksen digitalisaatiota.

Selvitystyö perustuu pääasiassa kansalliseen verkkokyselyyn, joka toteutettiin loppuvuodesta 2024. Kysely uusittiin vastaamattomien kuntien osalta alkuvuodesta 2025. Tämän laajan kyselyn lisäksi selvityksessä on toteutettu asiantuntijahaastatteluja ja -keskusteluja sekä tarkasteltu kuntien paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia. Selvityksen toteuttaneen työryhmän jäsenten omat verkostot ja pitkä kokemus varhaiskasvatuksen digitalisaatioon liittyvästä kehittämisestä, koulutuksesta ja tutkimuksesta ovat tukeneet tilanteen kartoittamista ja ymmärryksen syntymistä varhaiskasvatuksen digitalisaation nykytilasta Suomessa.

Seuraavassa esitellään tarkemmin tiedonkeruun toteutus ja selvityksessä kerätyt aineistot.

3.1 Verkkokysely kunnille

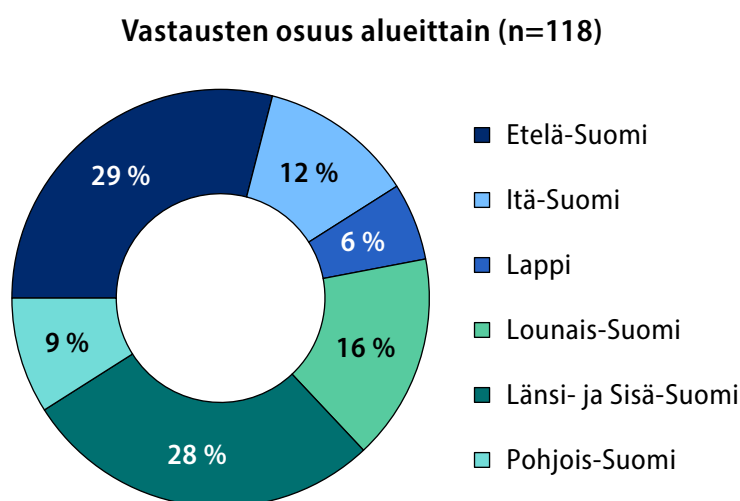
Tämän selvityksen tärkeimmässä osassa on varhaiskasvatuksen järjestäjille suunnattu laaja verkkokysely, joka toteutettiin Webropol-alustalla. Kutsu vastata kyselyyn lähetettiin opetus- ja kulttuuriministeriön kautta sähköpostitse jokaisen Manner-Suomen kunnan varhaiskasvatuksen johtajalle, sivistysjohtajalle tai muulle varhaiskasvatuksesta vastaavalle henkilölle sekä kattavalle otokselle yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajien vastuhenkilöitä. Kunnille ja yksityisille palveluntuottajille lähetetyt verkkokyselyt olivat erilliset, mutta sisällöltään lähes identtiset lukuun ottamatta pieniä organisaatioiden vastuisiin ja toimintaeroihin liittyviä ilmaisumuotoja.

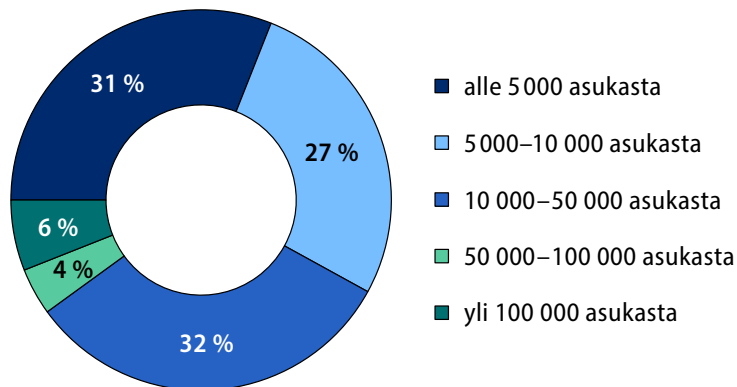
Verkkokyselyt toteutettiin marraskuussa 2024 ja toistettiin vastaamattomien varhaiskasvatuksen järjestäjien osalta tammikuussa 2025. Yksityisten palveluntuottajien ensimmäinen kutsu kyselyyn lähetettiin eri toimijoiden 30 vastuuhenkilölle ja toiselle kierrokselle vastaanottajajoukkoa laajennettiin 70 henkilöön, mutta siltikään yksityisiä palveluntuottajia ei tässä selvityksessä tavoitettu. Syitä yksityisten palveluntuottajien vastaamattomuuteen ei tarkemmin selvitetty.

Verkkokyselyyn lähetti vastauksensa yhteensä 115 kuntaa, joista muutamasta tuli kaksi vastausta. Kunnat edustivat kaikkia aluevirastohallintoalueita (kuvio 1) sekä eri kokoisia kuntia Manner-Suomessa (kuvio 2) vastausprosentin ollessa 39 % (115/293). Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen osalta vastauksia saatiin kyselyyn 17 kunnasta, joista vain kahden osalta vastaukset koskivat pelkästään ruotsinkielistä varhaiskasvatusta, 15 muussa kunnassa vastaukset koskivat sekä ruotsin- että suomenkielistä varhaiskasvatusta. Valtaosa vastauksista (85 %) koski näin ollen pelkästään kuntien suomenkielistä varhaiskasvatusta.

Vastaajakunnista noin kahdessa kolmasosassa esiopetus järjestetään osana varhaiskasvatusta ja pienessä osassa kuntia esiopetusta järjestetään sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen alaisuudessa. Noin viidesosassa kaikista vastaajakunnista esiopetusta järjestetään perusopetuksen alaisuudessa, joten näiden kuntien osalta esiopetusta koskevat vastaukset on jätetty huomioimatta, koska tämä selvitys koskee varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen alaista esiopetusta.

Kuvio 1. Kyselyvastausten alueellinen jakauma aluevirastohallintoalueittain

Kuvio 2. Kyselyvastausten jakauma kuntien asukasluvun mukaan**Vastausten osuus kuntien koon mukaan (n=118)**

Verkkokysely osoitettiin kuntien varhaiskasvatuksen johtamisesta tai digikehittämisestä vastaaville henkilöille, ja siihen vastasikin pääasiassa kuntien johtavassa asemassa olevat henkilöt, kuten varhaiskasvatusjohtajat ja -päälliköt. Joissakin kunnissa johtoa edustava vastaaja oli sivistysjohtaja tai päiväkodinjohtaja. Vajaa kolmannes vastaajista työskenteli kunnassaan asiantuntija- tai kehittämistehtävissä, esimerkiksi varhaiskasvatuksen suunnittelijana, digipedagogisena asiantuntijana, tv-t-suunnittelijana, digikoordinaattorina tai digikehittäjänä toimivana opettajana.

Valtaosa verkkokyselyyn vastanneista henkilöistä ilmoitti työnsä pääasialliseksi vastuualueeksi varhaiskasvatuspalveluiden johtamisen. Vajaa puolet vastasi työnsä pääasiallisena vastuualueena olevan henkilöstön osaamisen kehittäminen tai pedagogiikan kehittäminen. Vajaan kolmasosan pääasiallisena vastuualueena oli digikehittäminen tai varhaiskasvatusyksikön johtaminen. Yksittäisen vastaajan oli mahdollista valita useampi vaihtoehto vastuualueista. Tieto ja osaaminen digitalisaatiosta jakaantuukin kunnassa usein laajalle, jolloin vastaaminen monia näkökulmia kattavaan kyselyyn saattoi olla haastavaa yhdelle kunnalle edustavalle henkilölle.

Toteutettu verkkokysely oli laaja, ja siinä tarkasteltiin varhaiskasvatuksen digitalisaatiota monesta näkökulmasta. Kyselyn lopussa vastaajilta pyydettiin kommentteja kyselystä ja siihen vastaamisesta. Kommenteista nousi esiin, että kysely oli koettu liian pitkäksi tai raskaaksi ja siinä oli kohtia, joihin ei osattu vastata. Useassa kommentissa todettiin, että kyselyn vastaanottaja ei pystynyt vastaamaan kyselyyn yksin, vaan avuksi oli tarvittu muita asiantuntijoita. Kommenteissa harmiteltiin

myös, että kyselyyn vastaaminen ei ollut mahdollista työajan puitteissa tai kysely oli ollut liian vaikea sellaiselle kunnalle, jossa ollaan vasta alkutekijöissä varhaiskasvatuksen digitalisaatiossa.

Verkkokyselyn kommentteissa tuotiin myös esiin se, että kunnille tulee jatkuvasti laajoja kyselyjä ja niihin vastaaminen kuormittaa ja tuottaa lisätyötä muutenkin kiireisen työn keskellä. Yksi vastaajista kommentoi kuitenkin, että kartoittaminen on tärkeää, sillä kunnat ovat niin eriarvoisessa asemassa. Osa vastaajista totesi myös, että kysely oli kattava ja se sisälsi hyviä kysymyksiä, joiden avulla sai hyvän käsityksen siitä, missä omassa kunnassa ollaan menossa.

Kiitos kyselystä. Karulla tavalla kysely tuo ilmi sen, miten kaukana ollaan nykyhetkestä. Onkohan mahdollista saada jotain kohdennettua tukea, että miten täältä puhelinkoppi -aikakaudelta tullaan pois! (avovastaus, verkkokysely)

Kysely herätti monessa kunnassa ymmärtämään, kuinka paljon on kehitettävää. Reilu puolet vastaajista (57 %, n=110) ilmoitti, että kyselyn täyttäminen ja teemojen pohtiminen oli hyödyllistä tai erittäin hyödyllistä. Myös haastatteluissa nousi myöhemmin esiin, kuinka kysely oli herättänyt keskustelua paikallisesti ja toiminut oman kunnan tilanteen ja toiminnan arvioinnin työvälineenä. Joku vastaajista totesi, että olisi ollut hyödyllistä, jos kyselyn vastauksineen olisi voinut tallentaa. Vaikka kysely koettiin liian pitkäksi ja haastavaksi, oli kyselyyn vastaaminen kuitenkin auttanut huomaamaan, mihin oman kunnan digitalisaatiossa varhaiskasvatuksen osalta oli panostettu ja missä olisi vielä kehitettävää.

Soittokierros muutamaaan satunnaisesti valittuun eri kokoiseen kuntaan, joista ei vastattu verkkokyselyyn, osoitti, että kysely oli muistutusviesteistä huolimatta mennyt ohi tai asiasta vastaava ei ollut töissä kyselyn aikaan, kysely oli koettu liian pitkäksi ja vaikeaksi vastata tai kysely oli osunut kiireiseen ajankohtaan, jolloin vastaaminen oli jäänyt kesken tai jätetty kokonaan tekemättä aikapulan vuoksi. Syyksi kerrottiin myös se, että kyselyyn vastaaminen olisi edellyttänyt vastausten hankkimista paikallisesti usealta eri taholta, mikä koettiin mahdottomaksi toteuttaa. Yhdeksi syyksi arveltiin myös sitä, että aiheena digitalisaation ei ajateltu liittyvän juurikaan varhaiskasvatukseen.

3.2 Asiantuntijahaastattelut ja -keskustelut

Verkkokyselyn lisäksi selvityksessä toteutettiin asiantuntijahaastatteluja ja -keskusteluja, joilla pyrittiin saamaan tarkempaa kuvaa varhaiskasvatuksen digitalisaatioon liittyvistä ilmiöistä ja käytännöistä eri asiantuntijaryhmiltä. Verkkokyselyn yhteydessä vastaajilta kysyttiin halukkuutta osallistua haastatteluun, ja noin 30 antoi yhteystietonsa haastattelua varten. Näistä henkilöistä 23 osallistui lopulta haastatteluun.

Haastattelut toteutettiin verkon kautta etänä tammi–maaliskuussa 2025. Haastatteluihin osallistuneet henkilöt edustivat yhteensä 21 eri kokoista kuntaa viideltä AVI-alueelta ja yhdeksältä eri maakunnasta. Haastateltavat edustivat kolmea toimijaryhmää kunnista: varhaiskasvatuksen ja päiväkotien johtajia, hallinnon asiantuntijoita ja suunnittelijoita sekä digitalisaation parissa työskenteleviä kehittäjiä ja digitutoreita. Haastatteluja toteutettiin yhteensä 12, joista kahdessa oli mukana edustajia ruotsinkielisestä varhaiskasvatuksesta. Kuhunkin haastatteluun osallistui samanaikaisesti 1–4 henkilöä ja ne kestivät keskimäärin noin tunnin.

Haastatteluja varten ei laadittu etukäteen yhtenäistä kysymysrunkoa, vaan niissä edettiin sen mukaan, mistä näkökulmasta käsin osallistujat olivat kutsuttuina (johtajat, digitutorit jne.). Digitalisaatiota lähestyttiin haastatteluissa keskustellen sekä pohtien kunkin kunnan näkökulmista ja kokemuksista käsin varhaiskasvatuksen digitalisaatioon liittyviä vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Ryhmähaastatteluiden yhtenä ajatuksena oli tarjota niihin osallistuville mahdollisuus kuulla toisten kuntien ratkaisuja ja mietteitä aiheesta. Tästä saatiinkin hyvää palautetta, sillä haastattelut koettiin kiinnostavana mahdollisuutena kertoa, jakaa ja vertailla oman kunnan tilannetta toisaalla vallitsevaan tilanteeseen sekä verkostoitua muiden varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toimivien digikehittäjien kanssa.

Osana selvitystyötä toteutettiin huhtikuun 2025 ITK-konferenssissa paneelikeskustelu teemalla Varhaiskasvatuksen digitalisaatio – missä olet, minne menet? Interaktiivista asiantuntijapaneelia oli seuraamassa pitkälti yli 100 varhaiskasvatuksen digitalisaatiosta kiinnostunutta kasvatuksen ja opetuksen kentän asiantuntijaa ja ammattilaista. Paikallaolijoista kolme neljäsosaa osallistui myös paneelin interaktiivisiin osioihin, joissa kysyttiin osallistujien ajatuksia ja näkökulmia varhaiskasvatuksen digitalisaatiosta. Tällä tavoin kerätyt näkemykset ovat osaltaan vahvistaneet selvitystyössä ilmenneitä seikkoja.

Alkuperäisenä tavoitteena oli toteuttaa myös havainnointia päiväkodeilla ja saada sitä kautta selvitykseen käytännönläheistä kuvausta digitalisaatiosta. Selvitystyön aikataulu ja kuntien tutkimuslupakäytänteet osoittautuivat kuitenkin liian haastavaksi yhdistelmäksi, joten havainnointien sijaan pyynnöstä saatiin muutamien varhaiskasvatuksen opettajien ja digitutorien kuvauksia siitä, miten digitalisaatio näyttäytyy varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa ja heidän työssään. Näitä kuvauksia on liitetty tähän raporttiin viitteellä 'opettajan kuvaus' tai 'digitutorin kuvaus'.

3.3 Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Selvityksen keskeisenä kohteena ovat digitaaliset laitteet, sovellukset ja palvelut sekä niiden pedagoginen käyttö varhaiskasvatuksessa, kuten myös se, miten digitaalisen osaamisen kuvaukset on huomioitu paikallisissa suunnitelmissa. Yhdeksi aineistoksi valittiin näin ollen verkossa saatavilla olevat kuntien suomenkieliset varhaiskasvatussuunnitelmat (vasut). Tarkoituksena oli tarkastella, millaisena digitalisaatio näyttäytyy kuntien varhaiskasvatussuunnitelmissa paikallisten tarkennusten ja konkretisointien valossa.

Aineiston keräämisen aikaan syksyllä 2024 varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus oli varhaiskasvatustilain velvoittamana vielä kolmitasoinen eli se koostui valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (Opetushallitus, 2022), paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. Varhaiskasvatuksen järjestäjien tuli laatia ja hyväksyä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset suunnitelmat, jotka määrittelevät, ohjaavat ja konkretisoivat varhaiskasvatuksen järjestämistä ja toteuttamista paikalliset erityispiirteet huomioon ottaen. Tilanne muuttui selvitystyön aikana, kun tämä velvoite paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laadinnasta poistettiin 1.1.2025 voimaantulleessa varhaiskasvatustilain muutoksessa (Säädös 700/2024). Varhaiskasvatuksen järjestäjiä ei siten enää veloiteta paikallisten suunnitelmien laatimiseen.

Tämän selvityksen aineistona olevat kuntien vasut konkretisoivat ja tarkentavat vuoden 2022 varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2022) paikallista toteuttamista. Vuoden 2022 perustetekstissä digitaalinen osaaminen korvasi käsitteenä aiemman tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen, ja samalla digitaalinen osaaminen erotettiin monilukutaidosta erilliseksi laaja-alaisen osaamisen alueeksi. Tarkastelun kohteena on erityisesti se, missä määrin sekä millaisia asioita ja käytäntöjä digitalisaatiosta on kunnissa varhaiskasvatussuunnitelmiin konkretisoitu.

Selvityksen teemojen näkökulmasta kiinnostuksen kohteena tarkastelussa ovat erityisesti vasujen kuvaukset oppimisympäristöistä, digitaalisesta osaamisesta, pedagogisesta dokumentoinnista ja huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Verkosta löytyi 265 kunnan paikallista vasua.

4 Digitaalinen toimintaympäristö

Varhaiskasvatuksen ja sen yhteydessä järjestettävän esiopetuksen digitaalinen toiminta- ja oppimisympäristö on hyvin monimuotoinen. Oppimisympäristöjen näkökulmasta digitalisaatio voi tarkoittaa esimerkiksi kiinteää tai mukana kulkevaa digitaalista sovellusta, palvelua tai järjestelmää, joka täydentää ja tukee paikallisesti lasten kanssa toteutettavaa toimintaa siinä fyysisessä toiminta- ja oppimisympäristössä, missä kulloinkin ollaan. Osana oppimisympäristöä digitalisaatio osaltaan edesauttaa lasten kasvun ja kehityksen suunnitelmallista ja tavoitteellista tukemista sekä toiminnan arviointia.

Oppimisympäristöön kuuluu erilaisia lasten kanssa pedagogisesti hyödynnettäviä sovelluksia sekä esimerkiksi lasten leikkiä ja tutkimista rikastuttavia digitaalisia välineitä. Päiväkotien, esiopetuksen toimipaikkojen ja perhepäivähoidon lähiympäristöstä löytyvä digitaalinen teknologia on myös pedagogisesti tärkeä osa lapsiryhmien digitaalista toimintaympäristöä.

Digitaalisuus ei ole peliaikaa, vaikka moni niin luulee. Se on oppimisen mahdollistaja. Harva sitä vielä ymmärtää suhteessa varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Mä ajattelen, että varhaiskasvatuksen opettajana mun tehtävänä on luoda turvallinen ympäristö, jossa voidaan tutustua ja pohtia asioita yhdessä ja jossa aikuinen on läsnä. Se on kaikista tärkein. (opettajan kuvaus)

Olennaisen ja moninaisen osan varhaiskasvatuksen digitaalista toimintaympäristöä muodostavat myös henkilöstön ja hallinnon työhön ja sen hallintaan käyttämät laitteet, palvelut ja järjestelmät. Näillä palveluilla ja järjestelmillä hoidetaan lukuisia toimintoja asiakkuuksista ja maksujen hallinnasta toiminnanohjaukseen, läsnäolo- seurantaan, viestintään ja tiedonkulkuun. Ne tukevat myös tiedolla johtamista ja päätöksentekoa, henkilöstöhallintoa ja osaamisen kehittämistä, rekrytointia sekä kiinteistöjen ja toimitilojen ylläpitoa ja riskienhallintaa. Digitaalisia järjestelmiä tarvitaan myös hankintojen ja tilausten tekemiseen.

Erittäin keskeinen osa digitaalista toimintaympäristöä ovat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimipaikkojen verkkoyhteydet sekä varhaiskasvatuksen digitaalisen toimintaympäristön ylläpitoon liittyvät järjestelmät, kuten IT-palvelut ja laitteiden etähallinta sekä niiden käyttöön liittyvä tuki.

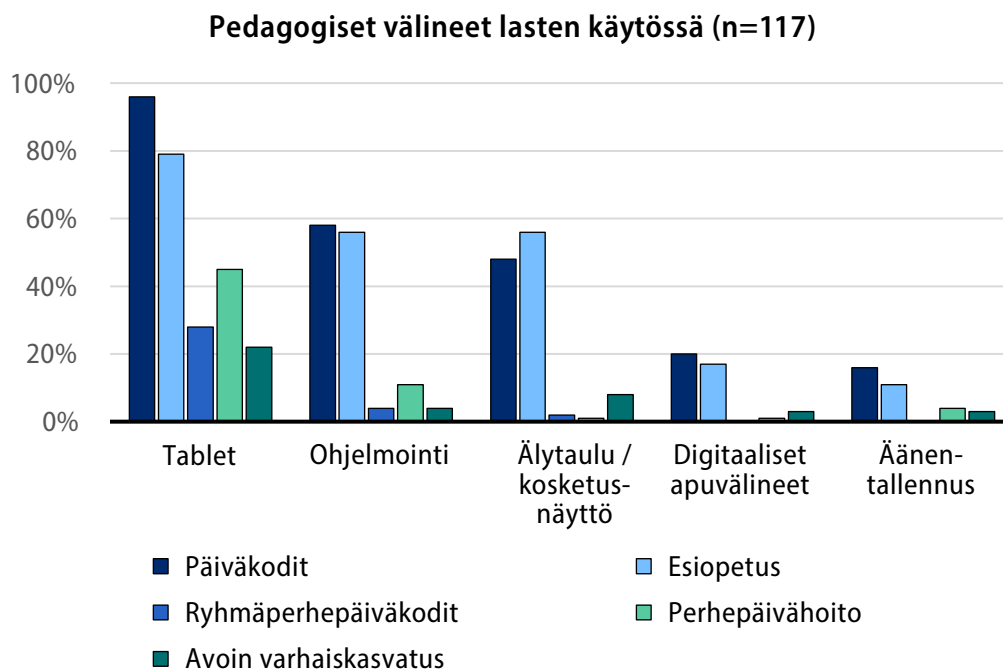
4.1 Pedagogisessa käytössä olevat laitteet ja välineet

Selvityksen aineistot tuovat näkyviin digitaalisen välineistön moninaiset mahdollisuudet varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen oppimisympäristöissä. Vaikka tabletit nousevat kyselyn tuloksissa pedagogisessa käytössä olevista laitteista yleisimmiksi, nousee haastatteluissa ja kyselyn avovastauksissa esiin digitaalista välineistöä, jota voidaan lasten kanssa käyttää pedagogisessa toiminnassa laaja-alaisesti eri oppimisen alueilla. Ilman kunnissa toteutettua tavoitteellista kehittämistoimintaa mahdollisuudet näyttävät pääosin jäävän hyödyntämättä ja lasten käytössä oleva digitaalinen välineistö on pääasiassa tabletteja.

Verkkokyselyssä selvitettiin kuntien varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimipaikkojen pedagogisessa käytössä olevia laitteita monivalintakysymyksellä, josta vastaajat valitsivat käytössä olevia laitteita varhaiskasvatuksen toimintamuodoittain. Tuloksia tarkastellaan seuraavassa jakamalla laitteet niihin, jotka ovat pedagogisessa toiminnassa useimmiten lasten käytössä (kuviokuva 3) ja niihin, joita pääasiassa henkilöstö käyttää (kuviokuva 4). Taulukoihin on nostettu aineistosta varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja esiopetuksessa yleisimmin käytössä olevat laitteet ja välineet.

Verkkokyselyn mukaan tabletit ovat yleisin lasten käytössä oleva pedagoginen väline kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa ja esiopetuksessa. Lähes kaikissa vastaajakunnissa on tabletteja päiväkodeissa ja valtaosassa kuntia myös varhaiskasvatuksen alaisessa esiopetuksessa. Varhaiskasvatuksen muissa toimintamuodoissa tabletteja on vielä vähän, alle puolessa vastaajakunnista perhepäivähoidossa ja vain noin viidesosassa avoimessa varhaiskasvatuksessa ja ryhmäperhepäiväkodeissa.

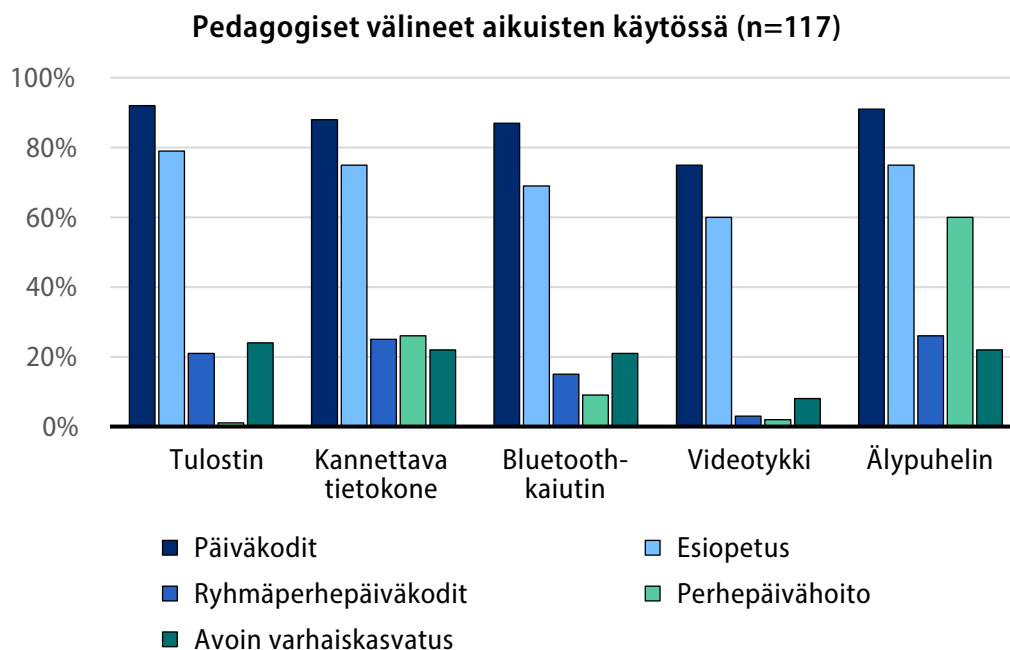
Kuvio 3. Kuntien vastaukset pedagogisista laitteista ja välineistä, jotka ovat pedagogisessa toiminnassa useimmiten lasten käytössä.

Yli puolet kunnista vastasi, että päiväkodeissa ja esiopetuksessa on tablettien lisäksi käytössä ohjelmointivälineitä (esim. leikilliset robotit) sekä älytauluja tai kosketusnäyttöjä. Digitaalisia apuvälineitä ja äänentallennusvälineitä (esim. ääninapit, tallentavat mikrofonit) oli päiväkotien ja esiopetuksen osalta käytössä alle viidesosassa kuntia. Lasten käytössä olevia laitteita ja välineitä näyttää kunnissa olevan vastausten perusteella hieman enemmän päiväkodeissa kuin esiopetuksessa, mutta erot eivät ole kovin suuria. Varhaiskasvatuksen muissa toimintamuodoissa digitaalisia välineitä on tabletteja lukuun ottamatta lasten käytössä hyvin vähän.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa hyödynnetään myös muita laitteita pedagogisessa toiminnassa lasten kanssa, mutta niiden käytöstä vastaa pääasiassa henkilöstö. Valtaosa vastaajakunnista ilmoitti kyselyssä, että päiväkodeissa ja esiopetuksessa on käytössä tulostimia tai monitoimilaitteita, älypuhelimia, kannettavia tietokoneita, langattomia kaiuttimia (bluetooth) ja videotykkejä. Varhaiskasvatuksen muissa toimintamuodoissa näitä laitteita on huomattavasti vähemmän käytössä kuin päiväkodeissa ja esiopetuksessa, korkeintaan noin viidesosassa kuntia. Selkeä poikkeus tästä ovat kuitenkin perhepäivähoidon älypuhelimet, joita on käytössä vajaassa kahdessa kolmasosassa kyselyyn vastanneita kuntia.

Kuvio 4. Kuntien vastaukset pedagogisista laitteista ja välineistä, joita käyttää pääasiassa henkilöstö.

Digitalisaatioon liittyvillä kehittämishankkeilla näyttää selvityksen aineiston perusteella olevan vaikutusta pedagogisessa käytössä olevien laitteiden ja välineiden määrään ja monipuolisuuteen kunnissa. Kun selvityksen tuloksia verrataan niiden kuntien välillä, joissa viimeisen neljän vuoden aikana on toteutettu digihankkeita ja niiden välillä, joissa hankkeita ei ole ollut, esiin nousee erityisesti leikilliset ohjelmointivälineet. Erityisesti avoimessa varhaiskasvatuksessa ja perhepäivähoidossa ohjelmointivälineitä on vain kunnissa, joissa on ollut kehittämishankkeita.

4.1.1 Yhteiskäyttöiset ja lainattavat välineet

Monissa kunnissa kaikki pedagogiseen käyttöön tarkoitetut digitaaliset laitteet ja välineet eivät välttämättä ole aina toimipaikkakohtaisia. Verkkokyselyn vastaajista 39 % (n=117) toteaa, että kunnassa on saatavilla myös toimipaikoissa kiertävää tai erikseen lainattavaa yhteistä välineistöä. Yhteistä välineistöä on hankittu pääosin digihankkeita toteuttaneissa kunnissa, joista 62 %:lla on käytössä yhteisiä välineitä. Monessa kunnassa laitehankinnat ja sitä kautta digitaalisten oppimisympäristöjen

vahvistaminen ovat olleet keskeisenä kehittämisen kohteena nimenomaan hankkeissa. Kunnista, joissa digihankkeita ei ole toteutettu, suurin osa (84 %) vastasi, ettei niissä ole saatavilla lainattavia tai yhteiskäyttöisiä välineitä.

Kyselyn avovastausten perusteella yhteiskäyttöisen välineistön lainaamiseen ja kiertättämiseen eri toimipaikoissa on kunnissa pääasiassa kolme tapaa. Kunnissa on lainaamoja, jotka tarjoavat monipuolista välineistöä laajemmille käyttäjäryhmille. Ne voivat olla esimerkiksi kirjaston tai opetustoimen yhteydessä, ja lainaus tapahtuu kirjastokortilla tai sähköisen varauskalenterin kautta. Monissa kunnissa on koottu aikataulun mukaan kiertäviä tai muuten varattavissa olevia digilaatikoita, -kasseja tai -salkkuja, jotka ovat usein pedagogisesti teemoitettuja (esim. digitaitoja liikkuen ja leikkien) ja sisältävät useita välineitä sekä niihin liittyvää materiaalia tai ohjeita. Kunnissa voi olla myös yksittäisiä kiertäviä laitteita tai pieniä kokonaisuuksia, jotka liikkuvat toimipaikasta toiseen usein tietyn henkilön, kuten digivastaavan tai erityisopettajan koordinoimana.

Meillä on käytössämme yhteisissä tiloissa myös active floor, jonka pelejä pelaamme lasten kanssa. Se on nimensä mukaisesti aktiivinen lattia, joka motivoi erilaisten pelien kautta lapsia fyysiseen aktiivisuuteen. Active floorilla on mahdollisuus tehdä omia pelejä omien mielenkiinnonkohteiden mukaan. Olen itse tehnyt sirkusmuistipelejä ja palapelejä. Lapset tykkää siitä tosi paljon ja se motivoi lapsia liikkumaan! (opettajan kuvaus)

Lainaamot ja kiertävät välineistöt tarjoavat laajan valikoiman laitteita ja digitaalisia välineitä, joita yksittäisten päiväkotien, esiopetusryhmien tai perhepäivähoitajien ei välttämättä muuten olisi mahdollista saada käyttöönsä. Näitä ovat esimerkiksi tabletit, robotiikka, teknologialelut ja erilaiset ohjelmointivälineet, actionkamerat, digitaaliset mikroskoopit, interaktiiviset lattiapelit, GreenScreen-välineistö, videotykit ja äänentallennusvälineet. Selvityksessä haastatellut kuntien edustajat toivat esiin, että yhteiskäyttöiset välineet auttavat paremmin varmistamaan toimipaikkojen, ja sitä kautta lasten yhdenvertaista mahdollisuutta tutustua ja käyttää digitaalisia välineitä, riippumatta toimipaikan koosta, taloudellisesta tilanteesta tai olemassa olevasta laitekannasta. Yhteiskäyttöiset ja lainattavat välineet kompensoivat myös lapsiryhmäkohtaisten laitteiden rajallista määrää.

4.1.2 Laitteiden riittävyys

Selvityksen verkkokyselyssä kysyttiin, onko kunnissa linjattu paikallisesti lasten käytössä olevien laitteiden määrää. Noin kolmasosa vastaajista (n=116) kertoi, että linjaus on olemassa sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen osalta, mutta

valtaosassa kuntia (59 %) linjauksia ei ole tehty. Kyselyaineistosta käy ilmi, että osassa kuntia on paikalliseen digistrategiaan tai digipedagogiseen suunnitelmaan kirjattu laitekannan tavoitetila ja laitteiden määrät lapsiryhmittäin (esim. 3-vuotiaat, yli 3-vuotiaat, esiopetus), usein suhteessa lasten määrään ryhmässä.

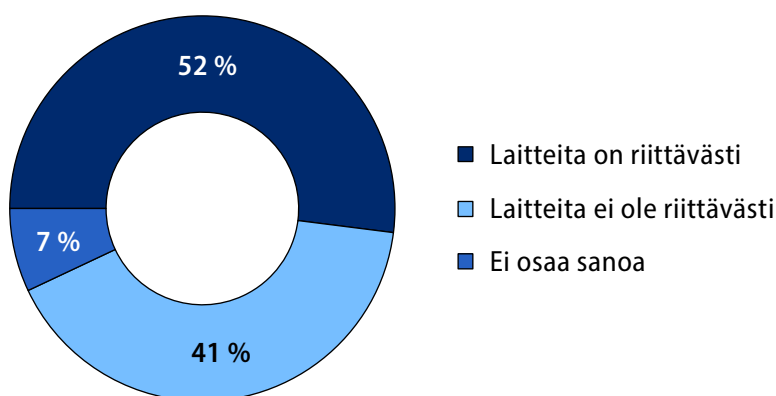
Olemme laatineet maakunnassamme varhaiskasvatuksen digisuunnitelman, johon olemme linjanneet laitteiden suositusmäärän. Suunnitelmassa määräksi on linjattu päiväkotiryhmässä 1 laite 5 lasta kohden. Alle 3-vuotiailla 1 laite ryhmää kohden. (avovastaus, verkkokysely)

Laitteina meillä on tablet-laitteet. Päiväkotiryhmä yli 3-vuotiaat 1 laite / 5 lasta, esiopetusryhmä 1 laite / 2 lasta, perhepäivähoito 1 laite / 4 lasta. (avovastaus, verkkokysely)

Vastaajista (n=117) hieman yli puolet kertoi kyselyssä, että lasten käytössä olevia laitteita ja muita digitaalisia välineitä on kunnan toimipaikoissa riittävästi (kuvio 5). Kaksi viidesosaa vastaajista on sitä mieltä, että digitaalisten välineiden määrä ei ole riittävä. Pieni osa vastaajista ei osannut arvioida asiaa.

Kuvio 5. Lasten kanssa käytettävissä olevien laitteiden riittävyys kyselyyn vastanneissa kunnissa

Lasten kanssa käytettävissä olevien laitteiden riittävyys (n=117)

Digitaalisen välineistön riittävää tai sopivaa määrää koskevista avovastauksista (n=72) käy ilmi, että kokemus riittävästä määrästä laitteita vaihtelee lasten ikäryhmän, pedagogisten käytäntöjen ja välineiden käyttötapojen mukaan. Useassa kunnassa toivotaan kuitenkin lisää välineistöä rikastamaan toimintaa.

Digitaalisia välineitä tulisi olla monipuolisemmin saatavilla. iPadeja on riittävästi, mutta muita välineitä liian vähän. (avovastaus, verkkokysely)

Vaikea määritellä sopivaa/riittävää määrää. Jokaisessa ryhmässä tulisi olla perusvälineet (tietokone, puhelin, tabletteja, beebotit). Sen lisäksi voi olla päiväkodin yhteisiä, ryhmien käytössä olevia laitteita ja välineitä (green screen, videotykit, kosketusnäytöt jne.). (avovastaus, verkkokysely)

Alle kolmivuotiaiden lasten ryhmille pidetään sopivana ja riittävänä määränä pääosin sitä, että lapsiryhmällä (12 lasta) olisi käytössä yksi mobiililaitte tai ei laitteita ollenkaan. Yli 3-vuotiaiden lasten kohdalla näkemykset vaihtelevat enemmän. Joku kokee, että kolme mobiililaitetta per lapsiryhmä (21 lasta) on sopiva, koska ryhmässä on saman verran henkilöstöä ohjaamassa niiden pedagogista käyttöä. Toisten mielestä laitteita pitäisi olla niin, että niitä riittäisi vähintään yhdelle pienryhmälle kerrallaan (4–7 laitetta). Esiin nostetaan myös ajatus, että esiopetuksessa voisi jokaisella lapsella tai puolikkaalla ryhmästä olla käytössä laite, sekä huomioidaan laitteiden mahdollinen yhteiskäyttö koulun kanssa.

Määrä on silloin sopiva, kun ryhmän on mahdollista suunnitella ja toteuttaa välineitä ja laitteita hyödyntävää toimintaa pedagogisen toiminnan kannalta mielekkään aikaikkunan sisällä. Joidenkin välineiden ja laitteiden on hyödyllistä olla ryhmän saatavilla käytännössä jatkuvasti, toisia tarvitaan vain satunnaisesti. Tähän saakka esimerkiksi tablettien osalta olemme pitäneet toimivana määränä 3 laitetta per ryhmä, mutta käytännössä riittävä määrä näiden laitteiden osalta on 1–3 laitetta per ryhmä riippuen ryhmän koosta, lasten iästä ja henkilöstön osaamisesta. Joissakin ryhmissä, usein esiopetusryhmissä, koetaan tarvittavan enemmän tabletteja, jolloin puhutaan 4–6 laitteesta. (avovastaus, verkkokysely)

Eftersom vi i allmänhet jobbar i smågrupp så brukar vi säga att det ska finnas lika många tabletter eller enheter i gruppen som vuxna / pedagogisk personal. Barnen lämnas inte ensamma med enheterna utan vuxnas sällskap. Digitala verktyg används för pedagogisk verksamhet där man strävar efter inklusion och gemensamhet. (avovastaus, verkkokysely)

Laitteita on riittävästi, kun niillä pystytään järkevästi toteuttamaan ja rikastamaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaista toimintaa. (avovastaus, verkkokysely)

Monessa verkkokyselyn avovastauksessa nousee esiin laitteiden lukumäärien sijaan pohdintaa laitteiden riittävän määrän suhteesta pedagogisiin tavoitteisiin. Laitteiden tulee vastaajien mielestä mahdollistaa pedagogisesti mielekäs ja yhteisöllinen, varhaiskasvatussuunnitelman mukainen toiminta, jossa lapset käyttävät laitteita yhdessä henkilöstön kanssa.

4.2 Henkilöstön ja hallinnon käytössä olevat laitteet ja järjestelmät

Varhaiskasvatuksen hallintoon, toiminnanohjaukseen ja toimipaikkojen päivittäiseen työhön käytettyjen digitaalisten palveluiden ja järjestelmien kirjo on selvityksen tulosten mukaan erittäin laaja ja monipuolinen. Monien laajasti käytettyjen toiminnanohjausjärjestelmien lisäksi kunnissa hoidetaan lukuisia asioita useiden muiden digitaalisten järjestelmien ja palveluiden avulla. Edelleen asioita hoidetaan myös paperipohjaisesti tai manuaalisesti.

Kun tulen aamulla töihin, laitan itseni sisälle Päikky-järjestelmään. Lapset tykkää myös kirjautua itse, sillä he saavat näyttää ovitägiä kännykän selkään. Se on sellainen aamurutiini. Päikystä näemme, kuka on jo tullut ja me myös viestitellään perheiden kanssa sen kautta, eikä käytetä enää vaikkapa WhatsAppia. (opettajan kuvaus)

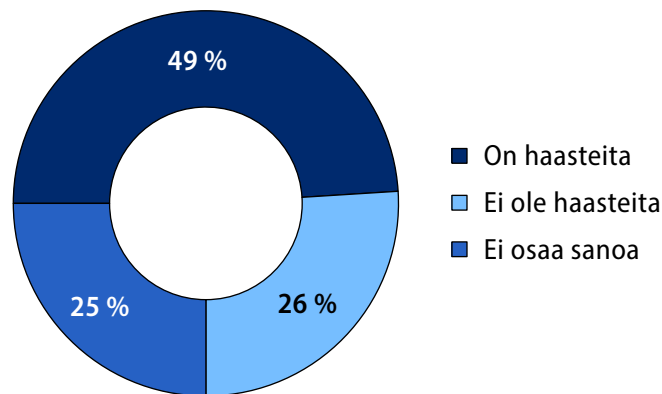
Selvityksen verkkokyselyssä kysyttiin, mitä järjestelmiä kunnat käyttävät eri prosesseihin, kuten paikkojen hakuihin ja päätöksiin, asiakastietojen käsittelyyn, toimintaan liittyvien luottamuksellisten tietojen hallintaan sekä lasten läsnäolon ja henkilöstön työajan seurantaan ja suunnitteluun. Vastaajat (n=114) nimesivät eri prosesseihin kaikkiaan 35 eri tietojärjestelmää tai ohjelmistoa, joista eniten mainintoja saivat Daisy, Wilma, Päikky, Edlevo, eVaka, Primus, Effica, Titania, CGI Vesa ja Populus. Näiden jälkeen seuraavaksi eniten mainintoja tuli paperisista tai manuaalisista menetelmistä. Yleisesti työn suunnitteluun ja tekemiseen varhaiskasvatuksessa käytetään pääasiassa Microsoft 365 -ympäristöä (96 %, n=117) sekä kolmasosassa kuntia myös Googlen Workspace -ympäristöä ja Canvaa.

Kyselyssä kartoitettiin jatkokysymyksellä, mitä muita henkilöstön työtä tukevia digitaalisia järjestelmiä ja palveluita kunnissa oli käytössä. Avovastauksissa (n=99) mainittiin nimeltä 140 eri järjestelmää tai digitaalista palvelua, jotka liittyivät esimerkiksi henkilöstöhallintoon ja palkanmaksuun, IT- ja Helpdesk -palveluihin, koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen, viestintään ja tiedonhallintaan, työterveyteen, vahinko- ja vaarailmoituksiin sekä kiinteistöjen ja toimitilojen

ylläpitoon. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä ja toteuttamisessa käytetään todella paljon erilaisia digitaalisia järjestelmiä ja palveluita. Tilanne tuottaa esimerkiksi haasteita yhteentoimivuudessa sekä kuormittaa henkilöstöä edellyttäen laajaa ja monipuolista digitaalista osaamista.

Kuvio 6. Vastaajakuntien kokemus haasteista laitteiden ja järjestelmien yhteentoimivuudessa

Kokemus laitteiden ja järjestelmien yhteentoimivuudesta (n=117)

Digitaalisten laitteiden ja järjestelmien yhteentoimivuudessa on koettu haasteita noin puolessa (49 %) vastaajakunnista. Kyselyn avovastausten ja haastattelujen perusteella ongelmaa tuntuu tuottavan eri järjestelmien suuri määrä ja se, että eri järjestelmät eivät kommunikoi keskenään tai eivät käytä samoja rajapintoja. Tämä tarkoittaa sitä, että tiedot eivät siirry suoraan tai oikein järjestelmästä toiseen, joten samoja tietoja joudutaan syöttämään manuaalisesti moneen eri järjestelmään. Lisäksi henkilöstöllä saattaa olla epäselvyyttä erilaisten järjestelmien ja laitteiden ylläpitäjistä ja IT-tuen saatavuudesta. Eri järjestelmissä käytetään monesti myös eri käyttäjätunnuksia, jolloin henkilöstölle voi olla epäselvää, mihin kirjaudutaan milläkin tunnuksella.

Esiopetuksen Päikky ja perusopetuksen Primus eivät myöskään kovin helposti keskustele keskenään, vaan rajapintatyö vaatii koodausta ja tämä on hidasta ja hankaloittaa esi- ja alkuopetuksen opettajien työtä, kun kaikkea tarvittavaa tietoa ei saa sähköisestä järjestelmästä, vaan osa joudutaan siirtämään paperisena ja osa copypasteta uudelleen koulun puolen tiedostoihin. (avovastaus, verkkokysely)

Aineistosta nousee esiin myös päivitysten kanssa ilmeneviä ongelmia. Päivityksiä on hankala saada vanhentuneisiin laitteisiin, eikä toimipaikan kaikissa koneissa välttämättä ole saatavilla samoja työskentely-ympäristöjä. Tämä on edistänyt osassa kuntia siirtymistä yhdenmukaiseen laitekantaan ja laitteiden etähallintaan, mikä on helpottanut niiden käyttöä ja ylläpitoa.

Selvityksessä ilmenee myös varhaiskasvatuksen digitaaliseen toimintaympäristöön liittyviä toimivia ratkaisuja. Kysyttäessä kuntien parhaiten onnistuneita digitalisaation osa-alueita eniten mainintoja sai henkilöstön työvälineet ja laitteet (62 %, n=112). Haastatteluista yhdeksi digitalisaation vahvuudeksi nousee hyvä ja monessa kunnassa ajantasainen laitekanta sekä digitaalisen toimintaympäristön systemaattinen kehittäminen. Reilussa puolessa (55 %) vastaajakunnista on linjattu henkilöstön käytössä olevien laitteiden määrää, muissa linjauksia ei ole tehty tai vastaaja oli valinnut vastausvaihtoehdon 'en osaa sanoa'.

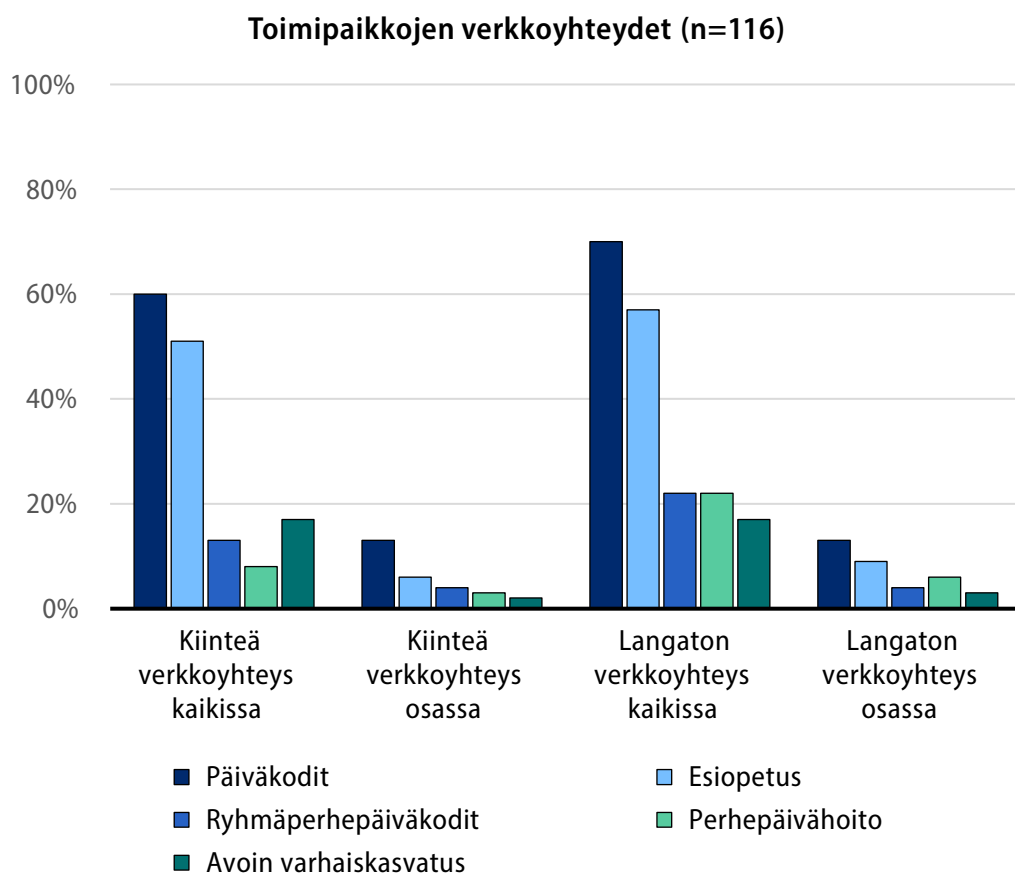
Kuntien linjaukset laitteiden määrästä ja tyypistä vaihtelevat, mutta yleisesti ne pyrkivät varmistamaan laitteiden saatavuuden hallinnollisiin ja pedagogisiin tarpeisiin. Pääsääntöisesti kunnissa on päiväkodin johtajilla käytössä tietokone ja puhelin sekä jokaisessa lapsiryhmässä on vähintään yksi ryhmäkohtainen tietokone ja puhelin. Verkkokyselyn perusteella kunnissa, joissa ei ole toteutettu digikehittämisen hankkeita, linjauksissa painottuvat usein ryhmäkohtaiset laitteet, mutta laitteita on myös henkilöstön yhteiskäytössä. Hankkeita toteuttaneissa kunnissa on nähtävissä laajempi siirtymä henkilökohtaisiin laitteisiin. Näissä kunnissa laitteiden hankintaa on usein linjattu pedagogiseen vastuuseen tai vastuutehtävään perustuen. Henkilökohtaisia laitteita on esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajilla, kiertävillä erityisopettajilla, S2-opettajilla ja hanketyöntekijöillä. Vaikka henkilökohtaisen laitteiden määrässä on kasvua, on laitteiden yhteiskäyttö edelleen yleistä myös näissä kunnissa.

4.3 Verkkoysteudet

Kun varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa keskustelee esimerkiksi koulutuksessa digitaalisista laitteista ja välineistä sekä niiden pedagogisesta käytöstä osana toimintaa, he usein nostavat ensimmäisenä esiin verkkoysteudet ja niihin liittyvät haasteet. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimipaikkojen verkkoysteuyksiä ja niiden toimintaa kartoitettiin erityisesti tämän selvityksen verkkokyselyssä, mutta teema nousi esiin myös haastatteluissa.

Suurin osa kyselyn vastaajista ilmoitti, että heillä on kiinteä ja/tai langaton verkkoyhteys kunnan kaikissa päiväkodeissa ja varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestetyn esiopetuksen toimipaikoissa (kuvio 7). Päiväkodeissa on sekä langattomia että kiinteitä yhteyksiä jonkun verran enemmän kuin varhaiskasvatuksen alaisessa esiopetuksessa. Perhepäivähoidossa, ryhmäperhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa tilanne on hyvin erilainen. Vain reilu viidennes kunnista kertoi, että näissä toimipaikoissa oli käytettävissä langaton yhteys, ja kiinteitä verkkoyhteyksiä näissä toimintamuodoissa oli vastausten mukaan vielä harvemmin. Kuntien digitalisaatio ei vastausten valossa näytä ulottuvan verkkoyhteyksien osalta tasaisesti kaikkiin kuntiin eikä kaikkiin varhaiskasvatuksen toimintamuotoihin.

Kuvio 7. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimipaikkojen verkkoyhteydet

Kyselyn avovastauksissa sekä haastatteluissa nousee esiin lukuisia verkkoyhteyksiin liittyviä haasteita: Verkkoyhteys on hidas ja se katkeilee. Langaton yhteys ei kata toimipaikan kaikkia toiminnassa käytettäviä tiloja. Mobiililaitteita on vaikea saada

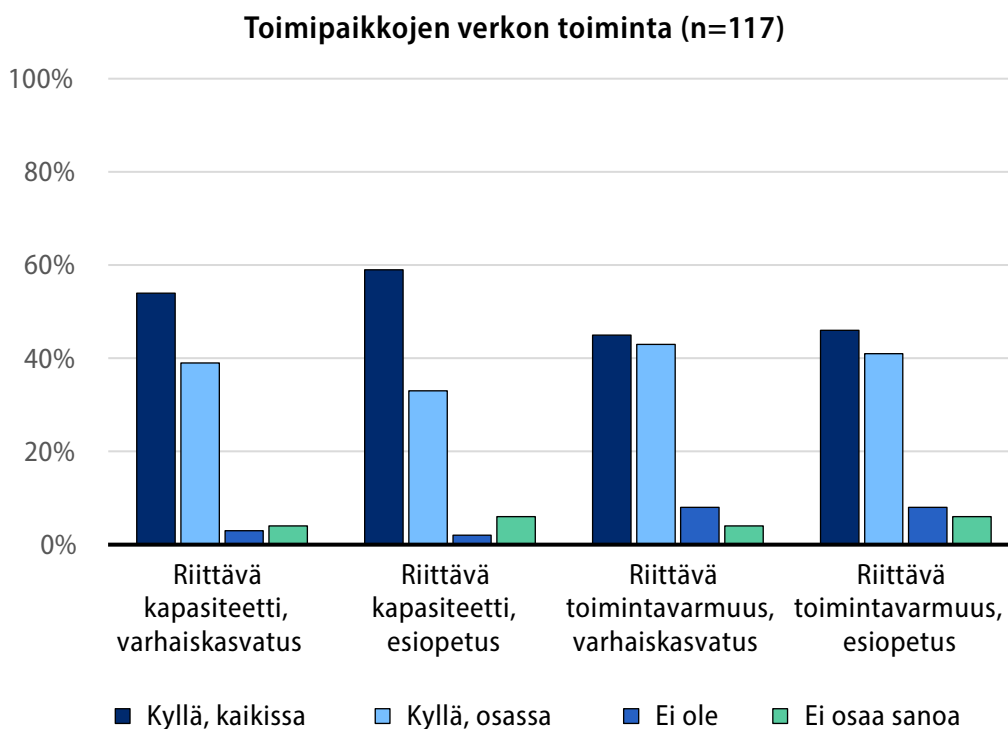
liittymään verkkoon tai kiinteää verkkoyhteyttä ei toimipaikassa saada avattua. Verkkoyhteyksiin liittyvä laitekanta, kuten reitittimet tai kaapelit ovat vanha-kantaisia. Verkkoon kirjautumisessa on myös ongelmia.

Mun kierroksella kanssa ihmeteltiin, kun niin tosi huonosti toimii se verkko. Ja sitten se oli vaan yksi pirautus sinne tietohallintoon, että mikäs tää verkon nopeus täällä päiväkodin puolella on. Jaa, että 10 megainen netti. Selvä, se ehkä selittää. Tukiasemat oli semmoisia 700 euron hienoja niin kuin tuolla sairaaloissakin, jotka kattaa laitteita vaikka kuinka paljon, mutta jos netti on kymppimegainen, niin se on ihan sama mikä... (digikehittäjä, pieni kunta, haastattelu)

Verkkoyhteyksien tilanne voi vaihdella kuntien välisen eron lisäksi kunnan toimipaikkojen välillä ja jopa yhden toimipaikan sisällä. Joissakin paikoissa verkkojen huono toimivuus ja riittämätön nopeus sekä verkkoyhteyden puuttuminen kokonaan joistakin rakennusten osista vaikuttavat merkittävästi työn tekemiseen ja mahdollisuuteen käyttää laitteita.

Kun aloitin muutama vuosi sitten ja kiersin toimintayksiköt, niin meidän suurin yksikkö, ihmeteltiin, miksei siellä kerta kaikkiaan verkko toimi yhtään. Edes työntekijät ei pystynyt siellä osasta taloa koneellaan tekemään mitään, koska ei ollut verkkoa. Ja kun mä yritin ja yritin selittää sitä tuonne, että täällä ei toimi, niin ”juu juu, toimii, kaikki on hienosti, kyllä siellä toimii kaikki”. Niin no, ei täällä toimi. Otin pohjapiirroksen ja siihen väritin alueet, missä ei ollut verkkoa. Ja sen esitin, että näissä paikoissa ei... ”Aaa, onko noissa tiloissa toimintaa?” Joo, on ollut vuodesta 2014 asti. (digikehittäjä, pieni kunta, haastattelu)

Reilu puolet vastaajakunnista arvioi kyselyssä verkon kapasiteetin olevan riittävä varhaiskasvatuksen kaikissa toimipaikoissa (kuviokuva 8). Esiopetuksessa tilanne on vastausten perusteella hieman parempi. Vain vajaa puolet vastaajakunnista koki, että verkon toimintavarmuus on varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa riittäväällä tasolla. Vastauksista voi päätellä, että monissa kunnissa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kaikilla toimipaikoilla ei ole vielä riittävän varmasti toimivaa ja kattavaa verkkoyhteyttä käytössään.

Kuvio 8. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimipaikkojen verkon toiminta

4.4 Digitaalisten palveluiden ja laitteiden hankinta

Selvityksen haastatteluista käy ilmi, että varhaiskasvatuksen digitalisaation tarpeita ei aina osata ottaa huomioon esimerkiksi laitehankinnoissa ja toimipaikkojen varustelussa. Osa haastatteluista kokee, että varhaiskasvatus on jäänyt kunnassa perusopetuksen jalkoihin tai tullut jäljessä suunnitelmallisessa laitteiden hankinnassa ja digikehittämisessä. Joissain kunnissa varhaiskasvatukseen on saatu laitteita osana laajempia, perusopetukseen keskittyviä hankintoja, mutta niiden pedagogista käyttöä ei ole kuitenkaan riittävästi mietitty varhaiskasvatuksen kontekstissa.

Laitteita on ripotellen tullut, joka paikasta niitä vähän löytyy, mutta kukaan ei ole oikein suunnitelmallisesti miettinyt, mitä niillä laitteilla on ja mitä niillä olisi tarkoitus tehdä. Kaikki on niitten työntekijöiden oman kiinnostuksen näkökulmasta... tai mitä ne nyt sitten on itse keksinyt niillä tehtäväksi. Osassa ne laitteet on jossain kaapissa ja niitä ei ole ladattu kahteen kuukauteen. Osassa ne on sitten päivittäisessä käytössä. Se skaala on valtava tällä hetkellä. (digikehittäjä, pieni kunta, haastattelu)

Osassa kunnista on tehty aktiivista työtä varhaiskasvatuksen aseman nostamiseksi ja sen digikehityksen edistämiseksi, mikä näkyy haastatteluaineistossa esimerkiksi digipedagogisten asiantuntijoiden palkkaamisena varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen edustuksen lisäämisenä kunnan tasoisissa tietohallinnon ja digikehittämisen työryhmissä. Useat haastatelluista nostavat kuitenkin esiin, että varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjä ja toimipaikkoja suunniteltaessa ja rakentaessa ei aina riittävästi huomioida varhaiskasvatuksen tarpeita tai konsultoida niitä henkilöitä, jotka ovat perehtyneet erityisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin ja pedagogiikkaan, jotta myös varhaiskasvatuksen näkökulmasta digitaaliset ratkaisut saataisiin toimiviksi.

Meillä tehdään uutta taloa, ja tää meidän sähköinssi sanoi, että ei laiteta sitä digikosketusnäyttöä tuonne kulmaan, että laitetaan se tuohon isolle seinälle. Mä sanoin, että miksi se laitettaisiin siihen. "No sillain, että siitä näkee". Luuletko sä, että meillä lapset toljottaa sitä ruutua, että se täytyy nähdä kaukaa ja koko sakki katsoo. Ei, me laitetaan se tuohon nurkkaan, ja siinä on muutama lapsi pienryhmässä aina, se lasketaan ihan maan tasalle, ne tekee siinä. Ei sillain, että ne toljottaa. Sitt se rupesi nauramaan. "No, mä oon ollut ihan varma, että ne vaan toljottaa siellä sitä ruutua ja katsoo jotain videoita". (hallinnon asiantuntija, keskisuuri kunta, haastattelu)

Varhaiskasvatuksen digitaalisen toimintaympäristön kehittämisessä on selvityksen kyselyaineiston perusteella nähtävissä pyrkimystä pitkäjänteiseen suunnitelmallisuuteen. Lähes kaikki kyselyn vastaajakunnat hankkivat keskitetysti laitteita varhaiskasvatuksen toimipaikkoihin, ja valtaosa (70 %) tekee sen suunnitelmallisesti. Keskitetyt hankinnat koskevat erityisesti tietokoneita, tabletteja, puhelimia ja tulostimia, mutta monessa kunnassa myös älytaulujen, kosketusnäyttöjen ja videotykkien hankintoja keskitetään. Lasten kanssa käytettäviä digitaalisia välineitä tutkimiseen tai leikilliseen ohjelmointiin kunnat hankkivat harvemmin keskitetysti.

Lasten ja henkilöstön käytössä olevien laitteiden ylläpitoa ja päivittämistä helpottaa, kun ne ovat etähallinnassa. Tarvittavat sovellukset ja ohjelmistot voidaan tällöin asentaa ja päivittää keskitetysti ja saman aikaisesti kaikille laitteille. Etähallinta tukee myös laitteiden ja sovellusten tietoturvallista ja pedagogisesti suunniteltua käyttöä. Kyselyn vastausten mukaan kaikki henkilöstön käytössä olevat tietokoneet ovat vastaajakunnissa valtaosin etähallinnassa (83 %), mutta henkilöstön käytössä olevat tabletit ja puhelimet hallitaan etänä noin joka toisessa kunnassa (54 %). Lasten käytössä olevat tabletit ovat kaikki etähallinnassa noin kahdessa kolmasosassa kuntia (61 %). Viidesosassa kuntia lasten käyttämiä tabletteja ei ole lainkaan etähallinnassa. Laitteet on viety etähallintaan useammin niissä kunnissa, joissa on toteutettu digitalisaatioon liittyviä kehittämishankkeita.

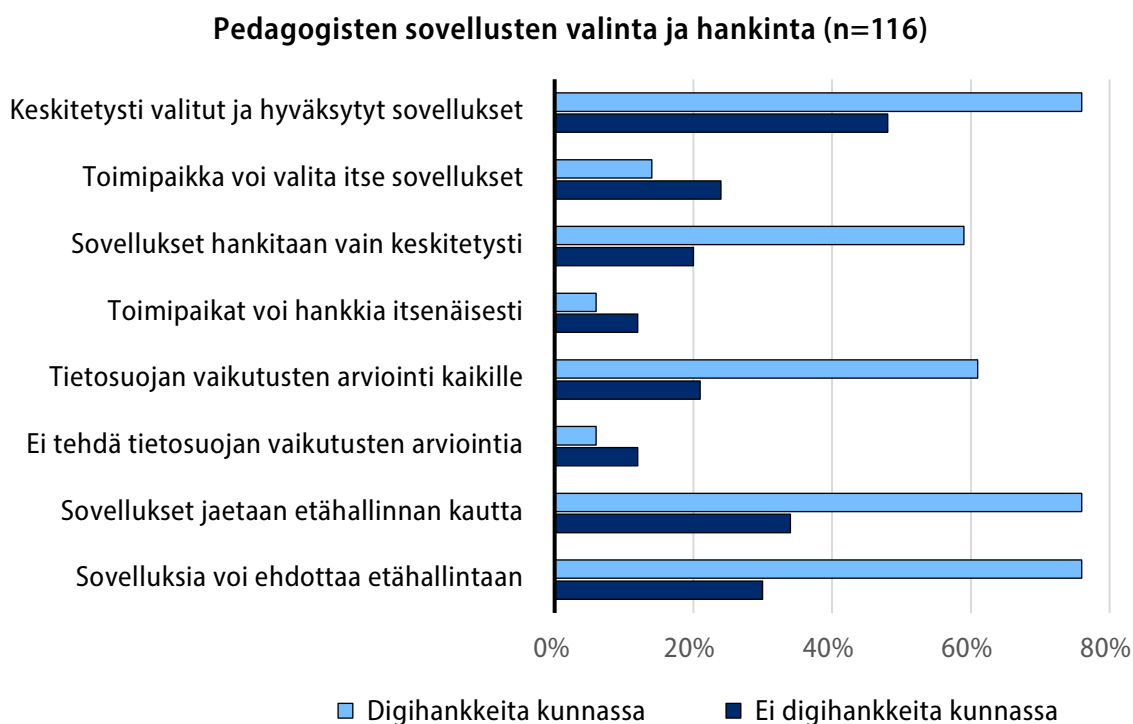
Kyselyssä selvitettiin myös Opetushallituksen ylläpitämän keskitetyn ja tietoturvallisen tunnistuksenvälityspalvelun MPASSid-kirjautumisen käyttöä varhaiskasvatuksen laitteilla. MPASSid mahdollistaa käyttäjän kirjautumisen digitaalisiin palveluihin ja sisältöihin koulutuksen järjestäjän tarjoamia tunnuksia käyttäen niin, että tästä välittyy palvelulle vain sen käyttämiseen tarvittavat tiedot. Varhaiskasvatuksessa MPASSid:n käyttö on vastaajakuntien mukaan hyvin vähäistä, vain 10 % vastaajakunnista kertoi sen olevan käytössä.

Käytäntöjen suunnitelmallinen yhtenäistäminen ja keskittäminen näkyy varhaiskasvatuksessa myös lasten kanssa käytettäväksi tarkoitettujen sovellusten valinnassa ja hankinnassa. Kaksi kolmasosaa (64 %) kyselyyn vastanneista kunnista kertoi, että kunnassa saa käyttää lasten kanssa vain keskitetysti valittuja ja hyväksytyjä sovelluksia. Vain keskitetysti sovelluksia hankitaan kuitenkin reilusti alle puolessa kunnista (43 %). Osassa kunnista (42 %) hankitaan keskitetysti myös maksullisia sovelluksia. Yli puolet kunnista (58 %) jakaa sovellukset laitteille etähallinnan kautta, ja lähes yhtä useassa kunnassa toimipaikat voivat ehdottaa sovelluksia etähallintajärjestelmään.

Kunnissa toteutettu digikehittämistoiminta näkyy pedagogisten sovellusten valintaan ja hankintaan liittyvissä vastauksissa kautta linjan (kuvio 9). Digihankkeita toteuttaneissa kunnissa sovellusten valintaa, hankintaa ja jakoa laitteille on yhtenäistetty ja keskitetty selvästi muita kuntia enemmän.

Selvityksessä haastatellut kuntien edustajat korostavat sovellusten valinnassa niiden huolellista läpikäyntiä sekä pedagogisten että tietosuojan liittyvien kriteerien avulla. Kyselyssä kunnista kuitenkin vain 39 % kertoo tekevänsä kaikille sovelluksille tietosuojan vaikutustenarvioinnin. Kehittämishankkeita toteuttaneissa kunnissa vaikutustenarvioinnin tekeminen on lähes kolme kertaa yleisempää kuin kunnissa, joissa digikehittämisen hankkeita ei viime vuosina ole ollut.

Kuvio 9. Pedagogiseen käyttöön lasten kanssa tarkoitettujen sovellusten valinta ja hankinta vastaajakunnissa suhteessa hanketoimintaan

Haastatteluissa lasten kanssa käytettävien sovellusten tietosuojan vaikutusten arviointi nousee esiin kuntia haastavana tehtävänä, johon kaivataan tukea ja resurssien järkevämpää käyttöä. Sovellusten vaikutustenarvioinnissa tarvitaan haastateltujen mukaan monenlaista osaamista, jota kunnassa ei välttämättä ole. Jokaisen kunnan on kuitenkin huolehdittava käyttämiensä sovellusten turvallisuudesta, joten asiaan etsitään apua verkostoista tai ulkopuolisilta asiantuntijoilta.

Se on resurssien hukkausta, että jos me jokainen kunta teemme yksin näitä asioita ja sitten, kun kuitenkin ne ohjeistukset ja muut on laadittu niin, että se on se opetuksen järjestäjä, joka vastaa niistä asioista, niin silloin se tarkoittaa sitä, että jokaisen kunnan on tehtävä ne asiat. (hallinnon asiantuntija, suuri kaupunki, haastattelu)

Ne [digitutorien verkosto] kävi kaikki meidän sovellukset läpi, että onko ne soveliaita, onko siellä mainoksia, onko se kaupallinen, mitä kaikkea niitä on niitä kriteerejä, niitä on monta sivullista. Nyt ne alkaa perkaamaan pois meiltä niitä kiellettyjä appseja. (hallinnon asiantuntija, keskikokoinen kunta, haastattelu)

Ne tietosuojan vaikutustenarvioinnit on sellaisia, että kunnat oikeasti tarvitsee siihen tukea. Ei ne voi jäädä jonkun yhden asiantuntijan iltapuuhaa, kun ne on niin monitasoisia ja -tahoisia asioita, että niissä tarvitaan niin monen tyyppistä osaamista. Ei jonkun pienemmän kunnan vaan ole mahdollista. Jolloin me päädytään siihen, että me syydetään rahaa ulkopuolisille toimijoille ihan tolkkottomia määriä. Me ostetaan niitä valmiina. (hallinnon asiantuntija, suuri kunta, haastattelu)

5 Digitalisaatio pedagogisessa toiminnassa

Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on lisätä lasten ymmärrystä digitaalisesta maailmasta sekä edistää lasten digitaalista osaamista. Digitaaliset välineet voivat edesauttaa lasten oppimista, leikkiä ja luovaa toimintaa sekä niiden avulla viestittää ja tehdään näkyväksi pedagogista toimintaa.

Päiväkodin lapsia kiinnosti 'Sale-roboteista'. Henkilöstö tarttui aiheeseen, ja syntyi yhteinen 'robottiseikkailu'. Ensin tilattiin kahvipaketti verkosta päiväkodin johtajan kanssa. Yhdessä mietittiin, mitä tietoja tilaukseen tarvitaan ja mikä oli päiväkodin osoite, johon paketti toimitetaan. Lapset pohtivat, miten digitaalinen tilaus saapuu perille.

Seikkailu jatkui. Lapsiryhmä marssi kauppaan, jonka sijainti oli etukäteen yhdessä tarkistettu Google Earthista. Kaupassa lapset seurasivat, miten myyjä katsoi tilauksen koneelta ja totesi sen tulleen. Kahvipaketti haettiin yhdessä hyllystä ja menttiin ulos ihmettelemään, kuinka robotti aktivoitiin, kahvipaketti lastattiin robotin sisälle ja se lähetettiin matkaan.

Matka päiväkodille kuljettiin peräkanaa: robotti edessä, lapset parijonossa perässä. Kävelytiellä eteen tuli junanraiteet, ja robotti pysähtyi. Yhdessä pohdittiin radan liikennevaloja sekä puomin toimintaa ja myös sitä, miksi robotti ei ylitä rataa noin vaan. Sitä kenties pelotti? Yhdessä rohkaistiin robottia jatkamaan matkaa.

Päiväkodilla robotti avattiin sovelluksella, ja kahvipaketti sekä lasten piirros löytyivät sisältä. Iltapäivällä robottijutut jatkuivat, kun osa lapsista koodasi päiväkodin Kubo-robotit kuljettamaan selkäänsä teipattuja pieniä esineitä paikasta toiseen. Toiset leikkivät taaperokärryillä käytävällä: toisessa päässä oli kauppa, toisessa koti. Lapset vetivät kärryä tavaroineen narun avulla pitkin käytävää. (digitutorin kuvaus)

5.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat suunnitelmat

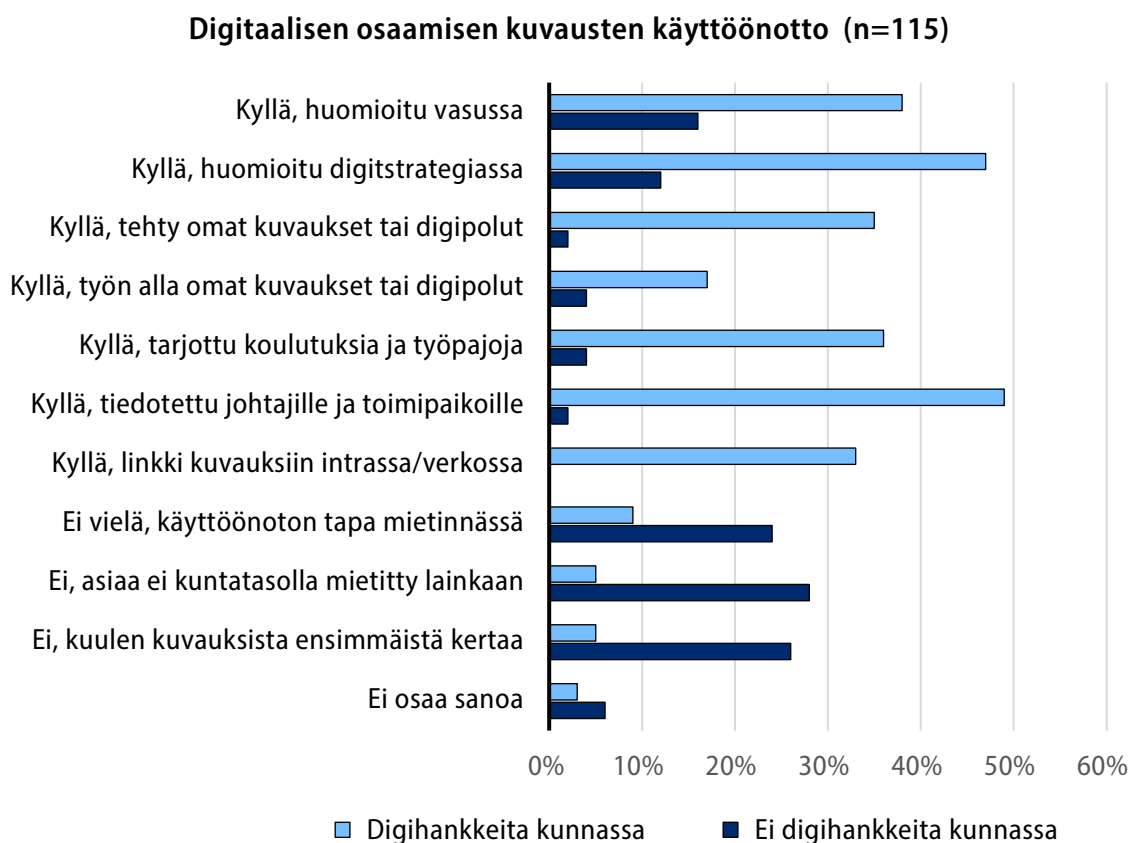
Pedagoginen toiminta ja digitalisaation hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa perustuvat valtakunnallisiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 2022) ja niitä konkretisoiviin digitaalisen osaamisen kuvauksiin (Opetushallitus 2025). Paikalliset suunnitelmat ja linjaukset kuvaavat tarkemmin kuntien toteuttamaa pedagogista toimintaa digitaalisissa ympäristöissä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja toimintaperiaatteet, joita varhaiskasvatuksen järjestäjien paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat (vasut) tarkentavat ja konkretisoivat toimijan, kuten kunnan, erityispiirteet ja käytännöt huomioiden. Perusteteksteissä kuvataan myös digitaalisiin ympäristöihin ja osaamiseen liittyviä tavoitteita ja sisältöjä erityisesti osana laaja-alaista osaamista ja oppimisympäristöjä, mutta myös monissa muissa yhteyksissä. Digitaalisen osaamisen kuvaukset puolestaan pyrkivät konkretisoimaan ja tukemaan näiden tavoitteiden paikallista toteuttamista ja digitalisaation kehittämistä varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Selvitystyön verkkokyselyssä kunnilta kysyttiin digitaalisen osaamisen kuvausten käyttöönotosta. Kuvauksia oli otettu kunnissa käyttöön monella tavalla. Kolmasosa vastaajakunnista (32 %) oli huomionnut kuvaukset varhaiskasvatuksen digi-strategiassa ja reilu neljäsosa (28 %) paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Niin ikään reilu neljäsosa (28 %) kunnista oli tiedottanut digitaalisen osaamisen kuvauksista kaikille johtajille ja toimipaikoille ja reilu viidesosa (22 %) oli tarjonnut koulutuksia ja työpajoja kuvausten käyttöön. Verkkokyselyyn vastanneista kunnista 38 % ilmoitti tehneensä tai työstävänsä kuvausten pohjalta kunnan omia kuvauksia tai digipolkuja. Noin kolmasosa (31 %) vastaajista ilmoitti, ettei digitaalisen osaamisen kuvauksia ole otettu kunnassa käyttöön. Osa (14 %) vastaajista sai tiedon kuvauksista ensimmäistä kertaa tässä kyselyssä.

Digitaalisen osaamisen kuvaukset tuotettiin opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämässä Uudet lukutaidot -kehittämishjelmassa (2020–2023), jonka yhteydessä kunnissa toteutettiin vuosien 2021–2023 aikana myös paikallisia kehittämishankkeita kuvausten käyttöönottoon (Opetushallitus 2025b). Kun digitaalisen osaamisen käyttöönottoa koskevia kyselyvastauksia vertailee sen perusteella, onko kunnissa toteutettu digikehittämisen hankkeita vai ei, näkyy vastauksissa eroja näiden kuntien välillä (kuvio 10).

Kuvio 10. Digitaalisen osaamisen kuvausten käyttöönoton tilanne vastaajakunnissa suhteessa hanketoimintaan

Kyselyssä pyydettiin linkkiä kunnan omiin varhaiskasvatuksen digitaalisen osaamisen kuvauksiin tai digipolkuun, jos sellainen oli tehty ja saatavilla verkossa. Näitä linkkejä saatiin 15 tiedostoon tai sivustoon, joista suurin osa kuvasi konkreettisesti ja esimerkkien avulla lasten digitaalisen osaamisen sisältöjä ja käytännön taitoja. Osaamisen kuvauksia oli jaoteltu ikätasoisesti (0–3 ja 3–5-vuotiaat, esiopetus) tai askeleittain taitojen mukaan sekä valtakunnallisten kuvausten mukaisesti media-lukutaitoon, ohjelmointiosaamiseen ja digitaaliseen osaamiseen liittyen.

Useissa vastaajakuntien verkkokyselyyn linkittämissä kuvauksissa oli mukana käytännönläheisiä toimintavinkkejä tai tehtäviä lapsille ja jonkinlainen vuosikello digipedagogisen toiminnan suunnittelun tueksi. Osassa kuntia digipolkuihin tai osaamisen kuvauksiin oli liitetty kuvaukset myös henkilöstön digitaalisesta osaamisesta ja käytössä olevista digitaalisista välineistä ja laitteista.

Digitalisaatiota on kunnissa kirjattu näkyviin myös paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Selvityksen vasuaineiston (n= 265) perusteella suurin osa kunnista ei ole tehnyt vasuihin paikallisia tarkennuksia digitalisaatiosta, vaan niissä käytetään valtakunnallista perustetekstiä kuvaamaan digitalisaatioon liittyviä tavoitteita ja sisältöjä. Tässä selvityksessä tarkastelu rajattiin koskemaan vasujen kuvauksia oppimisympäristöistä, digitaalisen osaamisen alueesta laaja-alaisessa osaamisessa, huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja pedagogisesta dokumentoinnista. Aineiston varhaiskasvatussuunnitelmista noin 25 %:ssa on paikallisia kuvauksia ja käytäntöjä digitaalisesta osaamisesta ja toiminnassa hyödynnettävistä digitaalisista ympäristöistä. Oppimisympäristökuvausten osalta vastaava prosentti on noin 20 %.

Yleisimmin kunnat ovat konkretisoineet ja sanoittaneet paikallisia digipedagogisia tavoitteita ja käytäntöjä sekä digitaalisia ympäristöjä vasuissa laaja-alaisen osaamisen yhteydessä, joiltain osin myös oppimisympäristöjen ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kuvauksissa. Pedagogisessa dokumentoinnissa paikallisia kuvauksia digitaalisuudesta on selvästi vähemmän, mutta kuitenkin reilusti yli puolessa niistä vasuista, joihin oli avattu paikallisia digitaalisia käytäntöjä.

Valtaosassa oppimisympäristötekstejä keskeisenä näkökulmana ovat laitteet. Teksteissä kuvataan käytössä olevia laitteita, kuten tabletteja, tietokoneita, ohjelmoitavia robotteja ja videotykykejä. Digitaalisiin laitteisiin tutustutaan ja niitä käytetään yhdessä lasten kanssa. Yleisesti kuvauksissa huomioidaan laitteiden valinta pedagogisin perustein sekä niiden turvallinen, vastuullinen ja tarkoituksenmukainen käyttö.

Digitaalisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan erilaisia sovelluksia ja ohjelmia, jotka ovat käytössämme. Käytössä olevat sovellukset ja ohjelmat tarkistetaan ennen niiden käyttöönottoa. [Kunnan] varhaiskasvatuksessa olevat digitaaliset laitteet ja niiden määrät on määritelty kunnan varhaiskasvatuksen digisuunnitelmassa. Varhaiskasvatukseen on hankittu monipuolinen valikoima erilaisia oppimista tukevia välineitä ja digilaitteita. Nämä ovat vapaasti varhaiskasvatuksen yksiköiden varattavissa ja käytettävissä lainaamon kautta. (suuri kunta, paikallinen vasu)

Päiväkodeissa käytetään erilaisia digitaalisia laitteita ja välineitä (esim. tabletit, videotykyki ja valkokangas, kosketusnäyttötaulu, kannettava tietokone, ohjelmointirobotit, digitaalinen mikroskooppi). (keskikokoinen kunta, paikallinen vasu)

Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon digitaalisen osaamisen tukeminen ja ohjelmoinnillisen ajattelun kehittäminen. Varhaiskasvatuksen järjestäjän toimesta huolehditaan digitaalisten välineiden, laitteiden ja sovellusten riittävästä määrästä ja ylläpidosta. (keskikokoinen kunta, paikallinen vasu)

Oppimisympäristökuvauksissa mainitaan harvojen kuntien osalta oppimisen näkökulma, jossa digitaalisuus nähdään oppimisen kohteena sekä oppimisen välineenä, jolla opittua voidaan syventää. Joissakin yksittäisissä kunnissa nostetaan esiin digitaalisten välineiden käyttö oppimisympäristön laajentamisessa fyysisten seinien ulkopuolelle esimerkiksi virtuaalisten vierailujen tai kuvien ja äänimaisemien avulla. Myös lasten osallisuus ja uteliaisuuden herättäminen ympäristön tutkimiseen ilmenee lähinnä yksittäisen kuntien oppimisympäristöön liittyvissä kuvausteksteissä.

Digitaalisia välineitä käytetään luontevana osana pedagogista toimintaa esimerkiksi tutkimisen ja taltioimisen välineenä projekteissa. Digilaitteiden avulla oppimisympäristöjä laajennetaan yksikön seinien ulkopuolelle virtuaalisesti koettaviin ympäristöihin, esimerkiksi muihin maihin, meren syvyyksiin tai maatilalle. (pieni kunta, paikallinen vasu)

Oppimisympäristöjen on tarkoitus houkutella ja innostaa lasta teknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Lapsi havainnoi ja taltioi digitaalisten laitteiden avulla monipuolisesti sekä ympäröivää maailmaa että omaa oppimistaan. (keskikokoinen kunta, paikallinen vasu)

Oppimisen ja digitaalisen osaamisen näkökulmaa avataan kuntien varhaiskasvatussuunnitelmissa erityisesti laaja-alaisen osaamisen yhteydessä. Paikallisissa vasuissa nousee esiin lasten yhdenvertaiset mahdollisuudet tutustua digitaalisiin välineisiin ja kehittää digitaalista osaamistaan. Moni kunta mainitsee Uudet lukutaidot -kehittämishjelman ja siinä tuotetut osaamisen kuvaukset pohjana digitaalisen osaamisen edistämiseksi kunnassa. Vasuteksteissä korostuu laitteiden pedagoginen ja ohjattu käyttö sekä välineiden hyödyntäminen monenlaisessa tekemisessä ja toiminnassa. Useassa vasussa mainitaan myös digiturvataidot ja digitaalisten sisältöjen tuottaminen lasten kanssa sekä henkilöstön digitaalisen osaamisen vahvistaminen ja digipedagoginen tuki.

Digitaalisia välineitä (kuten älytaulua, tabletteja, puhelinta ja lattiarobotteja) käytetään mm. pedagogiseen dokumentointiin, tiedon etsimiseen, medialukutaidon vahvistamiseen, oppimisen tukemiseen erilaisten sovellusten avulla, kuvakommunikaatioon sekä musiikillisen ja kuvallisen ilmaisun vahvistamiseen. (keskikokoinen kunta, paikallinen vasu)

Digitalisaatio näkyy kuntien varhaiskasvatussuunnitelmissa vahvasti myös huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön ja pedagogisen dokumentoinnin käytännöissä. Vasuihin on yleisesti kirjattu ja nimeltä mainittu kunnassa huoltajien kanssa käytetyt sähköiset viestintäkanavat sekä niiden käyttöön liittyviä toimintaperiaatteita ja tietosuoja-asioita. Vasuissa on mainittu myös erilaisia digitaalisen dokumentoinnin muotoja ja välineitä, joilla pedagogista toimintaa tehdään yhdessä lasten kanssa näkyväksi. Usein mainittuja muotoja ovat valokuvaaminen, videoiminen ja äänen tallentaminen. Pedagogista dokumentointia jaetaan myös huoltajille sähköisten kanavien, kuten digitaalisten kasvunkansioiden, blogien tai somekanavien kautta.

Joissakin kunnissa varhaiskasvatussuunnitelman paikalliset kirjaukset on laadittu siten, että niissä huomioidaan digitalisaation monet eri näkökulmat varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Digitaalisuus on osa jokapäiväistä elämää. Varhaiskasvatuksessa digitaalisuus on mukana johtamisessa, varhaiskasvatuksen järjestämisessä ja organisoinnissa. Digitaalisuuden avulla helpotetaan kodin ja varhaiskasvatuksen välistä viestintää. Digitalisuus näkyy varhaiskasvatussuunnitelmatyössä ja varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisiin teknologian käyttömahdollisuuksiin, ja heille annetaan mahdollisuus itse tutkia maailmaa digitaalisten välineiden, kuten tablettien avulla. Laitteet ovat luonteva osa oppimisympäristöä ja ne ymmärretään sekä oppimisen kohteiksi että välineiksi. Työntekijät huolehtivat siitä, että laitteet ja välineet ovat lasten saatavilla. (keskikokoinen kunta, paikallinen vasu)

5.2 Pedagoginen toiminta lapsiryhmissä

Digitaalisten välineiden hyödyntäminen lasten kanssa näyttää sekä varhaiskasvatussuunnitelmien paikallisten konkretisointien että haastattelujen perusteella monipuoliselta etenkin, jos välineistöä on saatavilla ja henkilöstöä koulutetaan ja tuetaan niiden käytössä. Erityisesti haastatteluista nousi esiin, että laitteiden pedagoginen tarkoitus ei kuitenkaan ole aina selvää, vaikka laitteita olisikin.

Digitaalisuus mahdollistaa erilaisten maailmojen luomisen, sä et oikein millään muulla keinolla saa vietyä lasta sellaiseen maailmaan ja tunnelmaan. (opettajan kuvaus)

Meillä on monessa paikassa jo ymmärretty se, että digipedagogiikka ei ole vain, että 'no lapset pelasi nyt ekapeliä, niin digihommat on hoidettu'. Sitähän se on vielä osassa, että niillä pädeillä vain pelataan, että se on vain se joku yksin tehtävä asia. Se on se, mitä me yritetään kovasti kouluttaa ja opettaa, mitä kaikkea muuta se on. (hallinnon asiantuntija, suuri kunta, haastattelu)

Kunnille tehdyssä kyselyssä selvitettiin, mihin digitaalisia välineitä ja sovelluksia lasten kanssa käytetään. Vastaajia pyydettiin valitsemaan eri vaihtoehdoista enintään viisi yleisintä kunnan toimipaikoissa toteutuvaa aihealuetta. Kysymystä ei esitetty erikseen esiopetuksesta, joten vastauksia tarkastellaan yleisesti varhaiskasvatuksen toimintana. Eniten vastauksia saaneet aihealueet on koottu kuvioon 11.

Yleisimmin digitaalisia välineitä hyödynnetään varhaiskasvatuksessa valokuvaamiseen, videointiin ja musiikin kuunteluun. Haastatteluissa nousi esiin, että kuvaamista ja videointia käytetään esimerkiksi toiminnan dokumentointiin, ja tuotoksia katsellaan yhdessä suurilta näytöiltä ja jaetaan myös huoltajille. Tämän selvityksen aineistojen perusteella ei voi sanoa, kuinka usein tai paljon lapset kuvaavat digitaalisilla välineillä tai minkä ikäisten lasten kanssa tallennusvälineitä käytetään. Selvitystyöryhmän oma kokemus on, että henkilöstö kuvaa ja dokumentoi toimintaa varhaiskasvatuksessa hyvin yleisesti lasten kanssa, ja yhä useammin kuvausvälineet, yleensä tabletti, annetaan myös lasten käsiin.

Panostan älytauluun, koska sen käytöllä on selvästi motivoiva merkitys. Älytaulu mahdollistaa kestävän kehityksen näkökulmasta tosi paljon. Ennen näitä kaikkia tulostettiin ja laminoitiin, nyt ei tarvitse ja voin käyttää ja muokata samoja sisältöjä aina uudelleen. Älytaulu on selvästi mahdollistanut lapselle myös osallisuuden kokemusta, koska kun on jotain konkreettista, mitä lapsi saa asettaa, laittaa, ja se jää paremmin mieleenkin. Jos lapsi kysyy, millainen on kilpikonna, niin heti voidaan hakea ja katkoa sitä. Ei ennen ollut näin kätevää. Mun mielestä tää kaikki opettaa hyvin tiedonhakuja ja myös sitä, että mikä on totta ja mikä ei. (opettajan kuvaus)

Pedagogiseen toimintaan liittyen digitaalisia välineitä käytetään yleisesti tutkimiseen, satujen kuunteluun sekä pedagogiseen dokumentointiin, mitä tukee myös kuvaamisen ja videoinnin suuri osuus. Digitaalisen välineistön hyödyntäminen tiedonhakuun, pelaamiseen sekä kielen ja kommunikaation tueksi sai kyselyssä

vielä varsin useita mainintoja kunnista. Huomattavasti vähemmälle digivälineiden käyttö jää vastausten mukaan leikissä, liikkumisessa, medialukutaidon harjoittelussa, videoiden ja elokuvien tuottamisessa sekä animaatioiden tekemisessä. Lepo ja rentoutuminen mainittiin kuitenkin edellisiä useammin. Käytännössä se tarkoittaa usein äänisatujen ja musiikin kuuntelua.

Kuvio 11. Yleisimmät digitaalisten välineiden hyödyntämisen tavat lasten kanssa vastaajakunnissa

Kunnissa, joissa on toteutettu digikehittämisen hankkeita, kuvaaminen, videoiminen ja pedagoginen dokumentointi oli vastausten perusteella muita kuntia yleisempää. Näissä kunnissa oli enemmän mainintoja myös tiedonhausta, animaatioiden teosta, liikunnasta sekä ohjelmoinnillisesta ajattelusta ja ohjelmoinnista digivälineitä hyödyntäen.

Selvityksen kyselyssä vastaajia pyydettiin nimeämään kunnassa lasten kanssa eniten käytettyjä sovelluksia ja verkkosivustoja. Mainintoja saatiin kaikkiaan lähes 50 sovelluksesta tai verkkosivusta, joista useimmin mainitut on koottu taulukkoon 1. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään sovelluksia ja verkkosivuja monimuotoisesti, mutta digitaalisia oppimateriaaleja käytetään vain pienessä osassa kuntia. Sen sijaan esiopetuksen osalta reilu puolet vastaajista (n=107) kertoi, että käytössä on digitaalisia oppimateriaaleja, kuten Ystävien eskari, Eläköön! Eskari ja Seikkailujen eskari.

Eniten käytetyistä sovelluksista ja verkkosivuista suuri osa tukee lasten kielellistä kehitystä, kuten Ekapeli, Molla ABC tai Lukulumo. Yleisesti käytettyjen sovellusten joukossa on myös esimerkiksi ajastimia (MouseTimer, Time Timer). Myös kuvatuki ja siinä hyödynnettävä Papunetin kuvapankki ovat toiminnassa käytettyjä työvälineitä. Musiikin ja satujen kuuntelussa sekä yhdessä laulamisen välineenä käytetään yleisesti verkkosivuista YouTubea ja Kielinuppua. Google mainitaan monessa vastauksessa yhteisenä tutkimisen ja tiedonhaun välineenä.

Taulukko 1. Lasten kanssa eniten käytetyt digitaaliset sovellukset ja verkkosivustot vastaajakunnissa

Eniten käytetyt sovellukset	Eniten käytetyt verkkosivustot
Ekapeli	YouTube
Lukulumo	Papunet
Molla ABC	YLE Lasten Areena
Pikku Kakkonen	Google
iMovie	Pikku Kakkonen
Moomin Language School	Oppi ja ilo
MouseTimer / Timetimer	Kielinappu
YLE Areena	Luontolive
StopMotion	Puro Education
BookCreator	Kehyskuntadigi
YouTube	Pedanet
Kamera	Eläinlasten rauhametsä

5.3 Pedagoginen dokumentointi ja viestintä

Pedagoginen dokumentointi on yksi varhaiskasvatuksen keskeisimmistä työmenetelmistä. Digitalisaatio tuo lapsiryhmän toiminnan ja lapsen kasvun pedagogiseen dokumentointiin uusia ulottuvuuksia ja muotoja. Esimerkiksi niin sanotut digitaaliset kasvunkansiot tai viikkokirjeet voidaan jakaa huoltajille lähes reaaliajassa, ne ovat helposti saatavilla ja niihin voidaan palata monet kerrat myös kotona. Digitaalisuus mahdollistaa dokumentoinnissa lapsen osallisuuden sekä kuvien lisäksi äänen ja liikkeen tallentamisen. Digitaalisten dokumenttien ja sähköisen viestinnän avulla tehdään näkyväksi pedagogista toimintaa ja edistetään osallisuutta ja yhteistyötä huoltajien kanssa.

[Kunnan] varhaiskasvatuksessa dokumentoidaan ryhmän pedagogista toimintaa digitaaliseen ryhmäportfolioon. Lapsiryhmän toiminnan tavoitteet ja toiminnan merkitys lasten oppimiselle ja kehitykselle avataan ryhmäportfoliossa. Ryhmäportfolion avulla huoltajat pääsevät myös seuraamaan ryhmän arkea sekä oppimisen, oivaltamisen ja ilon hetkiä. Ryhmäportfoliossa käytetään paljon kuvallista ilmaisua, jota huoltajat voivat katsella yhdessä lapsen kanssa. (suuri kunta, paikallinen vasu)

Tällä hetkellä harjoitellaan myös kiitollisuutta, kirjoitetaan/kerrotaan mitä ollaan kiitollisia, otetaan siitä kuva (älytaulu tai puhelin) ja sisällytetään viikkokirjeeseen, se on sähköinen, me tehdään se Swaylla ja lähetetään koteihin linkkinä Päikyn kautta. Siinä on yleensä paljon kuvia meidän arjesta ja tekemisistä. Sway on mahtava! Voin pitää koko vuoden linkit auki, niihin on kiva palata vaikka lasten kanssa ja tiimissä. Viikkokirjeen teosta on tullut meille tapa, vuoroviikoin kollegan kanssa sitä tehdään, lähetys yleensä loppuviikosta. Käytetään siihen myös sak-aikaa. Sillä pystyy tekemään näkyväksi pedagogista toimintaa tosi hyvin. Kerrotaan sekä suomeksi ja enkuksi meidän toiminnasta. (opettajan kuvaus)

Digitaalisuudella on keskeinen rooli varhaiskasvatuksen viestinnässä ja siinä, miten omasta toiminnasta kerrotaan. Lähes kaikissa vastaajakunnissa kuntien omat verkkosivut ja kunnan yhteiset somekanavat ovat keskeinen palveluista tiedottamisen ja ulkoisen viestinnän väylä. Kunnista kaksi kolmesta käyttää myös varhaiskasvatuksen omia somekanavia toiminnasta kertomiseen. Toimipaikoissa työyhteisöjen sisäinen viestintä on hyvin tärkeää ja siinä käytetään apuna monenlaisia sovelluksia ja palveluita. Työyhteisöjen sisäisessä viestinnässä käytetään kyselyvastausten mukaan yleisimmin WhatsAppia, sähköpostia, Microsoft Teamsiä, Wilmaa, intranetiä ja Signalia. Haastatteluissa kävi ilmi, että joiltain osin näitä käytetään myös omilta henkilökohtaisilta laitteilta.

Vastaajakunnat kertovat, että pedagogisen toiminnan esittelyyn ja viestintään lasten huoltajien kanssa käytetään eniten tekstiviestejä (66 %) tai somekanavia (53 %). Vajaa puolet kunnista kertoo käyttävänsä myös sähköpostia, toiminnanohjausjärjestelmää tai pikaviestimiä viestimiseen huoltajien kanssa.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ja niistä käytävät keskustelut huoltajien kanssa ovat pedagogisen toiminnan perusta varhaiskasvatuksessa. Lasten vasut tallennetaan kunnissa pääosin (86 %) varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmään tai vastaavaan huoltajien kanssa käytettävään järjestelmään. Joissakin kunnissa käytetään tallentamiseen toimipaikkojen verkkolevyjä, pilvipalveluja tai ulkoisia tallennusvälineitä, kuten muistitikkuja.

Selvityksen aineistoista ilmenee, että kunnissa hyödynnetään vaihtelevasti digitalisaatiota pedagogisessa dokumentoinnissa. Kolmannes kyselyyn vastanneista kunnista kertoo, että kunnassa on linjattu yhdenmukainen tapa pedagogiseen dokumentointiin. Vastaavasti kolmannes kunnista ilmoitti, että kukin toimipaikka tekee pedagogista dokumentointia itse valitsemallaan tavalla. Osassa kuntia pedagogiseen dokumentointiin liittyviä kunnan yhteisiä digitaalisia käytäntöjä ja sähköisiä alustoja on kirjattu paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Noin puolet vastaajakunnista ilmoittaa kyselyssä, että pedagogista dokumentointia tehdään kunnassa paperiseen muotoon valokuvina, teksteinä ja tulosteina. Pieni osa kunnista kertoo, että pedagogiseen dokumentointiin käytetään toiminnanohjausjärjestelmää (20 %) tai pilvipalvelua (16 %). Viidesosa kunnista jakaa pedagogista dokumentointia huoltajille myös reaaliaikaisesti linkin tai tunnusten avulla.

5.4 Tekoäly ja sen käyttö varhaiskasvatuksessa

Digitalisaatiosta puhuttaessa on tärkeä huomioida myös tekoäly ja sen yleistymiseen ja käyttöön liittyviä tekijöitä. Tekoälyä hyödynnetään myös varhaiskasvatuksessa. Se nähdään mahdollisuutena tehostaa työtä ja rikastuttaa pedagogiikkaa, mutta se herättää kunnissa myös pohdintaa ja kysymyksiä. Selvityksen aineistonkeruun aikaan monessa kunnassa odotettiin vielä tekoällyn käyttöön tarkempaa kansallista ohjausta ja tukea, jota Opetushallitus julkaisikin keväällä 2025.

Olemme vasta alkutekijöissä, joten pohdimme ylipäätään, miten tekoälyä meidän tulisi hyödyntää. (avovastaus, verkkokysely)

*Tekoäly koetaan hieman pelottavana aiheena varhaiskasvatuksessa.
(avovastaus, verkkokysely)*

Kyselyvastausten (n=116) perusteella kunnista lähes kahdessa kolmasosassa (63 %) käydään keskustelua tekoälystä ja sen käytöstä, kolmasosassa (34 %) keskustelua ei käydä. Avokysymyksellä selvitettiin, millaisia mahdollisuuksia, haasteita tai muita näkökulmia keskusteluissa on noussut esiin. Haasteina todetaan tiedonpuute, osamattomuus ja varovaisuus. Osa kunnista kertoo olevansa asian kanssa vielä aivan alkutekijöissä, joten tietoa ja koulutusta kaivataan.

Mä luulen, että haastavinta kentällä on henkilöstön oma asenne. Mut se on niin, että tässä ajassa ei voi enää olla tarttumatta näihin aiheisiin, kuten vaikka tekoälyyn. Mä ajattelen, että kyse ei ole siitä, että opettaisin lapsia käyttämään, vaan yhdessä tutustutaan. (opettajan kuvaus)

Asia on vielä tuntematon, tietoa ja ymmärrystä on liian vähän. (avovastaus, verkkokysely)

Vastaajat kertovat, että koulutuksissa on saatu pieni maistiainen, joka herätti keskustelua. Yhdessä on pohdittu, miten tekoälyä voisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa ja missä määrin se on turvallista. Tekoälyn hyödyntämistä mietitään niin hallinnollisessa työssä kuin pedagogisessa toiminnassa huomioiden sovellusten käyttöön liittyvät ikäraajat sekä kunnan omat käyttörajoitukset. Kunnissa suunnitellaan tekoälykoulutuksia, ja erilaisia ratkaisuja on pilotoitu. Esimerkiksi tietohallinto on kouluttanut henkilöstöä, näyttänyt esimerkkejä sekä opastanut, miten tekoälyä voi käyttää lasten kanssa. Tutustumisvaihetta kuvataan innostumisena ja kiinnostavana mahdollisuutena, kunhan tietoturva-asiat on selvitetty.

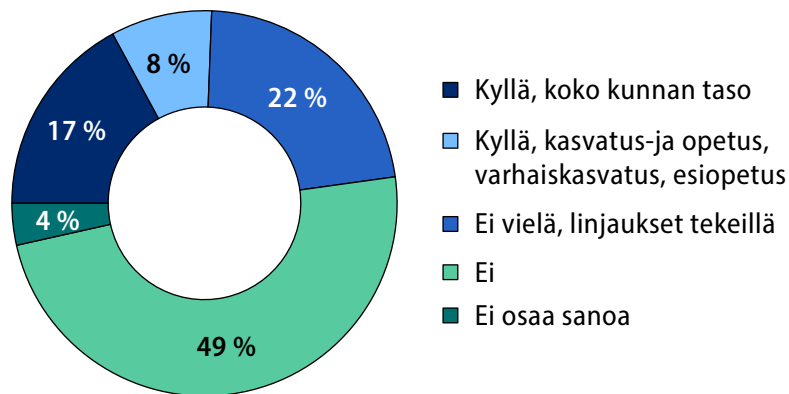
Osa innokkaimmista on kokeillut tekoälyä huvikseen pikku projekteissa ja kokee sen hauskaksi, mutta pääosin se on melko tuntematonta henkilökunnalle ja sen käyttöönottoon ei ole ns. paloa. Ns. työkäyttöä ei ole kukaan vielä nostanut esiin. (avovastaus, verkkokysely)

Aihetta sivutaan silloin tällöin. Toistaiseksi suuri uteliaisuus puuttuu ja enemmänkin seuraamme kehitystä. Sopivan hetken tullen ryhdymme todennäköisesti hyödyntämään tekoälyä kaikissa niissä toimissa, jossa siitä on asiallista hyötyä. Oma kysymyksenä on se, millä tavalla tekoäly voitaisiin, tai pitäisi, ottaa huomioon digitaalisuuteen liittyvän ymmärryksen vahvistamisen näkökulmasta (pedagogisessa toiminnassa). (avo-vastaus, verkkokysely)

Tekoälyn turvallisen käytön ja tarkoituksen kirkastamista tarvitaan kunnissa. Verkko-kyselyn aikaan loppuvuodesta 2024 noin puolessa vastaajakunnista ei ollut vielä linjattu ja ohjeistettu tekoälyn käyttöä (kuvio 12). Noin neljäosa vastaajista ilmoitti, että tekoälystä on tehty paikalliset linjaukset, ja näistä valta-osassa kuntia linjaukset on määritelty koko kunnan tasolla. Reilu viidesosa kunnista oli parhaillaan työstämässä linjauksia tekoälyn käyttöön.

Kuvio 12. Tekoälyn käytön linjausten tilanne vastaajakunnissa

Linjaukset tekoälyn käyttöön vastaajakunnissa (n=117)

Kunnista, joissa tekoälyä käytetään, kerrotaan kyselyn avovastauksissa, että sitä käytetään toiminnan suunnittelun tukena hallinnossa ja pedagogisessa toiminnassa, esimerkiksi työvuorosuunnittelussa, ohjeiden ja selosteiden selkokielistämässä, tulkkauksessa ja käännöstyössä, kyselykoosteiden ja tiedotteiden tekemisessä sekä kieliasujen tarkistamisessa. Lasten kanssa tekoälyyn tutustutaan henkilöstön johdolla pienillä kokeiluilla, esimerkiksi tekemällä tekoälyn avulla satuja, kuvia tai musiikkia.

Kysytään esim. mitä tänään on hyvä pukea päälle, kun copilot vatsaa hassuja, niin on hyvä todeta ettei siihen ole aina luottaminen. (avovastaus, verkkokysely)

*Älytaululle tehdään sisältöä teemaan liittyen myös itse, esimerkiksi pelejä sekä riimiparijuttuja ja mikä on totta, mikä ei -arvoituksia. Myös satuhahmoja voi käyttää taustakuvituksena. Se on ihan parasta, kun saa osallistaa lapsia. Esimerkiksi eilen tehtiin tekoälyllä kuvia ja mietittiin lasten kanssa, että miten tekoäly toimii. Ryhmässä on muutenkin puhuttu tekoälystä, lapsia se selkeästi kiinnostaa. Lapset oppii myös huomaamaan, että konetta voi opettaa.
(opettajan kuvaus)*

6 Osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus

Varhaiskasvatuksen digitaalinen toimintaympäristö on alati muutoksessa, mikä edellyttää henkilöstöltä ja työyhteisöiltä jatkuvaa osaamisen päivitystä sekä uusien taitojen ja uudenlaisten välineiden ja järjestelmien opettelua ja haltuunottoa. Digipedagogiikan ja henkilöstön digitaalisen osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus koetaan tämän selvityksen verkkokyselyyn vastanneissa kunnissa eniten haasteita tuottaviksi digitalisaation osa-alueiksi. Vaikka henkilöstön osaaminen, vaihtelevat asenteet ja suhtautuminen digitalisaatioon sekä resurssien rajallisuus haastavatkin varhaiskasvatuksen digitalisaation edistämistä kunnissa, tuottaa pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen kehittämistyö myös tuloksia.

Meillä on aika paljonkin vahvuuksia. Ehkä se isoin vahvuus on semmoinen myönteisyys teemaan. Sen kanssa on tehty töitä tosi pitkään, ja se näkyy. Digitaalisuuteen ei suhtauduta sellaisena peikkona niin kuin se jossain vaiheessa oli, siihen suhtaudutaan sillä tavalla positiivisen uteliaastikin. Vahvuuksia on myös se, että meillä on hurjasti osaamista. Meillä on satsattu kehittämistoimintaan aika pitkäjänteisesti. Meillä on ollut erinomaisia kehittämishankkeita viime vuosina ulkoisella rahoituksella. Niitä on haettu järjestelmällisesti, suunnitelmallisesti, ja onneksi niitä on myös saatu. Sitä kautta on saatu vietyä tätä varhaiskasvatuksen digitaalisuutta suunnitelmallisesti eteenpäin. (hallinnon asiantuntija, suuri kunta, haastattelu)

Varhaiskasvatus on laaja ala ja erilaisia tarpeita henkilöstön osaamisen jatkuvaan kehittämiseen on monia. Kun koulutuksia on lukuisista eri aiheista, digitaalisuuteen liittyvät asiat jäävät kunnissa helposti muiden teemojen jalkoihin.

Toki varhaiskasvatusalalla niitä koulutuksia on ihan hirveästi ja digitalisaatio ei nyt ehkä oo täällä meillä ollut niin hottia tällä hetkellä.... ett ovat paljon käynyt tunnekasvatus- ja ruokakasvatus- ja sitten näitä nepsykoulutuksia tällä hetkellä, mitkä on ehkä pinnalla tällä hetkellä enemmän. Mutt kyllä mä uskon, että tää tulee myös ehkä tää digi semmoisena jossain kohtaa sitten. (digikehittäjä, keskikokoinen kunta, haastattelu)

Henkilöstön asenne sekä sitoutuminen digitalisaatioon ja digitaalisten välineiden ja ympäristöjen käyttöön ovat kytköksissä myös osaamiseen ja ymmärrykseen digitalisaatiosta. Kunnassa voi olla tilanne, että tällä hetkellä työssä oleva henkilöstö ymmärtää asioiden merkityksen ja on kiinnostunut pohtimaan aiheeseen liittyviä näkökulmia, mutta tilanne voi muuttua nopeastikin. Monissa kunnissa on tarjolla henkilöresurssia, kuten digitutoreita, osaamisen vahvistamiseen ja pedagogiseen tukeen, mutta kehittämisen jatkumo herättää huolta: onko esimerkiksi hankeavustuksella palkatut digitutorit ja muut vastaavat asiantuntijat mahdollista pitää jatkossakin paikallisena tukena.

6.1 Digitaalisen osaamisen kehittäminen ja arviointi

Selvityksen aineistoista käy ilmi monenlaisia digitaalisen osaamisen kehittämisen ja koulutuksen tarpeita kunnissa. Kun verkkokyselyssä kysyttiin, millaisia kehittämis- ja koulutustarpeita toimipaikkojen johtajat ja henkilöstö ovat esittäneet, korostui avovastauksissa henkilöstön vaihteleva osaaminen sekä suuri tarve perusosaamisen, kuten laitteiden ja sovellusten käyttötaitojen vahvistamiseen. Vastauksissa mainitaan myös koulutustarve liittyen sekä uusien järjestelmien ja ohjelmien käyttöönottoon että tietosuojan- ja turvan ja tekoälyyn. Kunnissa toivotaan myös paikallista tukiresurssia, helposti tavoitettavaa ihmistä, joka pystyy neuvomaan.

Osa henkilöstöstä kaipaa opetusta ihan alkeista digitaalisessa osaamisessa ja osa haluaisi opetella vaativampia asioita, kuten videoiden tekoa ja tekoälyn mahdollisuuksien hyödyntämistä. (avovastaus, kysely)

Toimipaikkakohtaiselle tuelle eli henkilölle, joka vieraillee säännöllisesti toimipaikoissa, on jatkuva tarve. Käytön tuki sekä pedagogisesta että prosessien ja järjestelmien käytön näkökulmasta. (avovastaus, kysely)

Kunnissa on tarvetta kehittää myös henkilöstön monipuolista digipedagogista osaamista sekä digitaalisten välineiden hyödyntämistä pedagogisessa dokumentoinnissa. Esiin nousee myös yhteisen ymmärryksen ja digitalisaatiolle myönteisen asenteen edistäminen, laitteiden turvallinen ja pedagogisesti mielekäs käyttö osana arjen toimintaa sekä yleisesti pedagogisen näkökulman vahvistaminen digitaalisuuteen.

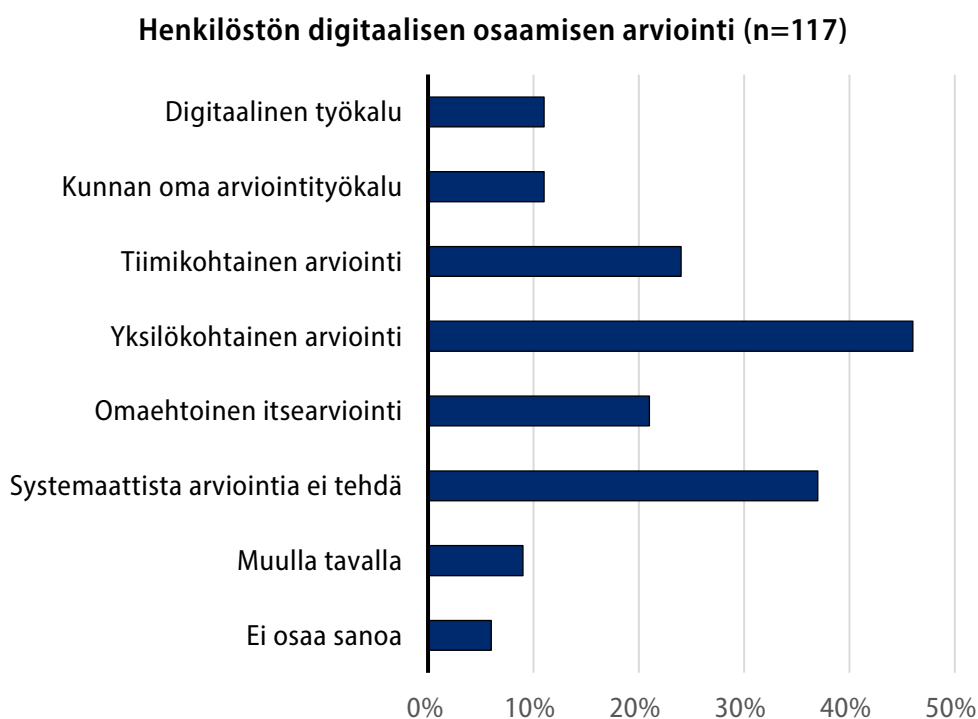
Käyty keskustelua myös pedagogisen puheen tärkeydestä, jotta myös huoltajat oivaltavat digitaalisten harjoittelun tärkeyden eli digitalisaation kehittymisen mukanaan tuomat muutokset lasten tulevaisuutta ajatellen erityisesti yhdenvertaisuuden näkökulmasta. (avovastaus, kysely)

Yleistä koulutusta pedagogisesta näkökulmasta digitaalisuuteen ja siihen mitä digitaalisuus varhaiskasvatuksessa oikeastaan on. (avovastaus, kysely)

Osassa kuntia on laadittu tavoitetasot ja osaamisen kuvaukset henkilöstön digitaaliselle osaamiselle. Näitä oli nähtävissä kuntien digitaalisen osaamisen kuvauksissa ja digipoluissa, joita tarkasteltiin aiemmin tässä raportissa. Verkkokysely kunnille sisälsi myös näihin henkilöstön digitaalisen osaamisen tavoitetasoihin liittyvän kysymyksen, mutta tässä kohdin kyselyn lähetyksessä ilmeni valitettavasti tekninen ongelma, eikä kysymys näkynyt kaikille vastaajille. Kysymyksen nähneestä ja siihen vastanneesta pienestä joukosta kuitenkin suurin osa kertoi, että henkilöstön digitaalisen osaamisen tavoitetasot on laadittu tai ne olivat parhaillaan tekeillä.

Valtaosassa verkkokyselyyn vastanneita kuntia henkilöstön digitaalisen osaamisen arviointi toteutuu, mutta arvioinnin muodot vaihtelevat (kuvio 13). Yleisimmin henkilöstön digitaalista osaamista arvioidaan yksilökohtaisissa arvioinneissa, kuten kehityskeskusteluissa. Muita käytettyjä arviointimenetelmiä ovat tiimikohtaiset keskustelut sekä kuntien omat arviointityökalut. Pieni osa kunnista käyttää saavilla olevia digitaalisia arviointityökaluja, kuten Vopeka, Jopeka tai EU Selfie. Muista käytetyistä arviointimenetelmistä esiin nostettiin Karvin Valssi. Reilu kolmasosa vastaajista ilmoitti, ettei kunnassa tehdä tällä hetkellä systemaattista arviointia henkilöstön digitaalisesta osaamisesta.

Kuvio 13. Henkilöstön digitaalisen osaamisen arviointitavat vastaajakunnissa

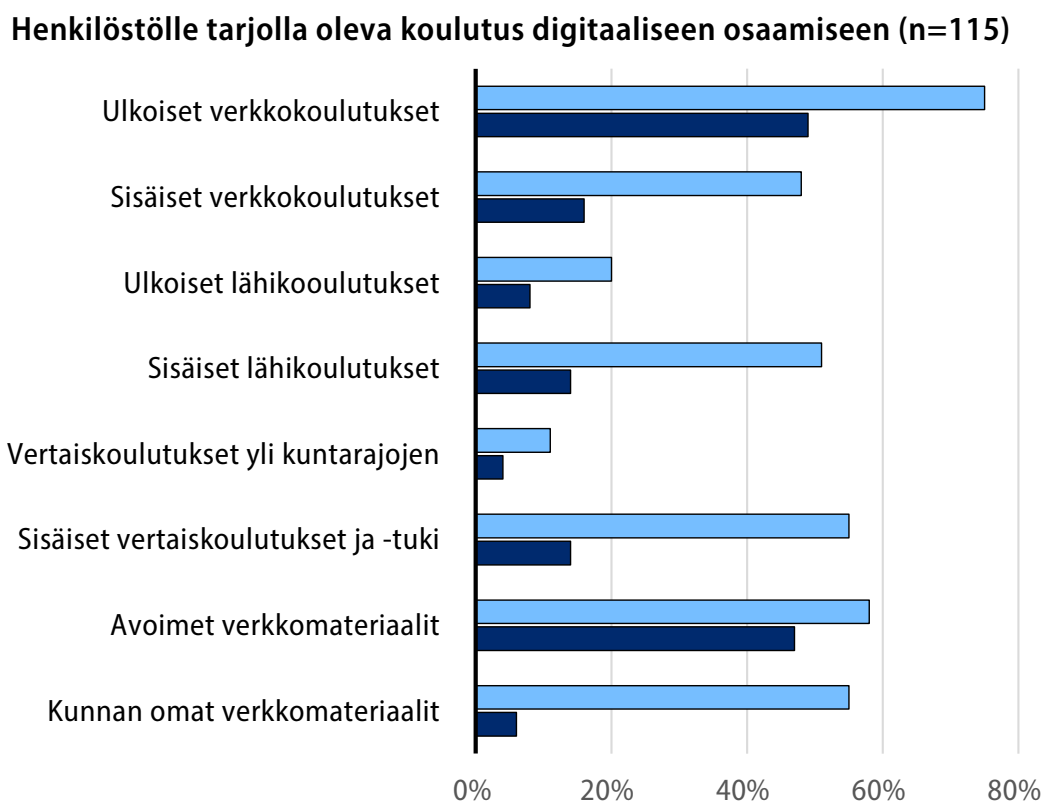

6.2 Täydennyskoulutus ja kehittämistoiminta

Verkkokyselyn vastaajakuntien koulutussuunnitelmat eivät pääosin sisällä säännöllistä täydennyskoulutusta varhaiskasvatuksen henkilöstön digitaaliseen osaamiseen liittyen. Vain kolmannes verkkokyselyyn vastanneista kunnista (n=115) kertoi, että kunnassa tarjotaan säännöllistä koulutusta henkilöstön pedagogisiin ja tekniisiin taitoihin. Yleisimmin kunnissa on varhaiskasvatuksen henkilöstölle tarjolla kunnan ulkopuolisia verkkokoulutuksia (64 %) sekä avoimia verkkomateriaaleja itseohjautuvaan oppimiseen. Kolmannes kunnista tarjoaa kunnan sisäisiä verkkokoulutuksia tai lähikoulutuksia, vertaiskoulutusta ja -tukea tai kunnan omia verkkomateriaaleja henkilöstön itseohjautuvaan oppimiseen.

Hankemuotoisen kehittämistoiminnan vaikutukset näkyvät kunnissa henkilöstölle tarjottavan koulutuksen muodoissa (kuviot 14). Kuntien sisäistä koulutusta ja vertais-tukea on saatavilla näissä kunnissa huomattavasti useammin kuin niissä kunnissa, joissa ei ole toteutettu viime vuosina digikehittämisen hankkeita.

Kuvio 14. Koulutustarjonta digitaaliseen osaamiseen henkilöstölle vastaajakunnissa suhteessa hanketoimintaan

Digikoulutuksia suunnataan varhaiskasvatuksessa yleisimmin lapsiryhmissä työskentelevälle henkilöstölle, mutta osassa kuntia myös toimipaikkojen johtajille, hallinnon asiantuntijoille ja palvelutoiminnan johdolle. Valtaosa verkkokyselyyn vastanneista kunnista (67 %) kertoo, että koulutuksiin on mahdollista osallistua yleensä aina, kun johtaja tai henkilöstö kokee sen tarpeelliseksi. Koulutuksiin osallistumista haastaa kunnissa kuitenkin kyselyn mukaan henkilöstöresurssien ja sijaisten puute, vähäinen kiinnostus tai jopa vastustus digitaalista osaamista kohtaan, päiväkotien kiireinen arki ja ajan puute sekä koulutustarjonnan ja -tarpeen kohtamattomuus ja taloudelliset resurssit.

Suurella osalla (57 %) verkkokyselyyn vastanneista kunnista on toteutettu digitalisaatioon liittyviä kehittämishankkeita viimeisen neljän vuoden aikana yhdestä kolmeen tai useampaan kertaan. Reilussa kolmasosassa kuntia (38 %) ei ole ollut hankkeita ja pieni osa vastaajista ei osannut sanoa, onko hankkeita ollut. Hankkeita ovat rahoittaneet pääosin Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö.

Hankkeissa on vastaajien mukaan kehitetty erityisesti henkilöstön osaamista, tavoitteellista pedagogista toimintaa, digitaalisia oppimisympäristöjä, lasten digitaalista osallisuutta, kunnan digitaaliseen oppimiseen liittyvää pedagogista strategiaa (digipolku, digipassi tai vastaava) sekä pedagogiseen dokumentointiin liittyvää digitaalisuutta. Hankkeissa on myös tuotettu henkilöstölle runsaasti pedagogista tukimateriaalia, jota on julkaistu kuntien verkkosivuilla, materiaaleille perustetuilla omilla sivuistoilla sekä aoe.fi -palvelussa.

Henkilöstön tukeminen ja kouluttaminen digitalisaation hyödyntämiseen, media kriittisyys, digisuunnitelma ja materiaalipankki henkilöstölle. (avovastaus, verkkokysely)

Monessa tapauksessa hanke on liittynyt Uudet lukutaidot -kehittämishjelmaan ja hanketyön tavoitteena on ollut digitaalisen osaamisen kuvausten käyttöönotto kunnassa sekä pedagogisen toiminnan laaja-alainen kehittäminen digitaalisen osaamisen kuvausten suunnassa.

Tavoitteena on edistää digitaalisen osaamisen kuvausten mukaista hyvää pedagogista toimintaa sekä lisätä laitteiden pedagogisesti perusteltua käyttöä osana varhaiskasvatuksen toimintaa luomalla toiminnallinen peli. (avovastaus, verkkokysely)

Hankkeen tarkoituksena oli tukea sekä henkilöstön että lasten digitaitoja, tukea ja innostaa henkilöstöä käyttämään digitaalisia työkaluja luonnollisena osana arkea sekä auttaa luomaan lapsille mielekästä oppimista pedagogisena työkaluna toimivan tekniikan avulla. (avovastaus, verkkokysely)

Hankkeiden avulla kuntien on ollut mahdollista päivittää ja uudistaa myös laitekantaa sekä tukea uusien sisältöalueiden huomioimista pedagogiikassa. Kehittämishankkeita toteuttaneiden ja hankkeita toteuttamattomien kuntien välillä on eroja pedagogisesti käytettävissä olevissa laitteissa ja välineissä. Verkkokyselyn aineiston perusteella päiväkotien osalta hankekunnissa on useammin käytössä älytauluja tai kosketusnäyttöjä, dokumenttikameroita, digitaalisia apuvälineitä ja äänentallennusvälineitä. Myös varhaiskasvatuksen alaisessa esiopetuksessa vastaava kuntien ero näkyy kaikissa kysytyissä pedagogisessa käytössä olevissa välineissä. Vaikka perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa digitaalisten välineiden yleisyys on kunnissa vähäisempää, on näidenkin toimintamuotojen osalta nähtävissä vastaava hankkeisiin liittyvä ero kuntien välillä. Vaikuttaa siis siltä, että kehittämishankkeiden myötä digitalisaation hyödyntäminen ja mahdollisuudet lisääntyvät, ja erilaisia digitaalisia laitteita ja välineitä on mahdollista ottaa enemmän käyttöön varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Lisättiin laitekantaa ja robotiikkaa. Palkattiin digimentori tukemaan henkilöstöä: kokeilemaan uusia laitteita, digipedagogisia sovelluksia ja menetelmiä. Tavoitteena oli kehittää lasten ja henkilöstön osaamista monilukutaidossa, ohjelmoinnissa ja robotiikassa. Lasten aloitteita havainnointiin ja sen myötä he olivat enemmän osallisena digipedagogiikan sisällön suunnittelussa. Henkilöstön osaamisen lisäämiseen panostettiin. Lapsen yksityisyyden ja tietosuojan turvaaminen oli olennainen osa hanketta, tehtiin mm. ohjeet henkilöstölle ja uudistettiin kuvausluvat. (avovastaus, verkkokysely)

Hankkeen kärkitavoitteena oli tukea varhaiskasvatikäisten lasten aktiivista toimijuutta heidän omaehtoisen kulttuurinsa luomisprosesseissa ja niiden dokumentoimisessa, jakamisessa sekä näkyväksi tekemisessä. Hankkeen aikana tuotettiin digitaalinen, osallistava, toiminnallinen ja pelillinen alusta, johon lapset saivat tuottaa lisätyn todellisuuden sisältöä. (avovastaus, verkkokysely)

Eräissä kunnassa hankerahoituksella oli panostettu seuraaviin viiteen kehittämiskohteeseen, joissa on ansiokkaasti huomioitu myös lasten mahdollisuus sisällöntuottamiseen sekä päiväkotien ja perhepäivähoidon yhteistyö:

1. *Varhaiskasvatuksen järjestäjän digitalisaation kokonaisvaltainen edistäminen erityisesti digistrategian, digitaalisen ekosysteemin ja oppimistilanteissa tapahtuvan teknologian käytön osalta*
2. *Digitalisaation johtamista tukevien ratkaisujen ja toimintamallien kehittäminen*
3. *Pedagogisen toiminnan kehittäminen, joka suuntautuu laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden sekä oppimisen alueiden sisältöihin*
4. *Lasten oman digitaalisen sisällön tuottaminen pedagogisesti perustellulla tavalla*
5. *Päiväkotien ja perhepäivähoidon yhteisen toiminnan edistäminen ja digikyvykkyyksien kasvattaminen (avovastaus, verkkokysely)*

Verkkokyselyn hanketoiminnan sisältöjä koskevissa avovastauksissa korostuu lasten osaamisen ja osallisuuden edistäminen ja pedagogisen toiminnan tukeminen, digipedagogiikan ja digitaalisen oppimisympäristön kehittäminen sekä lasten huoltajien ja perheiden tiedon ja ymmärryksen lisääminen digitaalisuudesta ja mediakasvatuksesta. Vaikuttaa siltä, että hankerahoitukset ovat mahdollistaneet kuntien kehittämistyössä keskittymisen digitaalisen toiminnan ytimeen eli lapsia osallistavan pedagogisen toiminnan ja sitä tukevan toimintaympäristön kehittämiseen.

Hankkeiden sisältöjä ja painopisteitä kuvaavien avovastausten ilmaisuissa on havaittavissa sellaisten termien ja käsitteiden käyttöä, joka heijastelee hyvää asiaan perehtymistä sekä tavoitteellista ajattelua ja ymmärrystä lasten digitaalisen osaamisen kehittämisestä ja digitaalisuudesta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Hankkeiden kehittämistoiminta ei siten ole vaikuttanut vain varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muutokseen, vaan se on myös lisännyt henkilöstön pedagogista osaamista ja asiantuntemusta digitaalisista ympäristöistä.

6.3 Tuki ja verkostot digitalisaation hyödyntämisessä

Paikallisella tasolla varhaiskasvatuksen digitalisaation edistäminen vaikuttaa olevan saatavilla olevien laitteiden ja toimivien verkkoyhteyksien lisäksi pitkälti kytköksissä siihen, millaista teknistä ja pedagogista tukea henkilöstö työhönsä saa sekä kuinka kattava ja toimiva digiasiantuntijoiden ja -yhteyshenkilöiden verkosto kunnassa on. Tuen, verkostojen ja muiden paikallisten digitalisaatiota tukevien raken- teiden merkitys nousee esiin erityisesti selvityksen haastatteluissa. Verkkokyselyn tulosten perusteella puolestaan näyttää siltä, että digitalisaation suunnitelmallinen kehittämistoiminta kunnassa on avainasemassa pedagogisen tuen tarjoamisessa.

Verkkokyselyn mukaan teknistä etä- ja lähitukea digitaalisten laitteiden ja ympäristöjen käyttöön tarjotaan kunnissa pääasiassa kunnan yhteisen it-tuen kautta (96 % vastauksista). Kasvatuksen ja opetuksen yhteistä it-tukea, digitaalisista ympäristöistä ja niiden tuesta vastaavia vakituisia asiantuntijoita tai toimipaikkakohtaisia tv-t-vastaavia ja -tukihenkilöitä on vastaajakunnissa huomattavasti harvemmin tarjolla, vain noin 15 prosentissa kuntia. Muutamissa kunnissa teknisen tuen henkilö on palkattu hankerahoituksella.

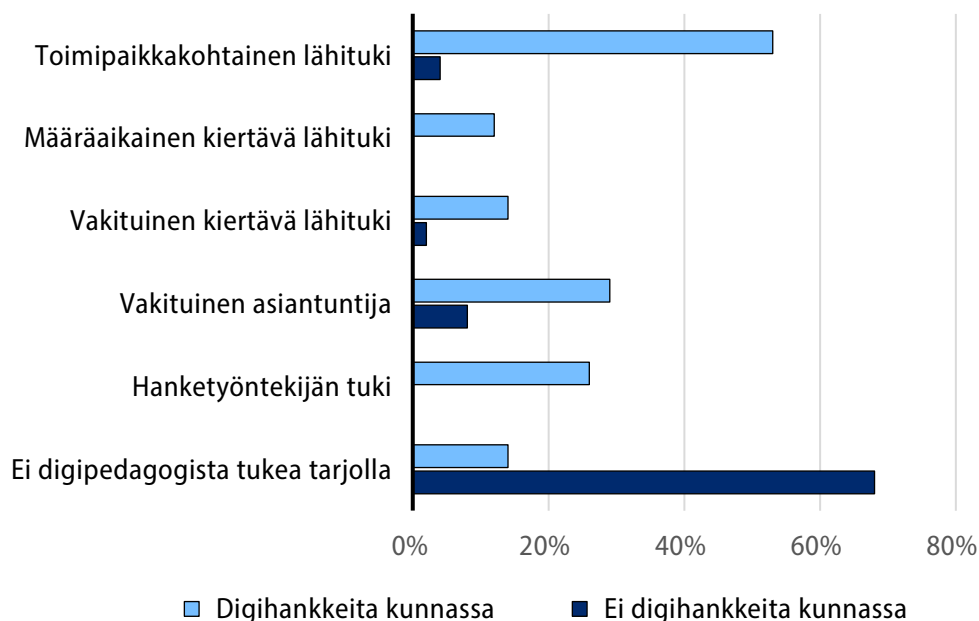
Pedagogista tukea kunnissa järjestetään vaihtelevammin eri muodoissa. Reilu kolmannes vastaajakunnista (37 %) kertoo, ettei digipedagogista tukea ole lainkaan saatavilla. Noin kolmannessa kunnista (32 %) on toimipaikkakohtaista digipedagogista tukea, esimerkiksi tutoreita tai tukihenkilöitä. Vastanneista kunnista viidesosassa (21 %) on palkattu vakituinen asiantuntija vastaamaan digipedagogiikasta ja sen tuesta.

Mä oon ensin TVT-vastaavat kouluttanut siihen... He saa meiltä ne välineet, he saa kamerasetit ja muut ja valmiit materiaalit, kaiken maailman vinkejä, miten sitä välinettä käytetään. Heille annetaan ne, ja sitten mä pidän koulutuksen lapsiryhmälle, että he osallistuu, se ihminen sieltä ja lapsiryhmä, lapset siihen samalla. Mä käytännössä opetan niille lapsille, mitä siinä tehdään ja se aikuinen oppii siinä samalla. Sillä on pyritty helpottamaan sitä, että he uskaltaisi ottaa niitä uudenlaisia välineitä käyttöön, kun heidänkään ei tarvitse heti osata sitä. (hallinnon asiantuntija, suuri kunta, haastattelu)

Useassa kunnassa pedagogista tukea on saatu järjestettyä ja kehitettyä hankerahoituksella. Digipedagogisen tuen käytännöt ja rakenteet ovat juurtuneet hankkeen myötä usein osaksi toimintakulttuuria, osaan kunnista on myös vakinaistettu työntekijä tarjoamaan pedagogista tukea henkilöstölle. Verkkokyselyn ja haastatteluiden mukaan kehittämishankkeissa onkin usein panostettu henkilöstön osaamista ja digipedagogista toimintaa tukeviin rakenteisiin, kuten toimipaikkojen digivastaviin tai digitutortoimintaan. Valtaosa pedagogisen tuen muodoista ja erityisesti toimipaikkakohtaisesta digipedagogisesta tuesta on saatavilla juuri niissä kunnissa, joissa on toteutettu digihankkeita (kuviot 15).

Kuvio 15. Vastaajakuntien pedagogisen tuen muodot digitaalisten laitteiden ja ympäristöjen käyttöön suhteessa hanketoimintaan

Pedagoginen tuki digitaalisten laitteiden ja ympäristöjen käyttöön (n=116)

Paikallisten digiyhteys henkilöiden ja -tutoreiden verkostot ovat yksi keskeinen pedagogisen tuen muoto kunnissa. Verkostoissa jaetaan hyviä pedagogisia toimintamalleja sekä ohjataan ja neuvotaan laitteiden käytössä, pedagogiikan kehittämisessä, tietoturva-asioissa sekä tulevaisuuden suunnittelussa. Pienessä osassa vastaajakuntia (22 %) on muodostettu myös kasvatuksen ja opetuksen yksikkö tai tiimi, jonka tehtäviin kuuluvat digitalisaatioon liittyvät tukitoimet. Näiden tiimien kokoonpano oli vaihtelevaa. Tämänkaltaisten osaajaverkostojen tuki vaikuttaa olevan merkittävää niin kuntien sisällä kuin laajemminkin alueellisessa kehittämistyössä, henkilöstön osaamisen vahvistamisessa ja kouluttamisessa sekä tiedonsaannissa.

Haastattelujen ja kyselyvastausten perusteella monilla alueilla on luotu digitaalisuuteen liittyvien teemojen ympärille erilaisia kuntarajojakin ylittäviä asiantuntija- ja toimijaverkostoja, joissa jaetaan osaamista ja yhdistetään resursseja. Yhteistyötä tehdään myös kielirajojen yli, sillä esimerkiksi ruotsinkielisillä alueilla täydennyskoulutuksen löytäminen voi olla haastavampaa.

Men som sagt på svenska så är det svårare att hitta de där fortbildningstillfällena [...] Mycket sällan på svenska. Det ordnas kanske fyra på finska i olika ämnen så kommer det en på svenska. (hallinnon asiantuntija, suuri kunta, haastattelu)

Olemme viettäneet kaksi henkilöstön digityöiltaa seudullisen asiantuntijan opastuksessa. Illoissa esiteltiin mm. erilaisia sovelluksia ja tapoja työskennellä lasten kanssa. Valmistimme myös digireput lapsiryhmiin. (avovastaus, verkkokysely)

Seudullinen kehittämistyö on mielekästä ja palkitsevaa. Osaamista jaetaan laajasti ja henkilöstölle on järjestetty Teamsilla ideapajoja, valmistettu kehysdigisivusto (löytyy tällä hakusanalla), mietitty kuvauslupia ja tietoturva ja tietosuoja-asioita. (avovastaus, verkkokysely)

Kunnissa, joissa kehittämistyötä ei ole vielä aloitettu, se on vasta tuloillaan tai se koetaan jostain syystä erityisen haastavaksi, ollaan todennäköisesti vailla tällaista kehittäjäverkoston tukea.

7 Digitalisaation johtaminen ja kehittämistarpeet

Selvityksen aineistot tuovat esiin kuntien epätasaisen tilanteen varhaiskasvatuksen digitalisaatiossa. Kunnat ovat hyvin eri kokoisia ja niiden järjestämisvastuulla olevien varhaiskasvatuspalveluiden laajuudessa, toteutuksessa ja sitä myötä myös tarpeissa on suuria eroja. Joissain kunnissa ollaan monien tekijöiden ja tehtyjen valintojen ansiosta jo pitkällä ja digitalisaation kokonaistilanne näyttää hyvältä. Toisaalla ollaan vielä alkutaipaleella ilman riittävää tietoa, osaamista ja selkeää ymmärrystä digitalisaation merkityksestä ja kehittämistarpeista kunnassa. Keskustellessaan digitalisaatiosta selvityksen haastattelutilanteissa eri kokoisten kuntien edustajat heräsivät pohtimaan kuntien välisten erojen tasaamista.

Tässäkin nyt huomataan, että meillä kahdella kunnalla on ihan eri systeemit. Se on mun mielestä ehkä vähän..., että voisiko piskuinen, pieni Suomi kuitenkin pystyä johonkin vähän yhtenäisempään. (digikehittäjä, pieni kunta, haastattelu)

Yleisesti voidaan todeta, että kunnissa, joissa on kehitetty varhaiskasvatuksen digitalisaatiota ja asiaan liittyy selkeä strategia ja pitkäjänteistä kehittämistä, henkilöstön kanssa on helpompi keskustella uusista näkökulmista ja tavoitteista ja sitä kautta muuttaa vallitsevaa toimintakulttuuria. Kunnan yhteinen digistrategia ja siinä määritellyt tavoitteet ja linjaukset luovat hyvän perustan toiminnalle ja toimintakulttuurin kehittämiseksi.

Digitalisaatiota kehittäneissä kunnissa monesti löytyy halua jakaa toisille osaamista ja omia hyväksi havaittuja ratkaisuja. Tämä kertoo siitä, että varhaiskasvatuksen digitalisaatioon liittyvä kehittämistyö on parhaimmillaan sellaista, joka ottaa huomioon jo hyväksi todetut ja havaitut käytännöt sekä kentän kokemukset ja näkemykset asiasta.

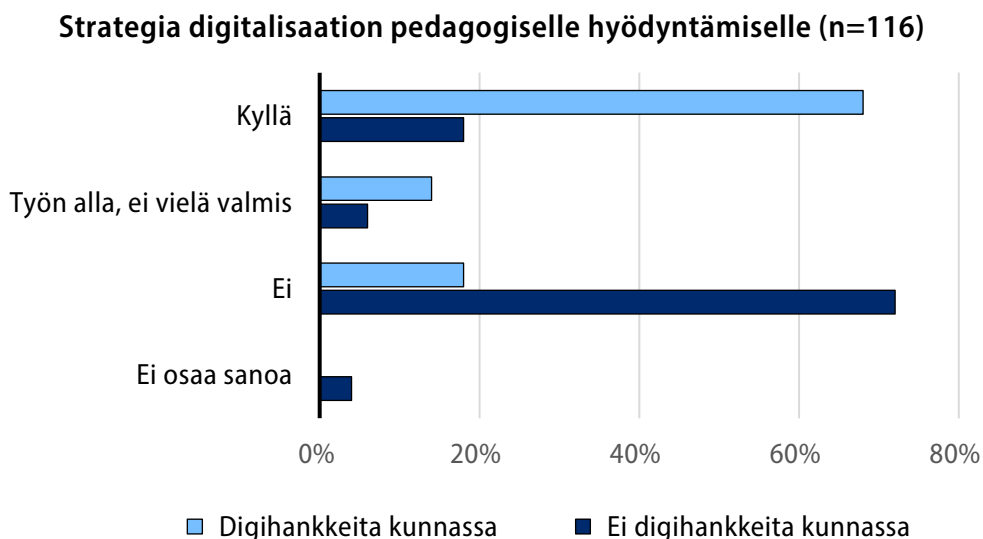
Varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa, että jokainen oppija saa tulevaisuuttaan varten riittävät digitaaliset taidot. Kyse on perustaidoista, joita tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa, oppimisessa ja työelämässä. Varhaiskasvatuksessa digitaidoille luodaan pohja leikin ja tutkimisen kautta. Digitaalisia välineitä ja sovelluksia hyödynnetään leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön. (avovastaus, verkkokysely)

Parhaimmillaan digitalisaatio on juurrutettu osaksi kuntien varhaiskasvatus-toimintaa siten, että se ottaa huomioon varhaiskasvatuksen ominaislaadun, toimintakulttuurin sekä lapsille ominaisen tavan oppia ja omaksua uusia asioita.

7.1 Kuntien digipedagogiset strategiat

Vastaajakunnista vajaa puolet (47 %) kertoi laatineensa strategian digitalisaation pedagogiselle hyödyntämiselle. Kymmenesosa vastaajakunnista kertoi strategian olevan työn alla, mutta ei vielä valmis. 45 % vastasi, että strategiaa digitalisaation pedagogiselle hyödyntämiselle ei ole. Kun vastauksia verrattiin niiden kuntien välillä, joissa oli toteutettu digitalisaatioon liittyviä kehittämishankkeita ja ei oltu toteutettu, huomattiin, että hankkeita toteuttaneista vastaajakunnista valtaosassa (68 %) digitalisaation pedagogisen käytön strategia oli laadittu. Vastaajakunnista, joissa hankkeita ei ole ollut, valtaosa (72 %) sen sijaan kertoi, että kyseistä strategiaa ei ole laadittu.

Kuvio 16. Vastaajakuntien laatimat strategiat digitalisaation pedagogiselle hyödyntämiselle suhteessa hanketoimintaan

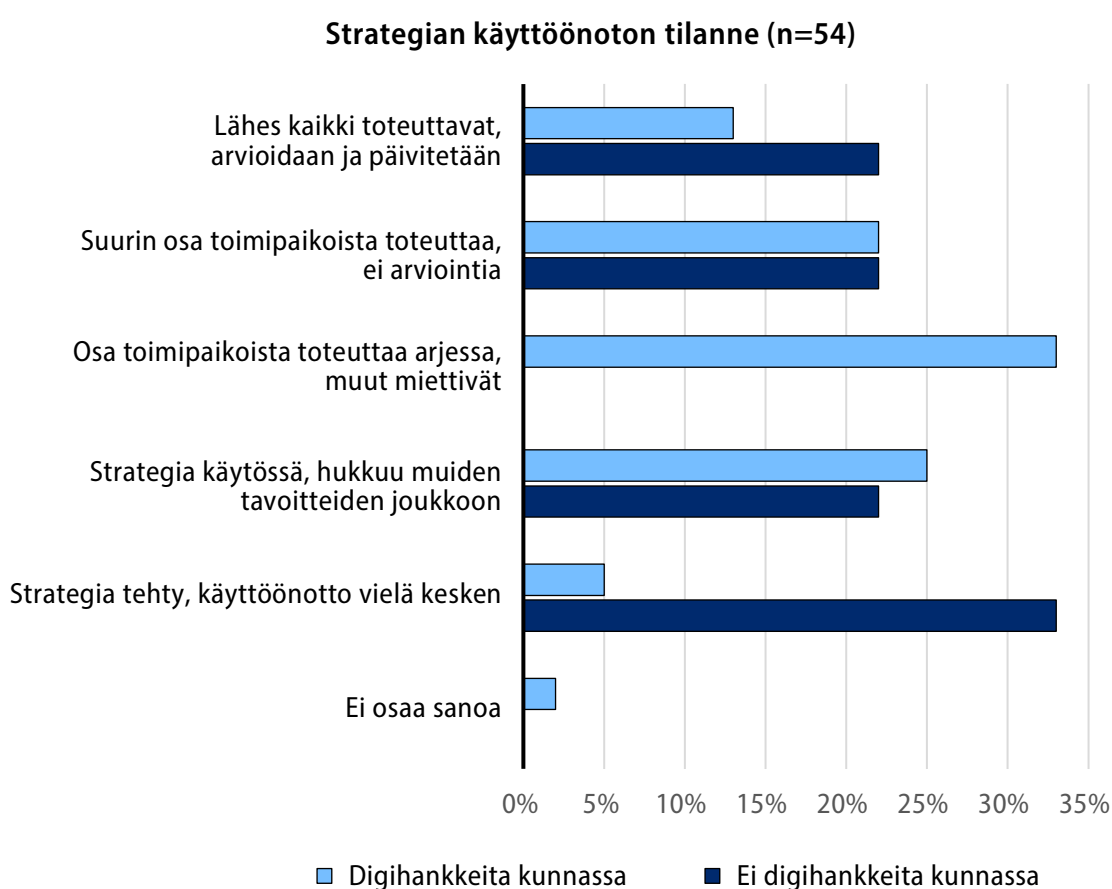
Kuntamme digiagenda sisältää toimintasuunnitelman varhaiskasvatuksesta lukioon. Se toimii pedagogisen keskustelun, kehittämistyön sekä päätöksenteon pohjana. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan laitekierto siten, että laitekanta palvelee käyttöä mahdollisimman hyvin. Strategia sisältää kuvauksen infrasta, teknisestä tuesta ja osaamisesta. Digiagendan strategiset kärjet ovat tasavertaiset oppimisen edellytykset, tiedolla johtaminen ja yhteistyö. (avovastaus, verkkokysely)

Digisuunnitelma luo digitaalisen osaamisen perusteet kuntamme varhaiskasvatukselle, kuvaa varhaiskasvatuksen teknologisen ympäristön sekä juurruttaa digitaalisuuden ja digivälineet luontevaksi osaksi kokopäiväpedagogiikkaa ja varhaiskasvatuksen arjen toimintaa. Digisuunnitelma toimii kasvattajien työvälineenä ja rohkaisee käyttämään teknologiaa aktiivisesti pedagogisessa työssä. Kasvattajilla tulee olla digitaaliset perustaidot, joita kehitetään ennakkoluulottomasti. (avovastaus, verkkokysely)

Strategian käyttöönotossa oli hankkeita toteuttaneiden ja hankkeita toteuttamattomien kuntien välillä myös huomattavia eroja. Tämä on varsin ymmärrettävää, sillä monissa kuntien digikehittämisen hankkeissa on panostettu strategioiden laatimisen lisäksi niiden viemiseen ja juurruttamiseen osaksi arjen käytäntöjä. Kunnista, joissa ei ole ollut hankkeita, kolmasosa vastasi, että strategia on tehty, mutta

sen käyttöönotto on vielä kesken. Hankkeita toteuttaneista kunnista puolestaan kolmasosa vastasi osan toimipaikoista toteuttavan jo strategiaa arjessa, toisten vielä miettiessä.

Kuvio 17. Strategian käyttöönoton tilanne strategian laatineissa vastaajakunnissa suhteessa hanketoimintaan

Kaikista vastaajakunnista reilu neljännes vastasi, että strategia on käytössä, mutta se hukkuu vielä muiden tavoitteiden joukkoon. Vastaavasti kaikista kunnista reilu viidennes ilmoitti, että suurin osa toimipaikoista toteuttaa strategiaa arjessa, mutta toteutumista ei vielä arvioida kuntatasolla. Vain 15 % vastaajakunnista kertoi, että lähes kaikki toimipaikat toteuttavat strategiaa ja sen toteutumista arvioidaan kuntatasolla ja strategiaa päivitetään suunnitelmallisesti.

7.2 Tiedolla johtaminen

Varhaiskasvatuksessa tiedolla johtaminen on keskeinen osa palveluiden järjestämistä ja päätöksentekoa sekä toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Digitalisaatiota käytetään kunnissa apuna monenlaisen tiedon tuottamiseen ja hyödyntämiseen niin hallinnossa kuin käytännön työssä toimipaikoissa.

Hallinnossa seurataan esimerkiksi varhaiskasvatuspaikkojen täyttö- ja käyttötilastoja sekä kunnan lapsimääräennusteita, kartoitetaan asiakastyytyväisyyttä ja tehdään laadunarviointia. Lisäksi seurataan ja arvioidaan henkilöstön osaamista, työkykyä ja koulutustarpeita. Pedagogista toimintaa lapsiryhmissä dokumentoidaan ja arvioidaan monella tavalla, ja myös lapsikohtaista tietoa muodostuu muun muassa pedagogisen dokumentoinnin ja lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien kautta. Digitaalisten järjestelmien toivotaan tukevan mahdollisimman hyvin kaikkea tätä työtä.

On paljon pohdittu, että mitkä me halutaan, että on ne toiminnallisuudet, mitkä siellä [toiminnanohjausjärjestelmässä] toimii. Ja lähtökohta totta kai meillä on se, että se järjestelmä tukee sitä peruspedagogiikkaa ja työtä. Ettei se ole lisästressi, vaan että ne toiminnot semmoisia sujuvia, että se tukee sitä, on se sitten vuorovaikutusta, yhteistyötä huoltajien kanssa tai ihan jotain arjen pedagogista dokumentointia... Tietyllä tavalla ehkä varhaiskasvatusjohtajan ja tietysti meidän hallinnon asiantuntijoiden työn tueksi, että pystytään myös tekemään sitä tulevaisuusvisiota siitä... Nythän paljon puhutaan, että lapsimäärät laskee, ja siihen on toki meilläkin täällä reagoitu, että on sitten tilojen suunnittelua tai ihan sitä toiminnan suunnittelua, niin nekin pitää huomioida siinä... Mutta tosissaan ollaan nostettu järjestelmähankinnassa tosi vahvaksi se, että se järjestelmä tukisi kaikin puolin sitä arkea siellä. (hallinnon asiantuntija, keskikokoinen kunta, haastattelu)

Tässä on myös tiedolla johtamisen näkökulmasta puhuttu, että minkälaisia raportteja me tarvitaan, jotta sitä tietoa ei tarvitse hakea, että 'ai niin, toi on tuolla ja toi onkin tuolla' ja 'aa, nää onkin ihan ristiriidassa', että mitä nyt, otetaan oma excel ja lähdetään vertailemaan. (hallinnon asiantuntija, keskikokoinen kunta, haastattelu)

Myös digitalisaatiota ja digitaalista toimintakulttuuria johdetaan ja kehitetään eri tavoilla saadun tiedon ja sen perusteella tehtyjen toimenpiteiden kautta. Varhaiskasvatustoiminnan laadunarviointi, sekä henkilöstön kehityskeskustelut ja osaamisen kartoitukset tuottavat tietoa kehittämistarpeista, ja kuntien digistrategiat ja -suunnitelmat linjaavat ja ohjaavat kehittämistoimintaa. Kun

toimipaikkojen käytössä olevat laitteet ovat etähallinnassa, saadaan niiden käytöstä tietoa, jonka avulla voidaan parantaa myös digitaalista toimintaympäristöä. Tietoa kehittämisen tueksi kertyy siis useista eri lähteistä, mutta usein tiedon tehokasta hyödyntämistä estää tai hidastaa se, ettei tietoa saa helposti siirrettyä järjestelmästä toiseen.

Ja tuohon vielä, ett minkälaisia koulutuksia nousi, niin meillä ei ole mitään selkeätä säännöllistä semmoista, josta mä käytän termiä 'digikyvyyden' arvioimiseen. Voinhan mä tehdä forms-kyselyitä, mutta miten me saadaan se data sitten vaikka sinne kehityskeskusteluun ja siihen koulutuksen suunnitteluun, niin tää väylä meillä sakkaa. (hallinnon asiantuntija, keskikokoinen kunta, haastattelu)

Varautuminen erilaisiin riskitilanteisiin on myös osa tiedolla johtamista. Selvityksen kyselyssä tiedusteltiin, miten kuntien varhaiskasvatuspalveluissa on varauduttu kyberhyökkäyksiin. Viidesosa verkkokyselyyn vastanneista kunnista ilmoitti, että kyberhyökkäyksiin varalta on tehty toimenpiteet ja suunnitelma. Kolmasosa vastasi, että hyökkäyksiin on varauduttu osittain, riskit on tunnistettu, mutta toimintaperiaatteita vielä työstetään. Lähes puolet vastaajista totesi, että kyberhyökkäyksiin ei olla varhaiskasvatuspalveluissa varauduttu tai asiaan ei tällä hetkellä osata vastata.

7.3 Lait ja velvoitteet

Verkkokyselyssä kysyttiin digitalisaation kannalta keskeisten lakien ja velvoitteiden toteutumisesta kuntien varhaiskasvatuksessa. Kysymyksessä tuli arvioida lakien ja asetusten tämänhetkistä toteutumista viisiportaisella asteikolla (erittäin hyvin – erittäin huonosti) ja vastausvaihtoehtona oli myös kohta 'en osaa sanoa'. Vastauksissa arvioitiin, että parhaiten on onnistuttu varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaan liittyvissä tavoitteissa, sillä 89 % vastaajista arvioi tämän erittäin hyväksi tai melko hyväksi. Kunnat ja kuntayhtymät ovat tallentaneet tietoja Vardaan vuodesta 2019 alkaen. Tietojen tallentamisesta säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018).

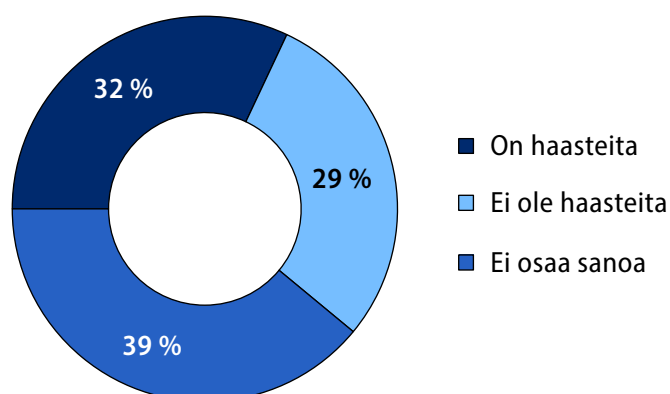
Vastaajat kertoivat myös onnistumisesta tietosuojalainsäädännön suhteen, sillä 89 % oli antanut tähän kohtaan arvion 'erittäin hyvin' tai 'melko hyvin'. Samoin onnistumista koettiin tietoturvaan liittyvien velvoitteiden kohdalla, sillä vastaajakunnista 88 % arvioi tässä kohdin onnistuneensa erittäin hyvin tai melko hyvin. Onnistuminen tekijänoikeuslainsäädännön ja arkistoinnin velvoitteissa sekä tiedonhallinnan lain suhteen arvioitiin myös erittäin hyväksi tai melko hyväksi valtaosassa

kuntia. Heikoimmaksi vastaajakunnissa todetaan tilanne EU:n tekoälyasetuksen suhteen, vajaa viidesosa niistä arvioi tekoälyyn liittyvien velvoitteiden toteutuvan erittäin hyvin tai melko hyvin.

Vastaajakunnista kolmannes kertoi, että kunnassa on haasteita digitalisaatioon liittyvän lainsäädännön toteutumisessa. Vastaajia pyydettiin avokysymyksessä kuvaamaan keskeisimpiä haasteita. Esiin nousi lähinnä resurssien puute, heikko tiedonkulku, koulutuksen ja tiedon puute sekä digitaalisten prosessien keskeneräisyys.

Kuvio 18. Digitalisaatioon liittyvien lakien ja velvoitteiden toteutumisen haasteet vastaajakunnissa

Digitalisaatioon liittyvien lakien ja velvoitteiden toteutumisen haasteet (n=115)

Sovellusten, ohjelmistojen ja sivustojen tarkistaminen vaatii suunnattoman määrän osaamista ja resurssia. Tietosuoja ja -turva vaativat spesifiä osaamista, johon on hankala saada osaajia. Arkistoinnista olisi hyvä olla selkeä säilytysaikaohjeistus kaikkien kasvatusta ja koulutusta järjestävien tahojen saatavilla. (avovastaus, verkkokysely)

Pienessä kunnassa vakan hallinnossa todella pieni henkilöstömäärä eli resurssit eivät riitä kaikkeen. Sama pätee koko kunnan hallinnon osalta, eli myöskään siellä työskentelevä ICT-asiiantuntija ei pysty perehtymään koulun ja vakan pedagogiseen alueeseen. Koulun puolella enemmän henkilöstöä ja asiantuntijuutta tällä hetkellä kuin vakalla, sillä koulun puolella pidemmät perinteet kuin vakalla. Vakassa vasta nyt työ aluillaan. (avovastaus, verkkokysely)

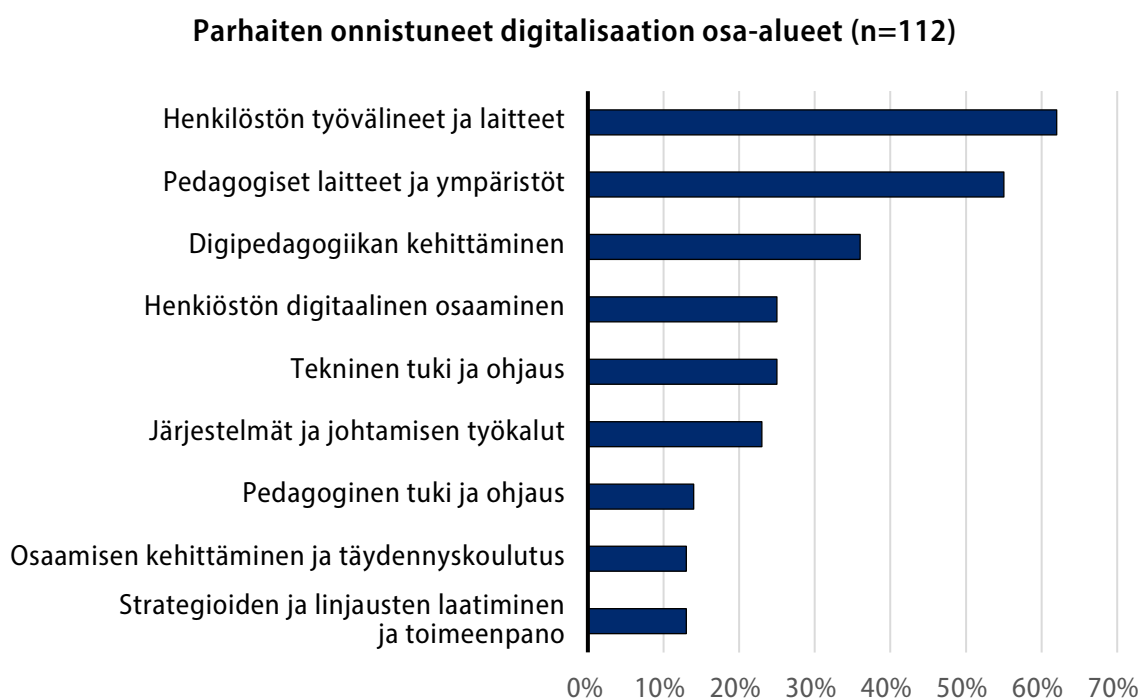
Vastauksissa korostuu se, kuinka aihealue on vaativa ja edellyttäisi erityisosaa-
mista, jota kunnissa ei aina ole saatavilla. Myös kiire ja muuhun työhön kuluvan aika
vaikuttaa olevan esteenä asiaan perehtymiselle.

7.4 Digitalisaation toteutuminen

Verkkokyselyssä pyydettiin valitsemaan kolme keskeisintä varhaiskasvatuksen
digitalisaatioon liittyvää aluetta, joissa kunta on parhaiten onnistunut ja toisaalta
kolme, joissa kunnassa on eniten haasteita. Kysymyksessä oli yhdeksän vaihtoehtoa.

Vastaajien (n=112) mukaan onnistunein tilanne on henkilöstön työvälineiden ja
laitteiden, pedagogisessa käytössä olevien laitteiden ja ympäristöjen sekä digi-
pedagogiikan kehittämisen suhteen. Vähiten vastauksia tässä kohdin saivat
strategisten linjausten toimeenpano, osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus
sekä pedagoginen tuki ja ohjaus.

Kuvio 19. Parhaiten onnistuneet digitalisaation osa-alueet vastaajakunnissa

Vastaajakuntien (n=115) mukaan kolme eniten haasteita tuottanutta digitalisaation osa-aluetta varhaiskasvatuksessa olivat henkilöstön digitaalinen osaaminen, osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus sekä digipedagogiikan kehittäminen. Vähiten haasteiden kohdalla painottui henkilöstön työvälineet ja pedagogisessa käytössä olevat laitteet sekä pedagoginen tuki ja ohjaus.

Kuvio 20. Eniten haasteita tuottavat digitalisaation osa-alueet vastaajakunnissa

Edellisten valossa vaikuttaa myös siltä, että osassa kunnissa suurimpana huolenaiheena ei ole laitteiden saatavuus, vaan niihin liittyvän osaamisen puute sekä täydennyskoulutuksen ja tuen tarve. Myös digitalisaatiota ohjaavien strategioiden toimeenpano ja johtaminen sekä lainsäädännön tunteminen eivät selvästi ole tällä hetkellä kunnissa parhaalla mahdollisella tasolla.

Verkkokyselyn lopussa vastaajilta kysyttiin avokysymyksellä, miltä kunnan varhaiskasvatuksen digitalisaatio näyttäisi, jos raha, resurssit tai velvoitteet eivät olisi esteenä. Tähän kysymykseen vastasi 82 kuntaa, ja vastauksissa painottui tarve saada kuntaan varhaiskasvatuksen digitalisaatiosta vastaava henkilö, joka toimisi ennen kaikkea henkilöstön tukena. Esiin nostettiin mahdollisuudet henkilöstön koulutautumiseen sekä toivottiin laitteiden uusimista ja osaamista tekoälyn käyttöön ja hyödyntämiseen. Yksi vastaaja kirjoittaa:

Olisimme myös entistä paremmin tietoisia siitä, miten tukea lasten hyvinvointia ja aivojen terveyttä (ei liikaa digilaitteiden käyttöä), mutta varhaiskasvatus tarjoaisi heille kuitenkin mahdollisuuden tutustua laitteiden käyttöön, harjoitella monilukutaitoa ja vahvistaa näin yhteiskunnallisen vaikuttamisen taitojaan. (avovastaus, verkkokysely)

Vastauksissa toivottiin myös panostusta kunnan strategian kehittämiseen ja johdon osaamiseen sekä yhteensopivia laitteita ja järjestelmiä ja toimivia verkkoyhteyksiä. Kaivattiin myös selkeyttä ja järjestelmällisyyttä.

Kaikki tarvittavat järjestelmät olisivat selkeitä ja niiden käyttöön olisi riittävästi tukea saatavilla. Joku koordinoisi kaikkea digitalisaation toimintaa; selkeät vastuualueet. Laitteet olisivat ajantasaiset ja kaikilla käytössä. (avovastaus, verkkokysely)

Haastatteluissa nousi esiin huoli siitä, että jos tähän mennessä jossakin kunnassa ei ole satsattu varhaiskasvatuksen digitalisaation tukemiseen, on tällöin jääty jo aika kauaksi niistä kunnista, joissa kehittämiseen on panostettu. Joissakin haastatteluissa tämä nostettiin esiin jopa kysymyksenä lapsen oikeudesta hyvään ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen sekä turvalliseen toimintaympäristöön. Pohdittiin, miten Suomessa on ajautettu tilanteeseen, jossa kunnat ovat hyvin eri tilanteessa. Katsottiin myös, että asioista keskusteleminen ja tiedon lisääminen kotien suuntaan voi jäädä osassa kunnissa melko heikolle tasolle.

Verkostoilla on tärkeä rooli haastattelujen mukaan myös siinä, että varhaiskasvatuksen digitalisaatiosta muodostuu arjen toimintoja tukeva ilmiö, eikä se jää yksittäisten kokeilujen varaan. Esimerkiksi monilta osin haastateltavat korostivat tarvetta asioiden ja ilmiöiden pohtimiseen kokonaisvaltaisemmin sekä laajempaa ja syvempää ymmärrystä tavoitellen. Esimerkiksi ajatus siitä, että ”digitaalisuus on muutakin kuin laitteet”, toistui haastattelutapaamisissa. Tarve siirtyä laitekeskeisestä varhaiskasvatuksen digitalisaatiosta kohti kokonaisvaltaista toimintakulttuurin kehittämistä on ilmeinen.

7.5 Kehittämistarpeet ja jatkosuunnitelmat

Verkkokyselyssä kysyttiin kuntien seuraavia kehittämiskaskelia varhaiskasvatuksen digitalisaatiossa. Tähän saatiin yhteensä 68 avovastausta, joissa korostuu se, että kunnissa on ensisijaisena tavoitteena saada digitaalisen toimintaympäristön edellytykset kuntoon ja järjestää tukea (niin teknistä kuin pedagogista) kehittämistyöhön sekä saada henkilöstön osaamistasoa nostettua. Osa vastaajista korostaa strategian

merkitystä ja osa myös digisuunnitelman (tai vastaavan) laatimisen tärkeyttä. Laitteiden käyttöön toivotaan monipuolisuutta ja pedagogisen otteen vahvistamista. Tarpeellisina kehittämisaskeleina mainitaan myös johdon perehdyttäminen, koulutukset sekä laajemmin ymmärryksen lisääminen, liittyen myös tietoturvaan ja tekoälyyn.

Osassa haastatteluja nostettiin esille henkilöstön asenne varhaiskasvatuksen digitalisaatiota kohtaan. Toisaalta käsitykset perustuvat pitkälti yleisiin olettamuksiin esimerkiksi siitä, mikä on lapselle hyväksi tai minkäikäisten lasten kanssa digitaalisia laitteita tulisi ylipäänsä käyttää ja toisaalta korostuu myös ylivarovaisuus sekä pelko ja huoli siitä, että toimii jotenkin väärin tai sääntöjen ja ohjeiden vastaisesti. Samat ennako-olettamukset ja huoli tulevat haastateltavien mukaan myös osalta huoltajia, jotka ovat myös ylireagoineet julkisessa keskustelussa esiintyviin näkökulmiin ja uhkiin. Tällaisessa tilanteessa haastateltavat pitävät tärkeänä sitä, että arjen toimintakulttuuria tehdään varhaiskasvatuksen digitalisaation osalta näkyväksi ja huoltajille sanoitetaan toiminnan muotoja ja tavoitteita.

Haastatteluissa korostui näkemys siitä, että juuri nyt tarvitaan asiantuntemusta tietoturvallisen toiminnan edistämiseksi. Ilmiönä digitalisaatio on laaja ja nopeasti kehittyvä, joten pysyäkseen niin tietojen, ymmärryksen kuin osaamisen suhteen ajan tasalla toimijat peräänkuuluttavat yhteistä keskustelua, linjauksia ja tutkimusta asiasta sekä aikaa asioihin paneutumiseen ja osaamisen jakamiseen.

8 Varhaiskasvatuksen digitalisaation nykytila

Selvitystyön tulokset digitalisaation nykytilasta varhaiskasvatuksessa tiivistetään tässä luvussa seitsemään ydinkohtaan. Niissä avataan tilannekuva haasteiden kautta sekä esitetään ratkaisuehdotuksia tilanteeseen.

1. Jos varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen digitaalinen infra ei ole kunnossa tai se ei ole yhteensopiva, toimintaympäristö ei palvele tarkoitustaan.

Kunnissa on toimintaympäristön näkökulmasta hyvin erilaisia lähtökohtia digitalisaation toteuttamiselle ja toteutumiselle. Monin paikoin haastetta tuottaa verkkoyhteyksien, järjestelmien ja laitteiden puute, niiden käyttöikä ja yhteensopivuuteen liittyvät heikkoudet. Käyttäjää ei välttämättä ole kuultu hankintoja tehtäessä, mikä voi tuottaa ongelmia digitaalisten ympäristöjen käytössä. Kun saatavilla on toimintaa edistäviä yhteyksiä, järjestelmiä ja laitteita sekä niiden käytölle teknistä ja pedagogista tukea, on myös selvää, että riskit esimerkiksi tietoturvan suhteen pienenevät. Niukkojen resurssien vallitessa hyvällä yhteissuunnittelulla päästään pitkälle ja osaa digitaaliseen infraan kuuluvista asioista voidaan myös jakaa (esim. laitteiden yhteiskäyttö).

2. Jos kunnan strategiaa ja tavoitteita varhaiskasvatuksen digitalisaatiolle ei ole lainkaan mietitty ja sovittu, toiminta on sattumanvaraisempaa.

Yhteinen strategia auttaa kuntaa keskittymään digitalisaation kannalta oleelliseen ja sen avulla luodaan suunta pitkäjänteiselle kehittämiselle. Ilman strategiaa ja siihen sitoutumista toiminnan ohjaus ja päätöksenteko eri asteilla voi jäädä sattumanvaraiseksi ja lyhytjänteiseksi. Strategian tulee kattaa digitaalisen toimintaympäristön ja pedagogisen toiminnan kehittäminen, digitalisaation johtaminen, henkilöstön osaamisen kehittäminen ja tuki sekä turvallisuuteen, varautumiseen ja yhteistyöhönkin liittyvät asiat.

3. Jos digitalisaatioon liittyviä asioita ei sanoiteta toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa auki, toiminnan tavoitteet ja päämäärä jäävät epäselviksi.

Yhteisen ymmärryksen edistäminen paikallisesti on tärkeää. Eri kunnilla on erilaisia vahvuuksia digitalisaation suhteen ja myös digitalisaation painotukset ja toteutukset varhaiskasvatuksessa vaihtelevat. Selvityksen perusteella voidaan todeta, että tällöin on eduksi, jos paikallisissa toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa, kuten kunnan digipoluissa tai varhaiskasvatussuunnitelmissa, digitalisaatioon liittyviä asioita sanoitetaan selkeästi ja ymmärrettävästi, ja niiden perustana on vankka tieto eikä uskomukset.

4. Jos johtaja ei ole sitoutunut digitalisaation edistämiseen, henkilöstö jää vaille tukea.

Digitalisaation edistäminen edellyttää johdolta kaikilla tasoilla sitoutuneisuutta ja perehtyneisyyttä asiaan. Digitalisaatio on laaja ilmiö, joka tarkoittaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa monen eri osan yhteensovittamista niin teknologian kuin ihmisten toiminnan näkökulmasta. Ilmiöön perehtyneet johtajat osaavat myös kommunikoida asioita eteenpäin ja auttaa yhteisöjä kehittämään pysyvämpiä rakenteita ja ratkaisuja. Myös asiaan liittyvistä laeista ja asetuksista tulee olla perillä.

5. Jos pedagogisia ratkaisuja ei ole mietitty, voi digitaalinen toiminta jäädä pinnalliseksi.

Varhaiskasvatuksen kasvatus- ja opetustyössä tulee ajatella ja tukea ensisijaisesti lapsia, heidän perheitään ja tarpeitaan. Tämän selvityksen perusteella vaikuttaa, että joiltain osin henkilöstön suhtautuminen digitalisaatioon varhaiskasvatuksessa on vielä laitekeskeistä ja ilmiöön suhtaudutaan erillisenä arjen osana. Digitalisaatio ei tällöin tule tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti osaksi kokonaisvaltaista pedagogista toimintaa. Pedagogisen toiminnan kehittämisen edellytyksenä on hyvä osaaminen ja osaamisen jakaminen. Ratkaisuja tulee miettiä yhdessä.

6. Jos henkilöstölle ei tarjota koulutusta, ei digitaalisuuteen liittyvää osaamisvajetta saada korjatuksi.

Selvitystyössä kunnat ovat tuoneet esille digitalisaatioon liittyvää osaamattomuutta. Tämä koskee kaikkea henkilöstöä kunnan kaikilla toiminnan tasoilla. Osaamisvaje tuottaa vääriä uskomuksia ja estää kehittämistyötä. Koulutukset ovat yksi jatkuvan oppimisen muoto, mutta sitä ovat myös monet muut asiat, kuten vertaisoppiminen ja verkostotyöskentely. Selvitys osoittaa, että koulutukseen satsaaminen edistää digitalisaatioon liittyvää ymmärrystä ja kykyä puhua asioista asiantuntevasti sekä lasten elämismaailmasta käsin.

7. Jos jokainen toimii yksin, osaamisen jakaminen ja digitalisaatioon varattujen resurssien käyttö ei ole tehokasta.

Selvityksestä käy ilmi, että monessa kunnassa kamppaillaan samojen asioiden kanssa ja yritetään itse ratkoa niitä. Myös kuntien sisällä voi olla eriäviä näkemyksiä ja käsityksiä asioista. Koska Suomessa on tehty jo paljon sen eteen, että digitalisaatio toteutuu varhaiskasvatuksessa kestäväällä, resurssiviisaalla ja käyttäjiä huomioonottavalla tavalla, on tärkeää jakaa ja tuoda esille toimivia käytäntöjä ja hyviä kokemuksia. Parhaimmillaan digitalisaatio on jalkautettu osaksi kuntien

varhaiskasvatustoimintaa siten, että se ottaa huomioon varhaiskasvatuksen ominaislaadun, toimintakulttuurin sekä lapsille ominaisen tavan oppia ja omaksua uusia asioita.

9 Toimenpidesuosituksset

Digitalisaatio toteutuu suomalaisessa varhaiskasvatuksessa vielä kirjavasti eri kunnissa ja osin myös kuntien sisällä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisen laadukkaan varhaiskasvatuksen järjestämiseksi esitetään seuraavia digitalisaatioon liittyviä toimenpiteitä:

1. Kuntiin tietoa, tukea ja koulutusta varhaiskasvatuksen digitalisaatiosta sekä tekoälystä

On taattava kansallisesti ja paikallisesti, että varhaiskasvatuksen kaikilla toimijoilla on yhdenvertaiset, lakien ja asetusten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiset edellytykset digitalisaation edistämiseen. Tarvitaan toimivia rakenteita ja käytäntöjä osaamisen jakamiseen, pedagogiseen ja tekniseen tukeen sekä koulutukseen.

2. Digitalisaation lähtökohdaksi varhaiskasvatuksen tarpeet

Varhaiskasvatuksen digitalisaatiossa tulee huomioida varhaiskasvatuksen ominaispiirteet sekä lasten tavat toimia, oppia ja omaksua uusia asioita. Tarvitaan tutkimustietoa, yhteistä keskustelua, kehittämiskokeiluja ja sen sanoittamista, mitä digitalisaatio erityisesti varhaiskasvatuksessa tarkoittaa ja merkitsee.

3. Pitkäjänteistä ja suunnitelmallista johtamista

Digitalisaation kehittäminen ja sen osaamisen arviointi edellyttävät kunnissa varhaiskasvatuksen omia strategisia linjauksia ja tavoitteita sekä kehittämistä tukevaa johtamista. Tarvitaan varhaiskasvatukseen kohdennettuja, pysyvämpiä digitalisaatiota tukevia teknisiä, hallinnollisia ja pedagogisia ratkaisuja.

Lähteet

- Nordström, A., & Mannila, L. 2024. Digital kompetens inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen i Svenskfinland. Svenska kulturfonden. https://issuu.com/kulturfonden/docs/digital_kompetens_2024?fr=sMWYwOTcyOTQxNDM
- OKM 2022. Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehys -hanke <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM013:00/2022> Haettu 3.7.2025.
- OKM 2023a. Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:17. Helsinki: Opetus ja kulttuuriministeriö <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-963-9>
- OKM 2023b. Toim. A-K Berisha. Esi- ja perusopetuksen digitalisaation tavoitetila. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:45. Helsinki: Opetus ja kulttuuriministeriö <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-929-5>
- Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Helsinki: Opetushallitus. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8931215>
- Opetushallitus 2024. Digitaalisen osaamisen kuvaukset. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/digiosaaminen/8706410/tekstikappale/8709071>
- Opetushallitus 2025a. MPASSid. <https://www.oph.fi/fi/palvelumme/tietopalvelut/mpassid> Haettu 3.7.2025
- Opetushallitus. 2025b. Uudet lukutaidot -kehittämishjelmasta tukea tieto- ja viestintäteknologian opetukseen. <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/uudet-lukutaidot-kehittamisohjelmasta-tukea-tieto-ja-viestintateknologian-opetukseen> Haettu 14.7.2025

Liite 1. Verkkokysely varhaiskasvatuksen järjestäjille

Hyvä varhaiskasvatuksen johtamisesta tai digikehittämisestä vastaava henkilö

Kartoitamme tällä kyselyllä digitalisaation tilaa suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Pyrimme selvittämään mahdollisimman kattavasti kuntien digitalisaation tilannetta ja käytäntöjä koko Suomessa. Kuntasi vastaukset ja näkemykset ovat erittäin tärkeitä selvityksellemme.

Digitalisaatiota lähestytään tässä kyselyssä laaja-alaisesti eri näkökulmista: kunnan strategiset linjaukset ja johtaminen, digitaaliset palvelut ja laitteet, digitaalisten ympäristöjen pedagoginen käyttö ja henkilöstön digitaalisen osaamisen kehittäminen.

Kyselyn on laatinut Turun yliopiston johtama selvitysryhmä. Sen tuloksista raportoidaan opetus- ja kulttuuriministeriölle osana laajempaa selvitystyötä. Opetus- ja kulttuuriministeriö toimii selvitystyön kysely- ja haastatteluaineistojen rekisterinpitäjänä.

Suurkiitos merkittävästä yhteistyöstä ja käyttämästäsi ajasta kyselyn vastauksiin!

Vastaajan taustatiedot

1. Kunta, jossa työskentelet
2. Tehtävänimikkeesi
3. Työsi pääasiallinen vastuualue
 - kasvatusta- ja opetustoimen johtaminen
 - varhaiskasvatuspalveluiden johtaminen
 - varhaiskasvatusyksikön johtaminen
 - digikehittäminen
 - pedagogiikan kehittäminen
 - henkilöstön osaamisen kehittäminen
 - tietohallinto
 - muu, mikä?

Organisaation taustatiedot

4. Vastauksesi koskevat kuntasi:
 - suomenkielistä varhaiskasvatusta
 - ruotsinkielistä varhaiskasvatusta
 - suomen- ja ruotsinkielistä varhaiskasvatusta
5. Esiopetuksen järjestäminen kunnassa:
 - Esiopetus järjestetään varhaiskasvatuksessa
 - Esiopetus järjestetään perusopetuksessa
 - Esiopetusta järjestetään sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa
6. Onko kunnassasi toteutettu viimeisen 4 vuoden aikana (tai toteutetaanko parhaillaan) varhaiskasvatuksen digitalisaatioon liittyviä kehittämishankkeita, joihin on saatu ulkopuolista rahoitusta?
 - Kyllä, kerran
 - Kyllä, kaksi kertaa
 - Kyllä, kolme tai enemmän kertoja
 - Ei kertaakaan
 - En osaa sanoa
7. Mitkä tahot ovat rahoittaneet varhaiskasvatuksen digitalisaation kehittämistoimintaa kunnassasi?
 - OKM
 - OPH
 - ESR
 - EU
 - Muu, mikä?
8. Mihin teemoihin kehittämishankkeessa tai -hankkeissa on erityisesti panostettu?

Digitalisaatioon liittyvät linjaukset

9. Onko kunnassasi laadittu strategia digitalisaation pedagogiselle hyödyntämiselle?
 - Kyllä
 - Työn alla, mutta ei vielä valmis
 - Ei
 - En osaa sanoa
10. Kuvaille strategian keskeisin sisältö
11. Mikä on strategian käyttöönoton tilanne tällä hetkellä?
 - Strategia on tehty, mutta käyttöönotto on vielä kesken.
 - Strategia on käytössä, mutta se hukkuu vielä muiden tavoitteiden joukkoon.

- Osa toimipaikoista toteuttaa strategiaa jo arjessa, toiset vielä miettivät.
 - Suurin osa toimipaikoista toteuttaa strategiaa arjessa, mutta toteuttamista ei vielä arvioida kuntatasolla.
 - Lähes kaikki toimipaikat toteuttavat strategiaa arjessa, toteutumista arvioidaan kuntatasolla ja strategiaa päivitetään suunnitelmallisesti
 - En osaa sanoa
12. Onko kuntasi ottanut käyttöön valtakunnalliset Digitaalisen osaamisen kuvaukset varhaiskasvatukseen ja sen yhteydessä järjestettävään esiopetukseen?
- Kyllä, ne on huomioitu kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa
 - Kyllä, ne on huomioitu varhaiskasvatuksen digistrategiassa
 - Kyllä, niiden pohjalta on tehty kunnan omat kuvaukset tai digipolut
 - Kyllä, niiden pohjalta ollaan juuri työstämässä kunnan omia kuvauksia tai digipolkuja
 - Kyllä, niiden käyttöön on tarjottu tai tarjotaan koulutuksia ja työpajoja
 - Kyllä, niistä on tiedotettu kaikille johtajille ja toimipaikoille
 - Kyllä, linkki niihin löytyy varhaiskasvatuksen intrasta tai verkkosivuilta
 - Ei vielä, kuvausten käyttöön ottamisen tapaa vasta mietitään
 - Ei, asiaa ei ole kuntatasolla mietitty lainkaan
 - Ei, kuulen kuvauksista ensimmäistä kertaa
 - En osaa sanoa

Toimintaympäristö ja laitteet / Verkkoyhteydet ja niiden toimivuus

13. Millaiset verkkoyhteydet toimipaikoissanne on? Päiväkodit, esiopetus, ryhmäperhepäiväkodit, perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatus (Valitse kuntaasi sopivat kohdat kunkin varhaiskasvatusmuodon kohdalta)
- Kiinteä verkkoyhteys kaikissa toimipaikoissa
 - Kiinteä verkkoyhteys osassa toimipaikkoja
 - Langaton verkkoyhteys kaikissa toimipaikoissa
 - Langaton verkkoyhteys osassa toimipaikkoja
 - Ei kiinteitä verkkoyhteyksiä
 - Ei langattomia verkkoyhteyksiä
 - En osaa sanoa
14. Onko verkon kapasiteetti riittävä toimipaikoissanne?
- Kyllä, kaikissa
 - Kyllä, osassa
 - Ei ole
 - En osaa sanoa

15. Onko verkon toimintavarmuus riittävä toimipaikoissanne?
- Kyllä, kaikissa
 - Kyllä, osassa
 - Ei ole
 - En osaa sanoa
16. Millaisia haasteita tai ongelmia toimipaikkojen verkkoyhteyksissä mahdollisesti esiintyy?

Toimintaympäristö ja laitteet / Laitehankinnat ja -määrät

17. Hankkiiko kuntasi keskitetysti laitteita varhaiskasvatuksen toimipaikkoihin?
- Kyllä, suunnitelmallisesti
 - Kyllä, satunnaisesti
 - Ei
 - En osaa sanoa
18. Mitkä laitteet hankitaan tai on hankittu keskitetysti?
- älytaulut/kosketusnäytöt
 - dokumenttikamerat
 - näytönpeilauslaitteet
 - videotykit
 - tietokoneet
 - tablet-laitteet
19. Onko kunnassasi linjattu lasten käytössä olevien laitteiden määrää? Miten laitteiden määrät on linjattu?
20. Onko lasten käytössä olevia laitteita ja muita digitaalisia välineitä toimipaikoissanne riittävästi?
21. Mikä on sopiva tai riittävä määrä digitaalista välineistöä ja laitteita varhaiskasvatuksessa?
22. Onko kunnassasi linjattu henkilöstön käytössä olevien laitteiden määrää? Mitä henkilöstön laitteista ja niiden määrästä on linjattu?
23. Ovatko toimipaikkojen laitteet etähallinnassa?
24. Onko kunnassasi käytössä MPASSid-kirjautuminen varhaiskasvatuksen laitteilla?

Toimintaympäristö ja laitteet / Digitaaliset järjestelmät ja ohjelmistot

25. Mitä järjestelmiä kuntasi käyttää seuraavien asioiden hoitamiseen?
Vaihtoehdot: Ei mitään, CGI Vesa, Edlevo, Effica, eVaka, Daisy, Päikky, Wilma, Primus, Muu, mikä?
- Varhaiskasvatuspaikan haku- ja päätösprosessit
 - Esiopetuspaikan haku- ja päätösprosessit
 - Asiakastietorekisterin pito ja tietojen käsittely
 - Tuen päätökset ja tiedonsiirto
 - Salassa pidettävät lapsen hoitoon liittyvät asiat (esim. allergiat)
 - Toimintaan liittyvät luvat (esim. kuvausluvat)
 - Lasten läsnäoloseuranta ja hoitoaikojen ilmoittaminen
 - Henkilöstön läsnäoloseuranta
 - Henkilöstön työaika-suunnittelu ja työnajanseuranta
26. Mitä muita henkilöstön työtä tukevia digitaalisia järjestelmiä ja palveluja kunnassasi on käytössä?
27. Onko kunnassasi koettu haasteita laitteiden ja/tai järjestelmien yhteentoimivuudessa? Kuvaile, millaisia haasteita on ilmennyt.
28. Mitä työn suunnitteluun ja toteutukseen tarkoitettuja digitaalisia palveluja ja sovelluksia henkilöstöllä on käytössä?
- Microsoft 365 (esim. Teams, Forms ja Word)
 - Google Workspace (esim. Drive, Kalenteri, Meet, Chat)
 - Peda.net
 - Zoom
 - Adobe Express
 - Thinglink
 - Canva
 - Muu, mikä?
 - En osaa sanoa

Toimintaympäristö ja laitteet / Verkkoympäristöt ja -palvelut

29. Mitä digitaalisen viestinnän kanavia kuntasi käyttää varhaiskasvatuspalveluiden yhteiseen ulkoiseen viestintään?
- Kunnan verkkosivut
 - Kunnan yhteiset somekanavat
 - Kunnan yhteinen videoiden tai muun median jakokanava
 - Varhaiskasvatuksen omat somekanavat
 - Varhaiskasvatuksen oma videoiden tai muun median jakokanava
 - Varhaiskasvatuksen blogi
 - Muu, mikä?
 - Ei käytetä mitään digitaalista palvelua
 - En osaa sanoa

30. Listaa kuntasi varhaiskasvatuksen työyhteisöjen käyttämät sisäisen viestinnän palvelut tai sovellukset
31. Mitä digitaalisia palveluja tai ympäristöjä toimipaikat käyttävät pedagogisen toiminnan esittelyyn ja viestintään huoltajien kanssa?
- Tekstiviestit
 - Pikaviestipalvelut
 - Työsähköposti
 - Somekanavat
 - Digitaaliset portfoliot
 - Konekääntäjät (esim. vieraskieliset perheet)
 - Toiminnanohjausjärjestelmä
 - Verkko- tai blogisivustot
 - Ei käytetä mitään digitaalista palvelua tai ympäristöä
 - Muu, mikä?
 - En osaa sanoa

Toimintaympäristö ja laitteet / Lasten kanssa käytettävissä oleva välineistö

32. Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa pedagogisessa käytössä olevat laitteet
- Älytaulu / kosketusnäyttö
 - Dokumenttikamera
 - Näytönpeilauslaite
 - Videotykki
 - Tablet
 - Äänen tallennuslaite (ääninapit, tallentava mikrofoni tms.)
 - Ohjelmointivälineet (esim. leikilliset robot)
 - Kannettava tietokone
 - Pöytätietokone
 - Digitaaliset apuvälineet
 - ÄlypuhelinDigikamera
 - Bluetooth-kaiutin
 - Tulostin/-monitoimilaite
 - Digilaitteita ei ole pedagogisessa käytössä
 - Kasvattajat käyttävät omia laitteitaan
 - En osaa sanoa
33. Onko kunnassasi saatavilla yhteisiä, lapsiryhmiin lainattavia laitteita tai muita digivälineitä? Kerro lyhyesti, mitä välineistöä on lainattavissa ja miten lainaus toimii

Pedagogiikka ja tuki / Pedagogiset ympäristöt

34. Mihin kunnassasi tallennetaan lasten varhaiskasvatussuunnitelmat?
- Paikallisesti toimipaikan tietokoneille
 - Toimipaikkojen verkkolevyille
 - Muistitikuille tms. ulkoiseen tallennusvälineeseen
 - Pilvipalveluun (esim. Teams), ryhmätasoiset käyttöoikeudet
 - Pilvipalveluun (esim. Teams), toimipaikka-/päiväkotikohtaiset käyttöoikeudet
 - Varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmään
 - Muualle, mihin?
 - En osaa sanoa
35. Miten kunnassasi tehdään pedagogista dokumentointia?
- Kunnassa linjatulla yhdenmukaisella tavalla
 - Kukin toimipaikka valitsemallaan tavalla
 - Kootaan ja tallennetaan pilvipalveluun
 - Tallennetaan paikallisesti tiedostona tietokoneelle
 - Jaetaan 1–2 kertaa vuodessa digitaalisesti huoltajille
 - Jaetaan reaaliaikaisesti linkillä tai tunnuksilla huoltajille
 - Paperiseen muotoon valokuvina, teksteinä ja tulosteina
 - Muulla tavalla, miten?
 - En osaa sanoa
36. Lasten kanssa pedagogiseen käyttöön tarkoitettujen sovellusten valinta ja hankinta
- Kunnassa saa käyttää vain keskitetysti valittuja ja hyväksytyjä sovelluksia
 - Toimipaikat voivat itse valita käyttämänsä sovellukset
 - Sovellukset hankitaan vain keskitetysti
 - Toimipaikat voivat hankkia sovelluksia itsenäisesti
 - Kaikille sovelluksille tehdään tietosuojan vaikutusten arviointi
 - Sovelluksille ei tehdä tietosuojan vaikutusten arviointia
 - Sovellukset jaetaan laitteille etähallinnan kautta
 - Toimipaikat voivat ehdottaa etähallintajärjestelmään sovelluksia
 - Kunnassani käytetään vain maksuttomia sovelluksia
 - Kunnassani hankitaan keskitetysti myös maksullisia sovelluksia
 - Toimipaikkojen on mahdollista ostaa myös maksullisia sovelluksia laitteisiinsa
 - Muu tapa, mikä?
 - En osaa sanoa sovellusten hankintatavoista

37. Millaiseen tekemiseen lasten kanssa hyödynnetään digitaalisia välineitä? Valitse enintään viisi (5) yleisintä toimipaikoissa toteutuvaa aihealuetta
- Leikki
 - Musiikin kuuntelu
 - Tutkiminen
 - Satujen kuuntelu
 - Liikkuminen
 - Valokuvaaminen ja videoiminen
 - Tarinankerronta ja sadutus
 - Videoiden ja elokuvien tuottaminen
 - Ulkoilu
 - Animaatioiden tekeminen
 - Ulkoilmapedagogiikka
 - Ohjelmoinnillinen ajattelu ja ohjelmointi
 - Lepo ja rentoutuminen
 - Pedagoginen dokumentointi
 - Kieli ja kommunikaatio
 - Medialukutaidon harjoittelu
 - Tunne- ja vuorovaikutustaidot
 - Viihdytys ja palkitseminen
 - Pelaaminen
 - Ajattelunaidot ja ongelmanratkaisu
 - Äänet ja äänimaailmojen tallentaminen
 - Teknologiaan tutustuminen (ml. tekoäly)
 - Tiedonhaku
38. Nimeä 5–8 lasten kanssa eniten käytettyä digitaalista sovellusta kunnassasi
39. Nimeä 5 lasten kanssa eniten käytettyä verkkosivustoa kunnassasi
40. Käytetäänkö kuntasi varhaiskasvatuksessa kustantajien digitaalisia oppimateriaaleja? Kirjaa kustantajat ja materiaalit
41. Käytetäänkö kuntasi varhaiskasvatuksessa järjestettävässä esiopetuksessa kustantajien digitaalisia oppimateriaaleja? Kirjaa kustantajat ja materiaalit

Pedagogiikka ja tuki / Pedagoginen ja tekninen tuki

42. Miten kunnassasi on järjestetty pedagoginen tuki digitaalisten laitteiden ja ympäristöjen käyttöön?
- Digipedagogista tukea ei ole tällä hetkellä tarjolla
 - Hanketyöntekijä(t) mahdollistaa digipedagogisen tuen tällä hetkellä
 - Vakituinen asiantuntija, joka vastaa digipedagogiikasta ja sen tuesta
 - Vakituinen, toimipaikoissa kiertävä digipedagoginen lähituki (esim. digituutori, -tsemppari tai -ohjaaja)
 - Määräaikainen, toimipaikoissa kiertävä digipedagoginen lähituki
 - Toimipaikkakohtainen digipedagoginen lähituki (esim. tuutori, tukihenkilö)
 - Muu, mikä?
 - En osaa sanoa
43. Miten kunnassasi on järjestetty tekninen tuki digitaalisten laitteiden ja ympäristöjen käyttöön?
- Koko kunnan yhteinen IT-tuki (esim. lähituki, etätuki)
 - Kasvatuksen ja opetuksen yhteinen IT-tuki (esim. lähituki, etätuki)
 - Vakituinen asiantuntija, joka vastaa digitaalisista ympäristöistä ja niiden tuesta
 - Hanketyöntekijä(t) mahdollistaa myös teknisen tuen tällä hetkellä
 - Toimipaikkakohtainen tvv-vastaava tai -tukihenkilö, joka tarjoaa teknistä lähitukea
 - Teknistä tukea ei ole tällä hetkellä tarjolla
 - Muu, mikä?
 - En osaa sanoa
44. Onko kunnassasi erillinen yksikkö tai tiimi, jonka tehtäviin kuuluvat digitalisaatioon liittyvät tukitoimet? Kerro lyhyesti, millaisesta yksiköstä on tai tiimistä on kyse.

Johtaminen ja osaamisen kehittäminen / Henkilöstön digitaalinen osaaminen

45. Onko kunnassasi määritelty tavoitetasot varhaiskasvatuksen henkilöstön digitaaliselle osaamiselle?
46. Miten henkilöstön digitaalista osaamista arvioidaan?
- Digitaalisella arviointityökalulla (esim. EU Selfie, Vopeka, Jopeka)
 - Kunnan omalla arviointityökalulla
 - Tiimikohtaisissa arvioinneissa / kehityskeskusteluissa
 - Yksilökohtaisissa arvioinneissa / kehityskeskusteluissa
 - Henkilöstön omaehtoisella itsearvioinnilla
 - Systemaattista arviointia ei tällä hetkellä tehdä
 - Muulla tavalla, miten?
 - En osaa sanoa

47. Millaisia kehittämis- ja koulutustarpeita toimipaikkojen johtajilta ja henkilöstöltä on noussut digitaalisen osaamisen suhteen?
48. Sisältyykö kuntasi koulutussuunnitelmaan säännöllinen täydennyskoulutus varhaiskasvatuksen henkilöstön digitaaliseen osaamiseen?
- Kyllä, sekä pedagogisiin että teknisiin taitoihin
 - Kyllä, pedagogisiin taitoihin
 - Kyllä, teknisiin taitoihin
 - Ei
 - En osaa sanoa
49. Millaista koulutusta varhaiskasvatuksen henkilöstölle on tarjolla digitaalisen osaamisen kehittämiseen?
- Verkkokoulutukset: kunnan ulkopuoliset
 - Verkkokoulutukset: kunnan sisäiset
 - Lähikoulutukset: kunnan ulkopuoliset
 - Lähikoulutukset: kunnan sisäiset
 - Vertaiskoulutukset ja -tuki yli kuntarajojen
 - Vertaiskoulutukset ja -tuki kunnan sisällä
 - Avoimet verkkomateriaalit itseohjautuvaan oppimiseen
 - Kunnan omat verkkomateriaalit itseohjautuvaan oppimiseen
 - Muuta, millaista?
 - En osaa sanoa
50. Kenelle digikoulutukset varhaiskasvatuksessa on suunnattu?
51. Onko koulutukseen mahdollista osallistua yleensä aina, kun johtaja tai henkilöstö kokee sen tarpeelliseksi?
52. Mitkä seikat estävät tai haastavat digikoulutuksiin osallistumista?

Johtaminen ja osaamisen kehittäminen / Digitalisaation johtaminen

53. Miten seuraavat digitalisaation kannalta keskeiset lait ja velvoitteet toteutuvat tällä hetkellä kuntasi varhaiskasvatuksessa? (erittäin hyvin, melko hyvin, ei hyvin/eikä huonosti, melko huonosti, erittäin huonosti, en osaa sanoa)
- Tietosuojalainsäädäntö
 - Tiedonhallintalaki
 - Tietoturvaan liittyvät velvoitteet
 - Vardaan liittyvät velvoitteet
 - Saavutettavuuteen liittyvät velvoitteet
 - Arkistoinnin velvoitteet
 - Tekijänoikeuslainsäädäntö
 - EU:n tekoälyasetus

54. Esiintyykö kuntasi varhaiskasvatuksessa digitalisaatioon liittyvän lainsäädännön toteuttamisen haasteita? Mitkä ovat keskeisimmät toteuttamisen haasteet?
55. Onko kuntasi varhaiskasvatustaloudessa varauduttu kyberhyökkäyksiin?
- Kyllä, toimintaperiaatteet ja suunnitelmat on tehty
 - Osittain, riskit tunnistetaan, mutta toimintaperiaatteita vielä työstetään
 - Ei vielä, mutta asiasta käydään keskustelua
 - Ei, eikä asiasta ole vielä keskusteltu
 - En osaa sanoa
56. Käydäänkö kuntasi varhaiskasvatuksessa keskustelua tekoälystä, tekoälyn käytöstä tai sen mahdollisuuksista ja haasteista?
57. Millaisia näkökulmia, mahdollisuuksia ja haasteita keskusteluissa nousee esiin?
58. Onko kunnassasi linjattu tekoälyn käyttöä työssä tai opetuksessa?
- Kyllä, koko kunnan tasolla
 - Kyllä, kasvatus- ja opetustoimessa
 - Kyllä, esiopetuksessa
 - Kyllä, varhaiskasvatuksessa
 - Ei vielä, linjaukset ovat tekeillä
 - Ei
 - En osaa sanoa
59. Mitä tekoälyn käytöstä on linjattu?
60. Jos kunnassasi käytetään tekoälyä, kerro lyhyesti, miten sitä hyödynnetään varhaiskasvatuksessa.

Tulevaisuus ja kehittämistarpeet / Digitalisaation toteutuminen

61. Millä seuraavista digitalisaation osa-alueista kuntasi on parhaiten onnistunut varhaiskasvatuksessa?
- Strategioiden ja linjausten laatiminen ja toimeenpano
 - Järjestelmät ja johtamisen työkalut
 - Digipedagogiikan kehittäminen
 - Henkilöstön digitaalinen osaaminen
 - Osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus
 - Pedagogisessa käytössä olevat laitteet ja ympäristöt
 - Henkilöstön työvälineet ja laitteet
 - Pedagoginen tuki ja ohjaus
 - Tekninen tuki ja ohjaus

62. Millä seuraavista digitalisaation osa-alueista kuntasi varhaiskasvatuksessa on eniten haasteita?
- Strategioiden ja linjausten laatiminen ja toimeenpano
 - Järjestelmät ja johtamisen työkalut
 - Digipedagogiikan kehittäminen
 - Henkilöstön digitaalinen osaaminen
 - Osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus
 - Pedagogisessa käytössä olevat laitteet ja ympäristöt
 - Henkilöstön työvälineet ja laitteet
 - Pedagoginen tuki ja ohjaus
 - Tekninen tuki ja ohjaus
63. Mitkä ovat kuntasi varhaiskasvatuksen digitalisaation seuraavat kehittämissaskeleet?

Tulevaisuus ja kehittämistarpeet / Tulevaisuuden visio

64. Miltä digitalisaatio kuntasi varhaiskasvatuksessa näyttäisi, jos raha, resurssit tai velvoitteet eivät olisi esteenä?

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-415-410-9 PDF